

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Vazba v trestním řízení

Plzeň 2014

David Reclík

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: **David Reclík**
Osobní číslo: **R08M0274P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Vazba v trestním řízení**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Petr Kybic, Ph.D.**
katedra trestního práva

Plzeň 2014

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni, 31. března 2014

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Děkuji vedoucímu diplomové práce JUDr. Petru Kybicovi, Ph.D., za všechny podnětné připomínky, které mi sdělil při zpracování mé diplomové práce.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Historický vývoj vazby.....	3
2. 1. Trestní řád z roku 1850.....	3
2. 2. Trestní řád z roku 1853.....	4
2. 3. Trestní řád z roku 1873.....	5
2. 4. Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví	7
2. 5. Trestní řád č. 87/1950 Sb.....	8
2. 6. Trestní řád z roku 1956.....	9
2. 7. Trestní řád z roku 1961.....	10
3. Vazba de lege lata.....	15
3.1. Vazba jako pojem	15
3. 2. Důvody vazby.....	16
3. 2. 1. Vazba útěková dle § 67 písm. a) TrŘ	19
3. 2. 2. Vazba koluzní dle § 67 písm. b) TrŘ.....	23
3. 2. 3. Vazba předstižná dle § 67 písm. c) TrŘ	26
3. 2. 4. Vyhošťovací vazba jako zvláštní případ vazby	28
3. 3. Zpřísněné důvody vazby.....	30
3. 3. 1. Jednotlivé zpřísněné důvody vazby dle § 68 odst. 3 TrŘ a § 68 odst. 4 TrŘ.....	31
3. 4. Rozhodování o vazbě.....	35
3. 4. 1. Orgány rozhodující o vazbě.....	35
3. 4. 2. Obsah rozhodnutí o rozhodování o vazbě	36
3. 4. 3. Forma rozhodnutí o vazbě	38
3. 4. 4. Stížnost proti rozhodnutí o vazbě	39
3. 5. Vazební zasedání	41
3. 5. 1. Úprava vazebního zasedání v § 73d TrŘ.....	43
3. 5. 2. Příprava vazebního zasedání dle § 73e TrŘ	45
3. 5. 3. Přítomnost osob při vazebním zasedání dle § 73f TrŘ.....	45

3. 5. 4. Průběh vazebního zasedání dle § 73g TrŘ	46
4. Prostředky nahrazující vazbu.....	48
4. 1. Záruka jako nahrazení vazby	50
4. 2. Nahrazení vazby písemným slibem.....	53
4. 3. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka	55
4. 4. Nahrazení vazby peněžitou zárukou.....	56
4. 4. 1. Podmínky přijetí peněžité záruky a způsob rozhodování o jejím přijetí nebo nepřijetí	57
4. 4. 2. Připadnutí peněžité záruky státu a zrušení nebo změna výše peněžité záruky	61
4. 5. Vyhodnocení prostředků nahrazujících vazbu	63
5. Srovnání se zahraniční právní úpravou vazby.....	67
5. 1. Právní úprava vazby ve Slovenské republice	67
5. 1. 1. Důvody vazby.....	68
5. 1. 2 Rozhodování o vazbě.....	70
5. 1. 3. Trvání vazby	73
5. 1. 4. Nahrazení vazby	75
6. Úvahy de lege ferenda	77
7. Závěr.....	81
8. Seznam použité literatury a pramenů	82
8. 1. Komentáře, učebnice, monografie.....	82
8. 2. Odborné články:	83
8. 3. Judikatura.....	85
8. 4. Právní předpisy	86
8. 5. Internetové zdroje	87
Resumé	88

1. Úvod

Vazba je institut, který je využíván za účelem zajištění osoby obviněného pro účely trestního řízení. Jedná se o nejzávažnější zajišťovací opatření, kterým je citelně zasahováno do osobní svobody člověka, a proto by mělo k takovému zásahu docházet vždy na základě a v mezích zákona. Vazba je fakultativním opatřením a měla by být využita jen jako „ultima ratio“. Laická veřejnost často mylně považuje vazbu za obdobu trestu, a přitom se vazba striktně řídí zásadou presumpce neviny, což znamená, že na osobu obviněného se musí stále pohlížet jako na osobu nevinnou. Při užití vazby by se vždy mělo dbát zásady přiměřenosti či zdrženlivosti, principu subsidiarity a v neposlední řadě také principu proporcionality.

V této diplomové práci je mým cílem zaměřit se na historii právní úpravy vazby po současnou platnou právní úpravu vazby obsaženou v zákoně č. 141/1961 Sb., O trestním řízení soudním (Trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Druhá kapitola této práce pojednává o vývoji institutu vazby od roku 1850. V závěru této kapitoly bych chtěl, alespoň obecně postihnout základní změny provedené zákonem č. 265/2001 Sb., tzv. Velká novela trestního řádu a v neposlední řadě také změny provedené zákonem č. 459/2011, kterým bylo vloženo do trestního řádu vazební zasedání, čímž došlo k posílení kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní v řízení. V další kapitole se chci zaměřit především na úpravu důvodů, pro které je možné vazbu uvalit, spolu s rozhodováním o vazbě a úpravu vazebního zasedání. Čtvrtá kapitola se týká prostředků nahrazujících vazbu, které se budu snažit rozpracovat podrobněji vzhledem k tomu, že by vazba měla být využívána subsidiárně, a proto jsou tyto prostředky žádoucí. Smyslem páté kapitoly této práce je srovnat právní úpravu vazby v České republice spolu s právní úpravou vazby v republice Slovenské. Mým cílem je v této kapitole nastínit právní úpravu vazby na Slovensku a následně ji zhodnotit ve vztahu k české právní úpravě a poukázat na jejich rozdíly. V šesté kapitole bych chtěl nastínit své úvahy de lege ferenda, jejichž smyslem je pokusit se navrhnout kterým směrem by se mohla ubírat právní úprava vazby v budoucnu, vzhledem k současnému stavu vývoje společnosti.

Při zpracování této diplomové práce budu vycházet z odborných publikací vztahujících se k danému tématu, včetně odborných článků v periodikách

zaměřených převážně na trestní právo. V neposlední řadě se budu snažit podepřít tvrzení obsažená v této diplomové práci judikaturou České republiky.

2. Historický vývoj vazby

S institutem vazby se můžeme setkat již za doby Římské republiky, a to především v komiciálním procesu, jehož předpokladem bylo tzv. provokační právo, toto právo bylo aplikováno na základě trestní pravomoci úředníků národa římského. Pokud byl římský občan, na základě úvahy úředníka (magistráta) potrestán trestem smrti nebo vysokou pokutou, mohl se do tohoto trestu odvolat. Právo odvolání neboli *ius provocationis* bylo jedním ze základních veřejnoprávních práv římských občanů. Právo odvolání se vztahovalo pouze na trest uložený magistrátem. V případě využití práva odvolání se rozhodování o uloženém trestu přeneslo na lidové shromáždění. Po odvolání se konalo *contiones*, což byla neformální schůzka občanů, na které se nadneslo jednání, kterého se potrestaný občan dopustil a druh trestu, který mu byl za jeho čin uložen. V této chvíli mohla být na obžalovaného uvalena vazba nebo se místo ní mohl nabídnout ručitel.¹

Za jakýsi prapůvod vazby by bylo možné podle mého názoru považovat i torturu, neboli útrpné právo, která byla součástí inkvizičního procesu a pocházela z římsko-kanonického procesu. Tortura byla typickým druhem dokazování v období feudalismu. Obviněný byl za pomoci násilí donucen k doznání, což bylo považováno za rozhodující důkaz, který nahrazoval jiné důkazy, a to převážně svědectví². Její užití je v našich zemích před světskými soudy doloženo od konce 14. století.

2. 1. Trestní řád z roku 1850

Dne 17. ledna 1850 byl vydán císařem Františkem Josefem I. patent č. 25/1850 ř. z., kterým byl vyhlášen nový prozatímní řád trestní. Platil pro všechny země habsburské monarchie kromě Haliče, Bukoviny, Lombardsko-Benátska a Dalmácii od 1. července 1850. Jednalo se o reformní trestní řád, který byl inspirován francouzským trestním řádem a německými trestními řády. Jako první zakotvil řadu pozitivních zásad trestního řízení. Mezi tyto zásady se řadí ústnost řízení, jeho veřejnost, volné hodnocení důkazů soudem, zásada materiální pravdy, spolupůsobení laického prvku a obžalovací proces. Vazba byla obsažena v hlavě desáté, která se mimo jiné věnovala důvodům uvalení vyšetřovací vazby a

¹ Schelle, K., a kolektiv, Vývoj trestního řízení, Ostrava: Key publishing s.r.o. s. 8-9

² Právní slovník, Hendrych, D., 3. vydání. 2009

možnosti složení jistoty místo vyšetřovací vazby.³ Tímto trestním řádem byla též rozšířena příslušnost porotních soudů na politické delikty a těžké zločiny a do trestního řízení uvedl jako žalující stranu státní zastupitelství. I když se jednalo o pokrokový trestní řád, neměl dlouhého trvání, vzhledem ke změně politických poměrů po porážce revoluce 1848 a nástupu Bachova absolutismu.⁴

2. 2. Trestní řád z roku 1853

Trestní řád z 29. července 1853, za jehož autora je považován Hye von Glunek, se vztahoval narozdíl od trestního řádu z roku 1850 na celou monarchii kromě tzv. vojenské hranice (jednalo se o vojenskou hranici Rakouska vůči Osmanské říši). Trestní proces v něm zakotvený byl inkvizičním procesem charakteristickým zákonnou důkazní teorií, zproštěním obžaloby pro nedostatek důkazů, vyloučením laického prvku, zásadou písemnosti a zásadou tajnosti. Snad jediným kladným rysem tohoto trestního řádu byla úprava státního zastupitelství. Státní zastupitelství bylo tím, kdo dával podnět k vyšetřování všech zločinů a přečinů, o kterých se dozvědělo, avšak s výjimkou deliktů soukromožalobních. Dále pak státní zastupitelství přijímalo opatření proti průtahům v řízení a podávalo odvolání a stížnosti proti rozhodnutím soudů, v nichž shledalo rozpor se zákonem.⁵

Negativní rysy, které byly obsaženy v tomto trestním řádu, se v souvislosti s porážkou absolutismu a obnovou ústavnosti dařilo rakouským liberálům postupně revidovat. Rozhodným okamžikem byla prosincová ústava, vydaná 21. prosince 1867 jako soubor ústavních zákonů, a to především zákon č. 144/1867 ř. z. (zákon o soudcovské moci), který zvláště ve svých článcích 10 a 11, zakotvil zásadu ústnosti a veřejnosti soudního řízení, obžalovací proces a instituci porotních soudů pro zločiny a politické přečiny anebo takové, které byly spáchány díly tiskovými. Výsledkem změn nesoucích se v duchu liberalismu bylo vydání trestního řádu č. 119/1873 ř. z., ve kterém je patrný návrat k zásadám obsažených v trestním řádu z roku 1850.⁶

³ Schelle, K., a kolektiv, Vývoj trestního řízení, Ostrava: Key publishing s.r.o. s. 30-33

⁴ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, str. 27

⁵ Schelle, K., a kolektiv, Vývoj trestního řízení, Ostrava: Key publishing s.r.o. s. 34-35

⁶ Malý, K., a kolektiv, Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 3. přepracované vydání. Praha: Linde praha, 2003, s. 281-282

2. 3. Trestní řád z roku 1873

Tento trestní řád č. 119/1873 ř. z. z 23. května 1873, jenž byl též nazýván podle svého autora ministra spravedlnosti Juliuse Glasera, patřil mezi reformované trestní řády. Prostřednictvím tohoto zákona byl zaveden nový řád soudu trestního, zakotvoval též ústnost a veřejnost řízení, zásadu obžalovací, volné hodnocení důkazů soudem a porotní soudy. Je z něj patrný návrat k trestnímu řádu z roku 1850 a v mnoha ze svých ustanoveních se od něj nikterak nelišil. Vazba zde byla pojata jako vazba vyšetřovací a byly stanoveny důvody, za jakých okolností mohla být uložena, a také možnost složit kauci u vazby pro podezření z útěku, v případech pokud nehrozil trest smrti nebo odnětí svobody vyšší než pět let.⁷

Vazba jako zajišťující institut byla upravena v § 180 trestního řádu č. 119/1873. Na základě této úpravy bylo možné uvalit řádnou vazbu vyšetřovací jen na toho obviněného⁸, který zůstal po svém výslechu vyšetřujícím soudcem stále podezřelý ze zločinu nebo přečinu a u něhož byl dán některý z důvodů uvedených v § 175, body 2 až 4 TrŘ. č. 119/1873 ř. z.. Do vyšetřovací vazby, však musel být vzat obviněný, u něhož se jednalo o zločin, za který bylo možné podle zákona uložit trest smrti nebo nejméně deset let odnětí svobody. V takovém případě se jednalo o obligatorní vazbu čili vazbu kategorickou, kde jediným důvodem vazby bylo to, že se jedná o trestný čin zvláště těžký. Řádná vyšetřovací vazba se v řízení před okresními soudy, které sloužily k projednání přestupku, mohla být užita pouze v případech, které obsahoval § 175 TrŘ č. 119/1873 ř. z., v bodech 2. a 3. K rozhodnutí o vazbě byl v tomto případě příslušný samosoudce, ve chvíli kdy však nebyl přednostou okresního soudu, byl nucen si podle § 13 jednacího řádu pro soudy č. 112/1987 ř. z. vyžádat schválení tohoto přednosty, nebylo-li nebezpečí z prodlení.⁹

Obviněný musel být ústně seznámen s usnesením vyšetřujícího soudce o uvalení vyšetřovací vazby spolu s odůvodněním, a pokud obviněný požádal o sdělení v písemné formě, bylo mu jej třeba doručit do 24 hodin od usnesení. Proti

⁷ Schelle, K., a kolektiv, Vývoj trestního řízení, Ostrava: Key publishing s.r.o. s. 37-40

⁸ Za obviněného se pokládal ten, na koho státní zastupitelství podalo obžalobu, nebo ten, proti kterému bylo navrženo zavedení přípravného vyšetřování, narozdíl od současné úpravy, kdy se za obviněného považuje ta osoba, proti které bylo zahájeno trestní stíhání podle § 160 z. č. 141/1961 Sb.

⁹ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 128-129

usnesení vyšetřujícího soudce, bylo možné podat stížnost k radní komoře a proti rozhodnutí radní komory bylo možné podat stížnost k zemskému soudu. Za situace, kdy bylo rozhodnuto o uvalení vazby v hlavním přelíčení, byla přípustná pouze dozorčí stížnost.¹⁰

Řádná vyšetřovací vazba nemusela být uplatněna jen v přípravném vyšetřování, ale i v dalších procesních stádiích. V řízení obžalovacím, které sloužilo k posouzení, zda je obžaloba přípustná a jakému soudu bude příslušet o věci rozhodnout. Dále v hlavním řízení nebo v řízení opravném kde o vazbě rozhodoval soud prvního stupně. Mezi zvláštní případy vazby můžeme zařadit např. § 59, který se věnoval vydávání do ciziny nebo § 8 zákona č. 90/1885 ř. z., jenž se týkal dodání do donucovací pracovny, což byl nápravný institut, do kterého by byli umístřováni lidé s antipatiemi k práci, tuláci a pobudové vedení prací pod dozorem ke spořádanému životu.¹¹

Vazbu bylo možné nahradit podle §191 zákona č. 119/1873 ř. z. slibem, který spočíval ve zdržení se na určitém místě do ukončení trestního řízení, aniž by se skrýval nebo jiným způsobem mařil vyšetřování, pod sankcí navrácení do vyšetřovací vazby. Na základě § 192 až § 194 zákona č. 119/1873 ř. z. mohla být vazba nahrazena kaucí v případech pokud nešlo o zločin, za který bylo možné uložit trest smrti nebo trest odnětí svobody ve výši nejméně pěti let a byl zde dán důvod útěkové vazby dle § 175 bodu 2 zákona č. 119/1873 ř. z. Kauci vyměřovala poradní komora, se zřetelem k účinkům trestného činu, k poměrům zatčené osoby a ke jmění toho, kdo jistotu dává. Kauce mohla být složena buďto v hotovosti, v cenných papírech nebo v podobě zástavy k nemovitosti. Pokud se obviněný vzdálil z místa trvalého bydliště bez dovolení anebo se nedostavil na výzvu k soudu do tří dnů, byla kauce prohlášena za propadlou.¹²

Rozhodnutí o propuštění nebo o dalším trvání vazby upravoval zákon č. 119/1873 ř. z. v § 190 až § 197. Vyšetřovací vazba tak i prozatímní zajištění, musely být zrušeny ihned poté, co pominuly jejich důvody a orgány činné v trestním řízení byly povinny působit tak, aby byla vazba všemi možnými způsoby zkrácena. V případě zastavení nebo vynesení zprošťujícího rozsudku musela být vazba zrušena. Výjimku z výše uvedeného, však představoval § 396

¹⁰ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 129-130

¹¹ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 130-131

¹² Zákon č. 119/1873 ř.z., řád soudu trestního

zákona č. 119/1873 ř. z., který umožnil ponechat obžalovaného ve vazbě pokud, byl po vyhlášení zprošťujícího rozsudku soudu I. stupně podán opravný prostředek, který by měl v tomto případě odkladný účinek.¹³

Trestní řád z roku 1873 obsahoval přes všechny své klady i řadu nedostatků, jenž vyplývaly z jeho podstaty. Tyto nedostatky se týkaly především porotního soudnictví, které bylo možné omezit vyhlášením výjimečného stavu. Dále pak byli z výkonu porotního soudu vyloučeni dělníci a ženy a díky tomu se porotní soudy staly výsadou majetných tříd, které byly podle názorů převládajících v tehdejší době jediné zcela nezávislé. Negativním rysem bylo také nemožnost započítat výkon vyšetřovací vazby do doby výkonu trestu, což mělo za následek, především u nemajetných osob, že se neodvažovali odvolávat proti rozsudkům, aby tak neprodložovali vazbu a tedy i celý výkon trestu odnětí svobody. Nemajetným osobám byla také odepřena výhoda propuštění z vyšetřovací vazby na kauci nebo rukojemství. Celé řízení bylo velmi složité a nákladné.¹⁴

2. 4. Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví

V květnu roku 1948 byla přijata Ústava 9. května, jejíž cílem bylo prohloubit zásadu zlidovění soudnictví a stanovit tak základní zásady pro jeho úpravu. Důležitou zásadou této ústavy pro výklad všech dosud platných trestních řádů byl § 171 odst. 3 ústavního zákona č. 150/1948 Sb, ve kterém bylo obsaženo, že „výklad a používání všech ostatních předpisů právního řádu bud' též vždy v souladu s ústavou“¹⁵. I když se jednalo o ústavu, která v sobě zahrnovala prvky demokratického zřízení, byly tyto prvky potlačeny dalšími procesními předpisy, které byly přijaty v souvislosti s převzetím moci komunistickou stranou v roce 1948. Tato ústava tedy byla využita jen jako zástěrka pro zásadní odklon od hodnot právního státu dříve uznávaných. Odklon od těchto hodnot byl již patrný z navazujících zákonů č. 319/1948 Sb. o zlidovění soudnictví a č. 320/1948 Sb. o územní organizaci krajských a okresních soudů, jimiž došlo k vytvoření nové struktury soudnictví a de facto vedly k likvidaci nezávislosti soudů a soudnictví.

¹³ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 133-134

¹⁴ Malý, K., a kolektiv, Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 3. přepracované vydání. Praha: Linde praha, 2003, s. 282

¹⁵ Ústavní zákon č. 150/1948 Sb.

Dalším projevem převzetí moci ve státě komunistickou stranou byly zákon č. 231/1948 Sb. na ochranu lidově demokratické republiky a zákon č. 232/1948 Sb. o Státním soudu, které započaly vlnu nezákonností a politických procesů mířených proti skutečným i domnělým odpůrcům komunistického režimu.¹⁶

Na základě zákona č. 319/1948 Sb. o zlidovění soudnictví došlo ke změně některých ustanovení o vazbě obsažených v zákoně č. 119/1873 ř. z. Především došlo ke zrušení celé úpravy kauce a nově bylo dáno právo radní komoře, aby rozhodla v případě, kdy se lišilo stanovisko vyšetřujícího soudce a státního zástupce ke zrušení vazby. Novinkou byla možnost podat stížnost proti rozhodnutí vyšetřujícího soudce o uvalení nebo zrušení vazby, tato stížnost mohla být podána nejpozději do tří dnů k senátu okresního soudu, proti jeho rozhodnutí však již nebyl možný opravný prostředek.¹⁷

Vzhledem k tomu, že ani po změnách provedených v roce 1948 úprava trestního procesu nevyhovovala požadavkům nové vládnoucí třídy, došlo k vyhlášení tzv. právnícké dvouletky, která sloužila k přípravě návrhů komplexních norem, které by znamenaly změnu celého právního systému. Legislativní práce skončily v roce 1950 a výsledkem bylo současné odhlasování trestního řádu spolu s trestním zákonem a trestním řádem správním dne 12. 7. 1950 a vyhlášení pod č. 87 Sb. Trestní řád nabyt současně s novým trestním zákonem účinnosti dne 1. srpna 1950 a v oboru soudnictví nahradil všechny dosavadní trestní řády, neboť platil také pro soudnictví vojenské.¹⁸

2. 5. Trestní řád č. 87/1950 Sb.

Trestní řád č. 87/1950 z 12. července 1950 vycházel ze vzoru Sovětského svazu a došlo jím k hrubé deformaci celé struktury trestního procesu. Na jeho základě získalo největší váhu přípravné řízení, které bylo ovládané všemocnou policií. Tento trestní řád nepřinášel žádný pokrok a prvky demokracie, které v něm měly být obsaženy, zůstaly pouze na papíře. Práva obviněného byla zúžena a postavení obhájce oslabeno. Také se stalo zcela běžným i užívání mimoprávních prostředků k politickému ovlivňování soudnictví. Trestním řádem z roku 1950

¹⁶ Schelle, K., a kolektiv, Vývoj trestního řízení, Ostrava: Key publishing s.r.o. s. 62-63

¹⁷ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 142

¹⁸ Schelle, K., a kolektiv, Vývoj trestního řízení, Ostrava: Key publishing s.r.o. s. 63

byla do jednotného systému prokuratury včleněna i vojenská prokuratura, která však do té doby byla samostatná.¹⁹

Na rozdíl od předešlých úprav, tento trestní řád rozšířil důvody vazby. V § 96 odst. 1 TrŘ č. 87/1950 Sb., byla upravena obligatorní vazba a na tomto základě musel být vzat do vazby ten obvinění, který byl podezřelý z trestného činu, na který zákon stanovil trest smrti, trest odnětí svobody na doživotí nebo trest dočasného odnětí svobody s dolní hranicí deseti let a obviněný nemohl být z vazby propuštěn dříve než bylo pravomocně skončeno trestní stíhání. Dále se pak § 96 odst. 2 tohoto TrŘ. věnuje dalším skutečnostem, na jejichž základě bylo možné vzít obviněného do vazby. Jednalo se o případy, ve kterých bylo možné předpokládat, že obviněný uprchne, že bude působit na svědky nebo spoluobviněné či jinak mařit vyšetřování nebo, že se znovu dopustí trestného činu. O vzetí do vazby rozhodoval prokurátor a proti takovému rozhodnutí mohla být podána stížnost o které rozhodoval v přípravném řízení nadřízený prokurátor. Délka trvání vazby nebyla stanovena, bylo však nežádoucí, aby docházelo k jejímu bezdůvodnému prodlužování.²⁰

2. 6. Trestní řád z roku 1956

Byl vypracován v relativně krátké době a to z podnětu reformních sil, které se vyvinuly z všeobecného odporu k přetrvávajícím nezákonnostem probíhajících ve všech socialistických zemích stalinské éry. K přijetí nového trestního řádu č. 64/1956 Sb, došlo 19. prosince 1956 a jeho úkolem bylo odstranit nejzávažnější deformace trestního procesu. Mezi jeho nejdůležitější změny řadíme rozšíření práv obhájce, zesílení dozoru prokurátora nad přípravným řízením a mimo jiné také zavedení zákonných lhůt pro trvání vazby a vyšetřování.²¹

Tento trestní řád rozlišoval mezi prozatímní vazbou a vazbou. O prozatímní vazbě mohly rozhodnout vyšetřovací orgány bez předchozího i dodatečného souhlasu prokurátora. Vyšetřovací orgány mohly rozhodnout o prozatímní vazbě jen v tom případě pokud, byly splněny dvě podmínky současně, a to, že musel být dán důvod vazby podle zákona č. 64/1956 Sb. a věc nesnesla

¹⁹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 29

²⁰ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 147-149

²¹ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 30

odkladu. Došlo ke zrušení obligatorní vazby a důvody vazby § 79 rozděloval na vazbu útěkovou, koluzní a předstižnou. Do vazby mohla být vzata pouze taková osoba, proti níž bylo vzneseno obvinění na základě rozhodnutí soudu a v přípravném řízení prokurátora. Proti vzetí do vazby mohla být podána stížnost o které rozhodoval nadřízený prokurátor nebo nadřízený soud.²²

2. 7. Trestní řád z roku 1961

Jedná se již o současnou právní úpravu, kdy Zákon č. 141/1961 Sb., který nabyt účinnosti dnem 1. 1. 1962, o trestním řízení soudním, zcela nahradil původní právní úpravu, protože ve smyslu ustanovení § 467 Části páté, Přechodná a závěrečná ustanovení, byl Zákon č. 64/1956 Sb. zcela zrušen a nahrazen novou právní úpravou. Nicméně lze konstatovat, že právní úprava vazby navazovala do jisté míry na předchozí právní úpravu, když stejně jako v předcházející právní normě podle § 79 zákona č. 64/1956 Sb. byly důvody vazby rovněž rozděleny na vazbu útěkovou, dle § 67 písm. a), vazbu koluzní, dle § 67 písm. b) a na vazbu předstižnou, dle § 67 písm. c) zákona č. 141/1961 Sb. a tímto novým trestním řádem již nebyl obnoven institut obligatorní vazby.

V průběhu let došlo k četným novelizacím zákona č. 141/1961 Sb., a to především po roce 1989. Alespoň částečně bych zde chtěl nastínit ty nejdůležitější novely, které se ponejvíce dotýkaly ustanovení o vazbě. Můžeme mezi ně zařadit novelu č. 558/1991 Sb., která vyloučila možnost, že by prokurátor mohl rozhodovat o vzetí do vazby a upravila zvlášť limity vazby pro přípravné řízení a řízení před soudem na trvání jednoho roku. Rozhodování o vzetí do vazby tak bylo napříště ponecháno jen na soudci, stejně jako rozhodování o změně vazebních důvodů. Prokurátorovi, bylo však ponecháno oprávnění rozhodovat o prodloužení vazby a pokud se nezměnily vazební důvody, i o propuštění z vazby. Novelou č. 292/1993 Sb., kterou mohl o prodloužení vazby a o žádostech o propuštění z vazby na svobodu rozhodovat už jen soud místo nadřízeného či generálního prokurátora, také stanovila nové limity pro trvání vazby a stanovila zvláštní režim prodloužení vazby nad dva roky. V souvislosti s touto novelou došlo také k zásadnímu posílení práv a humanizaci postavení obviněného, a to díky zavedení institutu peněžitě záruky podle zejména anglosaského vzoru. Dále pak novelou č. 152/1995 Sb. bylo rozhodnutí o prodloužení vazby nad dva roky

²² Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 162

přeneseno na Vrchní soud a návrh na takovéto prodloužení podával vrchní státní zástupce. Touto novelou byla vložena do úpravy koluzního důvodu vazby slova „soudem nevyslechnuté“, což se ukázalo jako velmi problematické a novelou č. 166/1998 Sb. došlo k jejich vypuštění. Zásadní změnou pak prošel trestní řád novelou č. 265/2001 Sb., která je též nazývána jako Velká novela trestního řádu, o které bude pojednáno níže. Po vstupu České republiky do Evropské unie byla přijata novela provedená zákonem č. 539/2004 Sb., která sloužila ke sjednocení práva České republiky a Evropské unie a na jejímž základě došlo ke změně v ustanoveních o předběžné a vydávací vazbě, spolu se zakotvením evropského zatýkacího rozkazu a s tím související předávací vazbou.²³ V neposlední řadě je také nutné zmínit ještě novelu č. 459/2011 Sb., která se zaměřila především na vyřešení problémů plynoucích z právní praxe a úpravu vazebního řízení.

Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. tzv. Velká novela trestního řádu, provedla závažné změny v úpravě vazby, tyto změny se týkaly důvodů vazby, mechanismu prodlužování vazby a vyrozumívání věznice o některých významných skutečnostech.

Podstatné rysy novelizované právní úpravy jsou následující:²⁴

- Nová formulace důvody vazby uvedeného v § 67 písm. c) TrŘ, místo dřívějšího „pokračování v trestné činnosti“ se nově užívá pojmu „opakování trestné činnosti“,
- v § 68 odst. TrŘ byly upraveny omezení pro která, není možné vzít obviněného do vazby, pakliže nedošlo obviněným k naplnění zpřísněných důvodů vazby obsažených v § 68 odst. 3 TrŘ, přičemž tyto zpřísněné důvody vazby mohli nastat před i po vzetí do vazby. Smyslem této úpravy je zabránit přemíře užívání institutu vazby pro méně závažné trestné činy,
- zásadním způsobem došlo k omezení vazby koluzní, pakliže nejde o výjimky (§ 68 odst. 2 ve spojení s § 68 odst. 3 písm. d) a § 71 odst. 2 TrŘ tzn., že vazba koluzní nemůže překročit dobu trvání nejdéle tři měsíce, pokud však nebylo zjištěno, že obviněný již

²³ Schelle, K., a kolektiv, Vývoj trestního řízení, Ostrava: Key publishing s.r.o. s. 70-79; Růžička, M., Vazba po novele trestního řádu, Právní rádce 10/2002

²⁴ Schelle, K., a kolektiv, Vývoj trestního řízení, Ostrava: Key publishing s.r.o. s. 75; Růžička, M., Vazba po novele trestního řádu, Právní rádce 10/2002; Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 223-229

svým jednáním naplnil § 68 odst. 3 písm. d) TrŘ, v tom případě rozhodne soudce či soud o ponechání obviněného ve vazbě,

- vyžaduje se, aby došlo k výraznému zrychlení postupu všech orgánů činných v trestním řízení ve vazebních věcech,
- do § 72 odst. 2 písm. b) TrŘ se zásadním způsobem promítla zásada přiměřenosti a zdrženlivosti a to tak, že obviněný musí být propuštěn na svobodu ihned, jakmile je zřejmé, že vzhledem k jeho osobě a k okolnostem případu nepovede trestní stíhání k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a obviněný se nedopustil jednání uvedeného v § 68 odst. 3 TrŘ, nejde tedy o presumpci soudního výroku o vině, ale o vyhodnocení předběžné otázky.
- vazba má být ve zkráceném přípravném řízení jen výjimečným opatřením, přičemž je žádoucí ji nahradit pouze zadržením a rychlým projednáním věci ve zjednodušeném řízení před samosoudcem,
- institut rozhodování o dalším trvání vazby nahradil režim prodlužování vazby, čímž došlo i k jeho zásadní změně,
- novelizovaná úprava vychází z rozdílů ohledně důvodů ponechání obviněného nadále ve vazbě podle § 71 odst. 3 a 4 TrŘ v přípravném řízení a v případě postupu podle § 71 odst. 5 a 6 TrŘ v řízení před soudem,
- vazební lhůty obsažené v § 71 odst. 3, 4, 5 a 7 TrŘ jsou prekluzivní,
- státní zástupce je oprávněn rozhodovat o přijetí záruky, slibu obviněného, dohledu probačního úředníka nebo peněžitě záruky, ale už nikoliv o tom, že obviněný se po přijetí těchto opatření ponechává na svobodě,
- nově přibyl dohled probačního úředníka jako institut nahrazující vazbu (§71 odst. 1 písm. c) TrŘ)
- došlo ke stanovení lhůt pro předložení (§ 73b odst. 3 předposlední věta TrŘ) a pro rozhodnutí o žádosti o propuštění z vazby na svobodu (§72 odst. 3 věta druhá TrŘ) a obě tyto lhůty jsou pořádkové,

- došlo k výraznému omezení nejvyšší přípustné celkové doby trvání vazby a tato doba je nově vázána na typovou závažnost trestného činu.

Novela provedená zákonem č. 459/2011 Sb. je podle mého názoru další stěžejní novelou trestního řádu po roce 1989, neboť se zaměřuje na komplexnější úpravu vazebního řízení a vychází tak z poznatků získaných z praxe, ze kterých vyplývá požadavek na zjednodušení vazebního řízení. V následujících bodech, bych chtěl alespoň částečně vymezit základní charakteristiku změn provedených touto novelou:²⁵

- Došlo ke zpřesnění § 68 odst. 3 písm. e) TrŘ týkajícího se zpřísněných důvodů vazby. Smyslem této úpravy je sjednotit interpretaci této podmínky a zaměřit se na jednání obviněného již v minulosti.
- Nově bylo vloženo ustanovení § 68 odst. 3 písm. 4) TrŘ, směřující k účinné ochraně poškozeného, tedy k ochraně právem chráněného zájmu jako je život, zdraví, svoboda apod.
- § 69 odst. 4 TrŘ stanovil, že obviněný musí být prioritně dodán věcně příslušnému soudu, který vydal příkaz k zatčení a také možnost výslechu pomocí videokonferenčního zařízení. V odstavci 5 § 69 TrŘ je pak stanoveno od které doby se počítá běh lhůty soudce pro vydání rozhodnutí o vazbě.
- § 71 odst. 1 a 2 TrŘ doznal změn ze strany jeho názvu, je zde kladen větší důraz na přezkum trvání důvodů vazby nejdříve na základě žádosti obviněného a až následně přezkum z úřední povinnosti.
- Žádost o propuštění z vazby může nyní podat obviněný až po uplynutí 30 dnů od právní moci posledního rozhodnutí o jeho ponechání ve vazbě.
- Zcela zásadní změnu doznalo rozhodování o dalším trvání vazby podle § 72 odst. 1 TrŘ, kdy na návrh státního zástupce musí soudce v přípravném řízení rozhodnout o dalším trvání vazby.

²⁵ Vicherek, R., Co je nového v trestním řádu od 1. 1. 2012 – II. část. Epravo.cz [online] 2012 [cit. 2013-10-12]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/>; Schelle, K., a kolektiv, Vývoj trestního řízení, Ostrava: Key publishing s.r.o. s. 78-79

- Pokud byla překročena maximální doba trvání vazby po změně právní kvalifikace skutku, musí být obviněný propuštěn z vazby „neprodleně“ místo dřívějších patnácti dnů.
- Došlo ke zpřehlednění, který orgán je příslušný k rozhodování o konkrétním úkonu, díky nové koncepci § 73b TrŘ. Nejpodstatnější změnou je, že většinu rozhodnutí činí soud, případně v přípravném řízení soudce a jen některé rozhodnutí činí státní zástupce.
- V ustanovení § 73d až 73g TrŘ je nově zakotven institut vazebního zasedání, který slouží k rozhodnutí o vazbě obviněného.
- Po vyhlášení zprošťujícího rozsudku soudem prvního stupně již nemůže být obviněný držen ve vazbě na základě stížnosti podané státním zástupcem.
- Nově byl vložen § 74 odst. 3 TrŘ, který vymezil, že pokud stížnostní soud zruší rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby či o dalším trvání vazby, je možné pouze na základě závažných vad rozhodnutí věc vrátit k novému projednání a rozhodnutí.

3. Vazba de lege lata

Vazba je upravena v zákoně č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním neboli trestní řád a to v části první, hlavě čtvrté a oddílu prvním. Ustanovení upravující vazbu jsou obsaženy v § 67 až 74a trestního řádu.

3.1. Vazba jako pojem

Vazba slouží jako nejzávažnější zajišťovací institut, jejímž účelem je zajistit osobu obviněného pro účely trestního řízení a výkonu trestu. Účelem je také zabránit obviněnému v činnosti vedoucí k dokonání trestného činu, v páchání nové trestné činnosti a zajistit, že obviněný nebude nikterak mařit či ztěžovat provádění důkazů nebo vyhýbat se trestnímu řízení. Vzhledem k tomu, že vazba představuje pro obviněného vážný zásah do jeho existenčních možností, je nutné ji využívat z pohledu orgánů činných v trestním řízení jen jako ultima ratio. Uvalení vazby by se vždy mělo posuzovat s ohledem na závažnost stíhaného trestného činu, včetně zákonem předpokládané sankce, která za daný čin obviněnému hrozí. Vazba je fakultativním nikoliv obligatorním opatřením, to znamená, že pokud je možné dosáhnout účelu vazby aplikací mírnějšího zajišťovacího prostředku, mělo by být využito tohoto prostředku. Fakultativnost vazby lze dovodit z formulace ustanovení § 67 TrŘ. Výjimku z fakultativnosti vazby představuje vazba vydávací podle § 400b odst. 1 TrŘ a předávací vazba dle § 411 odst. 4 TrŘ.²⁶

Vhledem k tomu, že vazba slouží pouze jako zajišťující opatření, nemá sankční nebo výchovný charakter a nemůže tedy být trestem pro obviněného ani jakousi formou odplaty pro společnost za spáchaný trestný čin. Vazba též neplní funkci resocializační ani funkci rehabilitace obviněného. Jedná se vždy o opatření procesní povahy, které má být využito pouze k zajištění osoby obviněného pro účely probíhajícího trestního řízení. Pokud je tedy uvalena vazba na osobu obviněného, není možné vzhlížet na obviněného jako na pachatele trestného činu, tedy nelze z takového kroku učiněného orgánem činným v trestním řízení dovozovat vinu obviněného za spáchaný trestný čin, stále platí princip presumpce nevinu. Vazebně stíhána může být pouze taková osoba, proti které bylo zahájeno trestní stíhání ve smyslu § 160 odst. 1 TrŘ. O vazbě obviněného rozhoduje pouze soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Rozhodnutí o

²⁶ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 309-310

vazbě musí být vždy odůvodněno též skutkovými okolnostmi.²⁷ K tomu, aby fyzická osoba mohla být zajištěna institutem vazby, musí být splněny následující podmínky:²⁸

- a) Jde o obviněného, tedy osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání podle § 160 odst. 1, přičemž účinky usnesení o zahájení trestního stíhání nastávají až doručením jeho písemného vyhotovení,
- b) jsou dány konkrétní skutečnosti (spočívající v jednání obviněného nebo v jiných okolnostech) odůvodňující některý z důvodů vazby podle § 67 písm. a), b) nebo c), nebo odůvodňujících více vazebních důvodů dle § 67 TrŘ,
- c) dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný,
- d) a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření, tedy vazba je v konkrétním případě adekvátním zajišťovacím opatřením (respektujícím zásadu zdrženlivosti, proporcionality a přiměřenosti zásahů do základních práv a svobod), a to zejména u mladistvého.

3. 2. Důvody vazby

Důvody pro které je obviněného možné vzít do vazby jsou upraveny v § 67 TrŘ. Z § 67 TrŘ tedy vyplývá, že obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, pokud:²⁹

1. vyplývá důvodná obava z jednání obviněného nebo dalších konkrétních skutečností, že

²⁷ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 275-276

²⁸ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 276

²⁹ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 277

- a) uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest,
- b) bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo
- c) že bude opakovat trestnou činnost, pro níž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil, a

2. všechny skutečnosti zjištěné o daném skutku, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, nasvědčují, že byl spáchán a zároveň splňuje všechny znaky trestného činu a jsou zřejmé důvody k podezření, že daný čin spáchal obviněný, a

3. v době rozhodování nelze účelu vazby dosáhnout jiným opatřením vzhledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je obviněný stíhán.

V obsahu § 67 TrŘ je kladen důraz na to, že obviněný může být vzat do vazby jen v případě, pokud z jednání obviněného nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava pramenící z jeho chování vymezeného v písm. a), b), nebo c). Obviněný může být vzat do vazby jen za předpokladu, pokud zjištěné konkrétní skutečnosti odůvodňují obavy z chování obviněného pro naplnění písm. a) až c) § 67 TrŘ.³⁰ Výklad zákonných znaků konkrétních skutečností jenž odůvodňují vazbu ve smyslu § 67 TrŘ je hlavně věcí soudů obecných. Musí být schopny posoudit na základě znalosti skutkových okolností, zda je vazba nutným opatřením pro dosažení účelu trestního řízení a zda by nebylo možné tohoto účelu dosáhnout jinak ani při vynaložení veškerého úsilí a prostředků ze strany orgánů činných v trestním řízení.³¹ „*Konkrétní skutečnosti odůvodňující vzetí do vazby musí být sice dány v době rozhodování o tomto zabezpečovacím prostředku, ovšem toto pravidlo nelze vykládat tím způsobem, že lze vycházet pouze z jednání obviněného v právě přítomné chvíli. Existenci těchto skutečností lze dovozovat i z chování obviněného v minulosti, zejména nedávné, přičemž chování stěžovatele před přibližně jedním rokem mohou soudy při rozhodování o vazbě nepochybně brát v potaz.*“³² Zjištěné skutečnosti musí

³⁰ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 276

³¹ srov. usnesení sp. zn. II. ÚS 1025/09 ze dne 5. 5. 2009

³² usnesení sp. zn. III. ÚS 605/04 ze dne 18. 11. 2004 (U 55/35 SbNU 633)

nasvědčovat, že byl spáchán skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, splňuje všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením. Konkrétní skutečnosti nemusejí být vždy spojeny s jednáním přímo obviněného, ale s jeho jednáním souvisejí jako např. zjištění, že někdo jiný ovlivňuje v prospěch obviněného svědky či se pokouší zorganizovat útěk obviněného do zahraničí, atd.³³

Oproti výše uvedenému nelze vazebně omezit svobodu osoby obviněného ve smyslu § 68 odst. 2 TrŘ, pokud je obviněný stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin z nedbalosti, na nějž zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta. Tuto úpravu přinesla novela provedená zákonem č. 265/2001 Sb. jako reakci na nežádoucí stav, kdy byla vazba v minulosti většinou využívána jako zajišťující opatření pro trestné činy, za které bylo možno uložit trest odnětí svobody do dvou let.

Výjimku z výše uvedeného zákazu obsahuje ustanovení § 68 odst. 3 TrŘ. Omezení uvedená v odstavci 2 se neužijí, jestliže obviněný

- a) uprchl nebo se skrýval,
- b) opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení
- c) je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit,
- d) již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo
- e) již opakoval trestnou činnost, pro niž je stíhán, nebo v takové trestné činnosti pokračoval, nebo byl za takovou trestnou činnost v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

Novela č. 459/2011 Sb. zavedla další kvalifikovaný vazební důvod, pro nějž platí, že omezení stanovená pro úmyslný trestný čin uvedená v § 68 odst. 2

³³ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 277

TrŘ se neužijí, pokud dojde k naplnění níže uvedených podmínek a to kumulativně, naplnění pouze jedné z nich by bylo nepostačující.³⁴

- a) je dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. c) TrŘ a
- b) s přihlédnutím k povaze takového trestného činu vyžaduje vzetí do vazby účinná ochrana poškozeného, zejména ochrana jeho života, zdraví nebo jiného obdobného zájmu.

Úprava obsažená v § 68 odst. 4 se však nedá použít na případy, ve kterých bude obviněný stíhán pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na nějž zákon stanovil trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta. „*Naproti tomu je však využitelná v případech, kdy je zřejmé, že vzhledem k osobě obviněného a k povaze a závažnosti věci trestní stíhání nepovede k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody [§ 71 odst. 2 písm. b)]. V takových případech je však nutno zvažovat proporcionalitu uvalené vazby ve vztahu k účinné ochraně poškozeného, kterou je možno zajistit také jinak. Vždy ale musí jít o úmyslný trestný čin, a nikoli o trestný čin spáchaný z nedbalosti.*“³⁵

3. 2. 1. Vazba útěková dle § 67 písm. a) TrŘ

Útěková vazba je upravena v § 67 písm. a) TrŘ. Tento druh vazby přichází v úvahu v případech, kdy obviněný vzbuzuje na základě svého chování nebo dalších konkrétních skutečností viz. kap. 3. 1. důvodnou obavu, že uprchne (rozumí se útěk do ciziny) nebo se bude skrývat (ze soudní praxe se rozumí ukrývání obviněného v tuzemsku), aby se vyhnul trestnímu stíhání nebo samotnému trestu a to zvláště v těch chvílích, kdy není možné ihned zjistit totožnost obviněného, nemá stálého bydliště či obviněnému hrozí vysoký trest. Mimo výslovně uvedených okolností útěkové vazby dle § 67 písm. a) TrŘ, přichází v úvahu útěková vazba v případech, kdy je zřejmé, že obviněný se připravuje odcestovat, obstarává si falešné doklady na cestu do cizího státu, opouští své trvalé bydliště a zaměstnání na delší časový úsek nebo zadržení obviněného při útěku přes hranice státu apod.³⁶

³⁴ Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 774

³⁵ Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 776

³⁶ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 277-278

„Vazební stíhání obviněného je výrazem ústavně připuštěného omezení osobní svobody. Jedním z alternativních důvodů vazby nepochybně zcela legitimně (spolu)směřujícím k dosažení účelu trestního řízení, tj. k náležitému zjištění trestných činů a spravedlivému potrestání jejich pachatelů, kdy je takto reálně zajištěna možnost účasti obviněného na úkonech trestního řízení, jakož i především případná následná realizace trestní sankce, je důvod tzv. útěkové vazby formulovaný v § 67 písm. a) TrŘ.“³⁷

Výše uvedené důvody způsobující důvodné obavy z toho, že se bude obviněný vyhýbat trestnímu řízení či trestu nemusí být splněny kumulativně, ale postačuje, pokud obviněný splňuje alespoň jeden z předpokladů pro uvalení útěkové vazby. Důvodnost obavy bez vztahu k zahájenému trestnímu stíhání nelze hodnotit. Lze vycházet z předpokladu, že čím je podezření z trestného činu závažnější, tím je odůvodněnost obavy silnější. K silnějším obavám z uprchnutí či skrývání se obviněného vede i situace, ve které je obviněný usvědčován celou řadou důkazů a tudíž se dá předpokládat, že se bude bránit trestnímu postihu intenzivněji a to nejen ve formě uprchnutí či skrývání se, ale i působením na svědky, spoluobviněné, ničením nebo ukrýváním důkazů.³⁸

Za důvodnou obavu nelze považovat každou snahu obviněného vycestovat do zahraničí s platnými cestovními doklady nebo jeho dočasné vzdálení se z místa bydliště či změnu zaměstnání a to i za předpokladu, že obviněný tuto změnu nenahlásil orgánům činným v trestním řízení. Ani skutečnost, kdy se obviněný, i když byl řádně předvolán, nedostavil k hlavnímu líčení, nemusí a priori znamenat, že se skrývá, aby se vyhnul trestnímu stíhání. Zpravidla zde postačuje forma předvedení obviněného dle § 90 odst. 1 TrŘ, která je v praxi využívána před samotným vydáním příkazu k zatčení. Ani trvalou změnu pobytu, nelze považovat za reálně odůvodňující obavu ze stíhání, pokud obviněný informoval orgány činné v trestním řízení o takovéto změně a nahlásil jim i svou novou adresu. Jestliže však obviněný, který měl být předveden, znemožňuje předvedení např. tím, že se opětovně před policejním orgánem, jenž ho má za úkol předvést, nechá zapírat nebo se s použitím cest stane nedosažitelným apod., může být takové jednání důvodem k postizení obviněného útěkovou vazbou dle § 67 písm. a) TrŘ, protože z takového jednání se dá zcela jasně predikovat snaha skrývat se před trestním

³⁷ Hanuš, L., Hrozba vysokého trestu v kontextu útěkové vazby. Právní rozhledy 11/2004 [online]. [cit. 2014-01-12]. Dostupné z WWW: <https://www.beck-online.cz>

³⁸ Vicherek, R., Důvody vazby. Trestní právo, 9/2012, s. 16

stíháním. Můžeme zde zařadit i takové případy, kdy se obviněný nedostaví k hlavnímu líčení opakovaně, v době konání hlavního líčení se úmyslně vzdálí ze svého bydliště či pracoviště, aby se tak stal nedosažitelným pro případ předvedení. Vyhnout se trestu má zde stejného významu jako vyhnout se uložení trestu hrozícího obviněnému za trestnou činnost, pro niž je brán do vazby, tak i vyhnout se výkonu trestu již pravomocně uloženému, který mu byl již uložen v minulosti.³⁹

Nemožnost zjištění totožnosti je další skutečností, která může vzbuzovat důvodnou obavu pro uvalení útěkové vazby podle § 67 písm. a) TrŘ. Tento důvod je dán ve chvíli, kdy nelze totožnost obviněného hned zjistit. Jde o takové případy, kdy obviněný nemá u sebe žádný doklad o jeho osobě a nespolupracuje s policejním orgánem při své identifikaci nebo s policejním orgánem spolupracuje, ale informace poskytnuté obviněným jsou nepravdivé. V situaci, kdy policejní orgán zajistí osobu, jenž nemá doklady totožnosti u sebe a není je ani jinak možné zajistit např. v bydlišti nebo na pracovišti zadrženého atd., dochází k identifikaci prostřednictvím údajů sdělených policii, respektive policejních evidencí, které obsahují taktéž fotografie osob. Velmi často se v praxi stává, že pachatel zadržený policií, který uvede nepravdivé údaje, uvádí údaje svých rodinných příslušníků, jejichž údaje zná a to třeba i včetně rodných čísel a dokáže je policejnímu orgánu sdělit, výhodou pachatele může být v takovém okamžiku i jeho shodná podoba s ohledem na společné rodiče.⁴⁰

Situace, že obviněný nemá stále bydliště, je další skutečností demonstrativně uvedenou v ustanovení § 67 písm. a) vedoucí k opodstatněnosti útěkové vazby. Jedná se o případy, kdy obviněný nemá vůbec kde bydlet, tudíž o osobu bez domova nebo má kde bydlet, ale nezdržuje se v takovém místě anebo často místo svého pobytu mění, aniž by takovou změnu nahlásil orgánům činným v trestním řízení. Prokazování, zda je daná osoba bez domova není příliš složité, protože je možné stav této osoby vyvodit již z vizuální kontroly a navíc osoba bez domova takovou informací příliš netají. V případě, pokud osoba tvrdí, že se zdržuje na konkrétní adrese, a dokonce i danou adresu uvede, stává se situace poněkud komplikovanější. Pakliže se jedná o návrh na vzetí do vazby, je policie i soud vázán poměrně krátkou lhůtou, díky níž není možné ověřit tyto skutečnosti.

³⁹ Vantuch, P. Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 277-278

⁴⁰ Vicherek, R., Důvody vazby. Trestní právo, 9/2012, s. 17

Jestliže se obviněný rozhodne až při vazebním zasedání k věci vyjádřit, pak je již jakékoliv dokazování v tomto směru nemožné, s ohledem na časový prostor, provést vůbec. V takové chvíli je nutné ověřit si pravdivost uvedených míst pobytu alespoň telefonicky. Z praxe vyplývá skutečnost, že výklad „obviněný nemá stálé bydliště“ je myšlen šířeji a to tak, že obviněný není vázán k místu svého faktického pobytu, protože se jedná např. o ubytovnu, kde se hradí nájemné denně či týdně nebo žije u kamaráda a k danému místu nemá žádný právní titul. Jde o osoby, které nemají zaměstnání, případně nejsou vedeni na úřadu práce a nepobírají ani sociální dávky. Tudíž mu nebrání nic v místě faktického pobytu, co by jej mohlo odradit od toho, aby se skrýval nebo uprchl.⁴¹

Poslední, avšak nejvíce diskutovanou skutečností demonstrativně uvedenou v § 67 písm. a) TrŘ, je hrozba vysokým trestem, ze které pramení důvodná obava, že by obviněný mohl uprchnout nebo se skrývat, z důvodů, že mu hrozí vysoký trest. „*Výklad zákonné podmínky hrozby vysokým trestem Ústavní soud interpretuje ve smyslu konkretizace a individualizace trestněprávní kvalifikace skutku ve vztahu k obviněnému, a to na základě zjištění konkrétních skutečností opodstatňujících důvodnost trestního stíhání.*“⁴² Také je potřeba posoudit konkrétní okolnosti z hlediska stupně nebezpečnosti činu pro společnost i poměry obviněného. Odůvodnit uložení útekové vazby hrozbou vysokého trestu je možné jen v případech, ve kterých došlo ke zjištění takových skutečností, po jejichž zhodnocení, vzniká opodstatněná důvodnost k podezření, že došlo obviněným ke spáchání zvláště závažného trestného činu u kterého, lze předpokládat uložení trestu odnětí svobody ve výši nejméně kolem osmi let.⁴³ Výsledkem tedy je, že pokud soud zvažuje uvalení vazby ve smyslu § 67 písm. a) s odkazem na hrozbu vysokého trestu, musí soud zkoumat reálnou výši trestu hrozícího obviněnému a zda tato reálná výše trestu odůvodňuje obavu, že se obviněný bude trestnímu řízení vyhýbat nebo se skrývat. Soud by měl v souvislosti s uvalením tohoto druhu vazby zkoumat nejen důvody zda obviněný uprchne nebo se bude skrývat, ale také další důvody jako je například nepravomocně uložený dlouhodobý trest odnětí svobody, negativní osobnostní rysy obviněného vyplývající ze znaleckých posudků, dále také skutečnost, že obviněný se nezdržoval v místě svého bydliště, protože páchal jinou trestnou

⁴¹ Vicherek, R., Důvody vazby. Trestní právo, 9/2012, s. 18

⁴² nález sp. zn. III. ÚS 566/03 ze dne 1. 4. 2004 (N 48/33 SbNU 3)

⁴³ srov. nález sp. zn. III. ÚS 566/03 ze dne 1. 4. 2004 (N 48/33 SbNU 3)

činnost na různých místech republiky. Nutné je však u útěkové vazby zkoumat i míru uspořádanosti životních poměrů obviněného, jestli obviněný disponuje takovými peněžními prostředky, které by mu umožnily uprchnout a vést život dlouhodobě v jiném státě atd.⁴⁴

Při rozhodování o vzetí obviněného do vazby není možné požadovat po soudci, aby dospěl k naprosto jistému závěru, že pokud obviněný nebude vzat do vazby, pak uprchne či se bude skrývat a na tom základě tak mařit objasňování skutečností důležitých pro trestní stíhání. Na rozdíl od meritorního rozhodování soudu, není požadavek jistoty bez důvodných pochybností ve většině případů při rozhodování o vazbě reálný. V rozhodování o vazbě nelze vyčkat až do chvíle, kdy je již jisté, že obviněný uprchne nebo až skutečně začne ovlivňovat svědky nebo spoluobviněné. Takovou jistotu ani současná právní úprava trestního řádu ve svém § 67 písm. a) nevyžaduje. Podmínky tohoto ustanovení jsou brány za jednoznačně splněné ve chvíli, kdy byla prokázána a v soudních rozhodnutích řádně vysvětlena existence konkrétních skutečností, které odůvodňují obavu, že pokud obviněný bude ponechán na svobodě, bude jednat způsobem uvedeným v ustanovení § 67 písm. a) TrŘ.⁴⁵

Útěkovou vazbu je možné nahradit zárukou, dohledem nebo slibem dle § 73 TrŘ nebo peněžitou zárukou podle § 73a TrŘ.

3. 2. 2. Vazba koluzní dle § 67 písm. b) TrŘ

Koluzní vazbu upravuje § 67 písm. b) TrŘ. Na základě tohoto ustanovení jsou důvody pro uvalení koluzní vazby dány ve chvíli, kdy z jednání obviněného nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, *že obviněný bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání* (§ 67 písm. b) TrŘ). Česká procesní úprava uvádí formy koluzního jednání obviněného pouze příkladmo, což je patrné z použití slova „jinak“. Předmětný důvod je vymezen taktéž alternativně, kdy spočívá důvodná obava v tom, že obviněný:⁴⁶

- bude působit na doposud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné,

⁴⁴ Vicherek, R., Důvody vazby. Trestní právo, 9/2012, s. 18-19

⁴⁵ srov. usnesení sp. zn. II. ÚS 185/02 ze dne 14. 5. 2002 (U 13/26 SbNU 351)

⁴⁶ Vicherek, R., Důvody vazby. Trestní právo, 9/2012, s. 19

- jinak mařit objasňování skutečnosti závažných pro trestní stíhání.

Působit na doposud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné je zákonem myšleno jako nedovolené přímé nebo zprostředkované ovlivňování svědků za účelem mařit zjištění takových skutečností, které jsou důležité pro trestní stíhání, jako příklady můžeme uvést přemlouvání svědků nebo spoluobviněných, aby nevypovídali popravdě, dohoda uzavřená se svědky či spoluobviněnými za účelem domluvy o obsahu jejich výpovědi, podplácení svědků nebo spoluobviněných nebo vyhrožování jim za stejným účelem apod. Musí jít vždy o takové jednání obviněného, které zákon nepřipouští. Do takového jednání však nespadá např. připomenutí svědkovi jeho povinnosti mlčenlivosti, nebo práva odepřít výpověď, připomenutí zákazu výslechu či práva, které je zákonem stanoveno ve prospěch obviněného. Stejně tak sem nespadá ani přemlouvání či působení na jinou osobu, aby mluvila pravdu, aby vypovídala před orgánem činným v trestním řízení, když to dosud odmítá apod.⁴⁷

Jiným mařením objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání je myšleno například zákonem nepřipustěné působení na znalce, pozměňování, padělání, ničení či ukrývání listinných nebo věcných důkazů apod. Stejně tak můžeme mezi důvody pro uvalení koluzní vazby považovat i působení na osobu, která zatím nebyla předvolána orgánem činným v trestním řízení, která vnímala svými smysly skutkové okolnosti důležité pro posouzení konkrétního případu a dá se u takové osoby předpokládat, že bude vyslechnuta orgánem činným v trestním řízení, ať již jako budoucí svědek či spoluobviněný. K naplnění koluzních důvodů vazby u obviněného může dojít i tehdy, pokud je na základě konkrétní skutečnosti důvodná obava, že obviněný bude působit na takovou osobu, byť dosud neztotožněnou, po které je vyhlášeno pátrání, a která díky tomu nemohla být do té doby předvolána jako svědek nebo jí nemohlo být dosud sděleno obvinění.⁴⁸

Za maření dle smyslu ustanovení § 67 písm. b) TrŘ se nikdy nebude považovat uplatnění zákonných práv obviněného na obhajobu, např. odmítnutí vypovídat, popírání viny nebo i uvádění nepravdivých okolností. Ze strany obviněného totiž nejde v těchto případech o působení na osoby či věci, což je podmínkou koluzní vazby. Za maření ze strany obviněného nebude považování ani nesplnění

⁴⁷ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 315

⁴⁸ Vicherek, R., Koluzní důvod vazby. Epravo.cz [online] 2012 [cit. 2014-01-15]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/>

povinnosti věc vydat dle § 78 odst. 1 TrŘ, podrobit se prohlídce těla podle § 114 odst. 1 TrŘ, strpět odběr krve či jiný potřebný úkon podle § 114 odst. 2 apod., které lze vynucovat pořádkovou pokutou ve smyslu § 66 TrŘ.⁴⁹

Důvodnost obavy, že obviněný bude působit na dosud nevyslechnuté svědky či spoluobviněné nebo, že bude jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání musí pramenit buď z jednání obviněného nebo z dalších konkrétních skutečností. Tyto konkrétní skutečnosti musí být dostatečným a rozumným podkladem pro opodstatnění výše zmíněné obavy, ale nelze je však na druhou stranu interpretovat ve smyslu, že pokud obviněný nebude vzat do vazby, bude zcela jistě např. působit na dosud nevyslechnuté svědky. „Ústavní soud konstatuje, že obsahovým naplněním pojmu konkrétní skutečnosti ve smyslu § 67 trestního řádu je nutno rozumět konkrétní argumentaci ohledně povahy důkazů, které je nutno provést, jakož i analýzu okolností, jež svědčí pro možnost působení na nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné, nebo jiné maření objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání ze strany obviněného. Pouhé domněnky a obavy přitom pro uložení vazby nepostačují.“⁵⁰

Vzhledem k tomu, že policejní orgán má většinou poměrně krátkou lhůtu (48 hodin od zadržení do podání návrhu na vzetí do vazby ze strany státního zástupce) na zajištění důkazů, mohou se pro vazební řízení použít i důkazy, které není možné posléze v hlavním líčení při rozhodování o vině obžalovaného použít. Ve smyslu usnesení krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 10. 2000 sp. zn. 3 To 884/2000 je možné užít jako důkazu v rozhodování o vazbě i záznamů, které byly opatřeny před zahájením trestního stíhání, např. z protokolů o vysvětlení, která nemají povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, neboť zásada, která je obsažena v § 158 odst. 5, větě třetí TrŘ, podle které není možné takový záznam v řízení před soudem užít jako důkaz, se však na řízení před soudem konané podle § 26 TrŘ nevztahuje. Překážkou pro rozhodnutí o vazbě ve smyslu § 67 písm. b) TrŘ není ani situace, kdy svědci a spoluobvinění vyslechnuti byli, ale protokol učiněný z jejich výslechu byl proveden tak, že není použitelný před soudem nebo výslech těchto osob nebyl proveden úplně nebo nebyl zaměřen na všechny okolnosti důležité pro rozhodnutí⁵¹.

⁴⁹ Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 774

⁵⁰ nález sp. zn. I. ÚS 470/05 ze dne 23. 5. 2006 (N 104/41 SbNU 315)

⁵¹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2000 sp. zn. 8 Tz 163/2000

Vzhledem k tomu, že koluzní vazba podléhá přísnějšímu režimu vazby, je zákonem stanovená její délka trvání na dobu nejdéle tři měsíce dle § 72a odst. 3 TrŘ. Výjimkou je však situace, kdy bylo zjištěno, že obviněný na svědky nebo spoluobviněné již působil nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, pak je možné rozhodnout, že obviněný bude ponechán ve vazbě nad stanovenou lhůtu, a to v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudcem a po podání obžaloby soudem. V praxi příliš často nedochází k prodloužení vazby nad tři měsíční lhůtu, jelikož obviněný má minimální možnost ovlivňovat svědky díky zpřísněnému režimu vazby.⁵²

U koluzní vazby není možné využít instituty nahrazující vazbu podle ustanovení § 73 a § 73a TrŘ.

3. 2. 3. Vazba předstižná dle § 67 písm. c) TrŘ

Důvody pro uvalení vazby předstižné jsou upraveny v § 67 písm. c) TrŘ. Mezi ostatními druhy vazby má vazba předstižná zvláštní postavení, protože důvody této vazby jsou v daném ustanovení uvedeny taxativně. Díky tomu, že tento druh vazby je mířen proti obviněnému, u kterého vyvstala důvodná obava z opakování, popř. z dokonání nebo vykonání trestného činu v určitých případech, jedná se v podstatě o „vazbu mimoprocesní“, proto je rovněž nazývána vazbou preventivní.⁵³

Předmětný důvod vazby je vymezen alternativně a taxativně, kdy důvodná obava spočívá v tom, že obviněný:⁵⁴

- bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán,
- dokoná trestný čin, o který se pokusil,
- vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil.

Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb. změnila úpravu prvního důvodu u této vazby, kdy nahradila dřívější „pokračování“ v trestné činnosti na „opakování“ trestné činnosti. *„Opakováním trestné činnosti, pro niž je obviněný stíhán, se tu tedy nyní již výslovně nerozumí pokračování v trestném činu (§ 116 TrZ) ani další akty či útoky u téhož hromadného trestného činu, udržování protiprávního stavu u trvajících trestného činu, ale opakování téhož trestného činu nebo spáchání*

⁵² Vicherek, R., Důvody vazby. Trestní právo, 9/2012, s. 20

⁵³ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 422

⁵⁴ Vicherek, R., Důvody vazby. Trestní právo, 9/2012, s. 22

*trestného činu téže povahy. Pokračování ve stíhaném trestném činu nebo udržování protiprávního stavu vyvolaného stíhaným trestným činem je vyloučeno s ohledem na § 12 odst. 11 TrŘ.*⁵⁵

Pokud jde o obavu z dokonání trestného činu, musí se jednat o pokus totožného trestného činu a stejně tak je tomu i v případě vykonání trestného činu, který obviněný připravoval. V případě vyhrožování jinému určitou újmou se bude jednat např. o trestný čin podle § 324 TrZ (vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci), podle § 326 TrZ (vyhrožování s cílem působit na úřední osobu), podle § 352 TrZ (násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci), podle § 353 TrZ (nebezpečné vyhrožování) nebo dle § 354 TrZ (nebezpečné pronásledování). Předpokládá se zde, že obviněný je pro některý z uvedených činů stíhán, a hrozí odůvodněná obava, že obviněný svou výhrůžku splní.⁵⁶

Z praxe vyplývá, že důvod vazby předstižné je dán především u recidivistů, musí se jednat o speciální nebo alespoň druhovou recidivu. Vazební důvod se vyvozuje hlavně z trestní minulosti obviněného a také z jeho osobnosti. Důvod vazby předstižné by měl být též odvislý z osobního postoje obviněného, z jeho sklonů a návyků, dále také z jeho aktuálního zdravotního stavu, z rodinného zázemí a v neposlední řadě také z prostředí, ve kterém se obviněný pohybuje.⁵⁷

Spornou otázkou je, jestli je možné důvod předstižné vazby shledat i u obviněného, který trestnou činnost nikdy dříve neopakoval, respektive je pro danou trestnou činnost stíhán poprvé. V takovém momentu, je nutné vycházet ze skutečnosti, že s rozhodnutím o vazbě nelze vyčkat až do chvíle, kdy je zřejmé, že obviněný bude trestnou činnost opakovat, nebo že bude dokonán trestný čin, o který se pokusil. Rozhodnutí o vazbě pak bude vycházet ze zjištěných konkrétních skutečností odůvodňujících obavu, že pokud bude obviněný ponechán na svobodě, pak je velmi pravděpodobné, že jeho jednání povede k naplnění důvodu vazby podle § 67 písm. c).⁵⁸

U předstižné vazby je možné využít její nahrazení zárukou, slibem, dohledem, předběžným opatřením ve smyslu § 73 TrŘ a stejně tak i nahrazení peněžitou zárukou dle § 73a TrŘ.

⁵⁵ Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 746

⁵⁶ Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 747

⁵⁷ Vicherek, R., Důvody vazby. Trestní právo, 9/2012, s. 22

⁵⁸ Vicherek, R., Důvody vazby. Trestní právo, 9/2012, s. 23

3. 2. 4 Vyhošťovací vazba jako zvláštní případ vazby

Vyhošťovací vazba byla zavedena do trestního řádu novelou provedenou zákonem č. 150/1997 Sb. s účinností od 1. 10. 1997. Úprava vyhošťovací vazby je obsažena v části třetí, hlavě dvacáté první, oddíle pátém a to konkrétně v ustanovení § 350c TrŘ. Jedná se o zvláštní druh vazby, který se liší od obecného institutu vazby tím, že je možné jej aplikovat výlučně po právní moci rozsudku a zvláštní úpravou podmínek, za nichž je tato vazba přípustná. Stejně tak jako v případě obecné vazby i zde se nejedná o sankční, ale zajišťovací opatření, jehož účelem je umožnit výkon uloženého trestu vyhoštění⁵⁹.

Vyhošťovací vazba může být uplatněna v případě, pokud zde hrozí obava, že se odsouzený bude skrývat nebo jinak mařit výkon trestu vyhoštění. O vzetí odsouzeného do vyhošťovací vazby nebo o jejím nahrazení některým ze způsobů uvedených v § 73 a 73a TrŘ, tedy o záruce, slibu nebo peněžitě záruce, rozhoduje předseda senátu. *„Zákonná úprava výslovně hovoří o předsedovi senátu (§ 350 odst. 1 TrŘ) a vzhledem k tomu, že uvedený druh vazby má přispět k realizaci trestu (trestu vyhoštění), je vzhledem k ustanovení § 315 odst. 1 TrŘ, upravujícího příslušnost ve vykonávacím řízení, nepochybné, že je jím míněn předseda senátu soudu prvního stupně, jehož pravomocný rozsudek, resp. část jeho výroku, se má vykonat.“*⁶⁰. Dojde-li však k situaci, kdy důvody pro vzetí do vyhošťovací vazby nastanou až v řízení odvolacím, rozhodne o této vazbě soud druhého stupně. V rámci rozhodování o uvalení vyhošťovací vazby bere soud v úvahu i případné stanovisko příslušného útvaru Policie České republiky, přihlédne k časovým možnostem zajištění cestovních dokladů dle § 350a TrŘ nebo vlastního vyhoštění, a dále i příslušné věznice, zejména k povaze cestovních dokladů, které má cizinec uloženy v jejich úschově.⁶¹ Na řízení o vyhošťovací vazbě a její nahrazení zárukou, slibem nebo peněžitou zárukou se pokud z § 350c odst. 1 TrŘ nevyplývá jinak, užijí ustanovení hlavy čtvrté, oddílu prvního trestního řádu (§ 350c odst. 2 TrŘ).

⁵⁹ Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3959

⁶⁰ I. Kouřil: Vyhošťovací vazba, zákonná úprava jejího trvání a praxe soudů, Právní rozhledy 6/2001 [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z WWW: <https://www.beck-online.cz>

⁶¹ Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001-Org, § 78 odst. 5 a 7 [online]. [cit. 2013-11-21]. Dostupné z WWW: <https://www.beck-online.cz>

Jsou-li dány důvody, pro něž je možné vzít odsouzeného do vyhošťovací vazby dle § 350c odst. 1 TrŘ, musí být odsouzený před rozhodnutím soudu o vzetí do této vazby řádně vyslechnut a to případně i prostřednictvím dožádaného soudu.⁶² Výslech odsouzeného by měl směřovat k objasnění skutečností, na jejichž základě je možné posoudit, zda skutečně hrozí obava ze strany odsouzeného, že se bude skrývat nebo jinak mařit výkon trestu vyhoštění a k objasnění, zda není možné nahradit tuto vazbu zárukou, slibem nebo peněžitou zárukou. Případné „vzetí odsouzeného do vyhošťovací vazby (§350c odst. 1 tr. ř.) nezakládá samo o sobě důvod nutné obhajoby podle § 36a odst. 1 písm. c) tr. ř.“⁶³.

Na trvání vyhošťovací vazby se analogicky užije ustanovení § 72a odst. 1 TrŘ, s tím, že délka této vazby je posuzována samostatně a nezávisle na vazbě v řízení přípravném i v řízení před soudem a nelze zde použít ustanovení § 72a odst. 2 TrŘ.⁶⁴ V souvislosti s prodloužením vyhošťovací vazby se bude vycházet z analogie § 72 TrŘ. Důvodem k takovému prodloužení vyhošťovací vazby může být i okolnost, kdy odsouzený, jenž má být vyhoštěn, nemá cestovní doklady a zastupitelský úřad státu, ve kterém je odsouzený občanem, dosud nevyhověl žádosti o vystavení náhradních dokladů, přičemž odsouzený neposkytl včasnou součinnost k získání takových dokladů.⁶⁵ Pokud je odsouzený vzat do vazby, nemá zpravidla díky tomu možnost si zajistit doklady nutné k opuštění České republiky, a proto je povinnost zajistit tyto doklady přenesena na stát a svěřena Policii České republiky.

Jestliže odsouzený nebude propuštěn z vazby již v průběhu obstarávání dokladů potřebných pro jeho opuštění České republiky, je vazba bez rozhodnutí soudu o propuštění skončena dnem, kdy na základě sdělení příslušného útvaru Policie České republiky bylo vyhoštění realizováno, tímto dnem je též započata doba výkonu trestu vyhoštění.⁶⁶

⁶² náleží Ústavního soudu ze dne 2. října 2003 sp. zn. II. ÚS 142/03

⁶³ stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 7. srpna 2002, sp. zn. Tpjn 308/2001, uveřejněné pod číslem 56/2002 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek

⁶⁴ srov. stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 5. listopadu 2003, sp. zn. Tpjn 303/2003, uveřejněné pod číslem 5/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek; usnesení Městského soudu v Praze ze dne 15. 7. 2003, sp. zn. 61 To 311/2003

⁶⁵ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. října 2001, sp. zn. 4 Tvo 137/2001

⁶⁶ Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. trestní právo procesní. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008 str.262

3. 3. Zpřísněné důvody vazby

Novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., byla výrazně omezena možnost vzetí osoby do vazby. Tato novela se neprojevila jen v úpravě dovětku § 67 TrŘ, ale též v úpravě § 68 odst. 2 TrŘ podle níž *vzít do vazby nelze obviněného, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.* K použití § 68 odst. 2 TrŘ nepřichází v úvahu v momentu, kdy osoba obviněného je vedle trestných činů uvedených v § 68 odst. 2 TrŘ stíhána i pro další úmyslný trestný čin, u nějž horní hranice trestní sazby převyšuje dvě léta nebo pro další nedbalostní trestný čin s horní hranicí trestní sazby převyšující tři léta. Mezi trestné činy, u kterých je možné využít § 68 odst. 2 TrŘ můžeme například zařadit trestný čin ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky dle § 146a odst. 1 TrZ, neposkytnutí pomoci dle § 150 odst. 1 TrZ, ohrožení pohlavní nemocí § 155 TrZ nebo usmrcení z nedbalosti dle § 143 odst. 1 TrZ, těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti § 147 odst. 1 TrZ, ublížení z nedbalosti podle § 148 TrZ.⁶⁷

Trestním řádem není řešena situace, za které je obviněný stíhán zpočátku pro přísnější trestný čin, ale během trestního stíhání se změní právní posouzení daného trestného činu na některý z trestných činů uvedených v § 68 odst. 2 TrŘ. Pokud nastane taková situace, užije se analogicky § 72a odst. 2 věty druhé TrŘ a je tedy nutné obviněného z vazby propustit neprodleně na svobodu a to od okamžiku, kdy došlo k upozornění na změnu právní kvalifikace.⁶⁸

Využití § 68 odst. 2 TrŘ také nepřichází v úvahu ve chvíli, kdy obviněný sice svým jednáním spáchal některý z činů, na které se vztahuje ustanovení § 68 odst. 2 TrŘ, ale je zde dán i zpřísněný důvod vazby podle § 68 odst. 3 a nově také novelou č. 459/2011 Sb. začleněný § 68 odst. 4 TrŘ. Tyto zpřísněné důvody jsou dány v okamžiku, jestliže obviněný naplnil alespoň jednu z následujících okolností (§68 odst. 3 a 4 TrŘ):

- a) uprchl nebo se skrýval,

⁶⁷ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 428-429

⁶⁸ Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 771

- b) opakovaně se nedostavil na předvolání a nepodařilo se jej předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení,
- c) je neznámé totožnosti a dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit,
- d) již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo
- e) již opakoval trestnou činnost, pro niž je stíhán, nebo v takové trestné činnosti pokračoval, nebo byl za takovou trestnou činnost v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán,
- a nově dle § 68 odst. 4 v případě, kdy je dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. c) TrŘ a s přihlédnutím k povaze takového trestného činu vyžaduje vzetí do vazby účinná ochrana poškozeného, zejména ochrana jeho života, zdraví nebo jiného obdobného zájmu.

„Důvody, pro něž se omezení vylučující vzetí do vazby u trestných činů vymezených v odstavci 2 neužije, převážně navazují na důvody vazby podle § 67 písm. a), b) a c), kdy se však důvodná obava zde již do značné míry naplnila, byť v některých případech jde o důvody oproti důvodům vazby zpřísněné, resp. kvalifikované, což je odůvodněno tím, že obviněný, ač by u něho byly dány důvody vazby ve smyslu § 67, do vazby vzat pro omezení podle odstavce 2 § 68 by jinak nebyl. Důvody uvedené v písmenech a) až c) i v nově vloženém § 68 odst. 4 se vztahují jak k jednání obviněného vykonaného před prvním rozhodnutím o jeho vzetí do vazby, tak i k jeho jednání po takovém rozhodnutí, kdy do vazby s ohledem na omezení podle odstavce 2 vzat nebyl, tak konečně i na jednání po vzetí do vazby, má-li být v důsledku změny právní kvalifikace stíhaného trestného činu z vazby propuštěn, anebo při novém rozhodování o vazbě, byl-li dokonce (např. z důvodu právě změny právního posouzení) již z vazby propuštěn.“⁶⁹

3. 3. 1. Jednotlivé zpřísněné důvody vazby dle § 68 odst. 3 TrŘ a § 68 odst. 4 TrŘ

V § 68 odst. 3 písm. a) TrŘ je uveden zpřísněný důvod vazby, že obviněný uprchl nebo se skrýval. Oproti obecnému důvodu vazby obsaženému v § 67 písm. a) TrŘ ve kterém je pouze vyjádřena důvodná obava z takového jednání, ve smyslu § 68 odst. 3 písm. a) TrŘ musí být zjištěno, že již došlo k uprchnutí nebo

⁶⁹ Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 771

skrývání se. Splnění i jen jedné z těchto podmínek postačí k možnosti vzít obviněného do vazby.⁷⁰

V rámci zpřísněného důvodu vazby podle § 68 odst. 3 písm. b) TrŘ musí dojít ke kumulativnímu splnění dvou podmínek, a to že:⁷¹

- obviněný se opakovaně (alespoň dvakrát) nedostavil na předvolání a
- obviněného se nepodařilo předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení.

Je nutné, aby předvolání bylo dostatečně adresné, to znamená, že osobě obviněného musí být z takového předvolání zřejmé, že se jedná o jeho osobu, dále musí obsahovat poučení o možných následcích při nedostavení se a také v neposlední řadě, je nutné předvolání včas doručit.⁷² Náhradní doručení podle § 64 odst. 2 až 6 TrŘ ve spojení s § 63 odst. 1 a zejména § 49 OSŘ, kdy platí fikce doručení, je v tomto případě nepostačující. Oproti tomu však není vyžadováno, aby se obžalovaný bez náležité omluvy nedostavil, a tudíž bude stačit opakované nedostavení se i při sdělení omluvy, ovšem za splnění kumulativní podmínky, že se ho nepodařilo předvést ani jinak zajistit jeho účast při úkonu trestního řízení. Nastane-li situace, kdy se obviněný na předvolání nedostaví, ale jeho omluva je dostatečně závažná např. ze zdravotních důvodů nebo z jiného důvodu mu objektivně bránícího se dostavit k úkonu trestního řízení a bude-li tato omluva doložena i příslušnými doklady nebude tak možné tento důvod využít a vzít obviněného do vazby.⁷³

Stejně jako u výše zmíněného zpřísněného důvodu vazby musí být u zpřísněného důvodu vazby dle § 68 odst. 3 písm. c) TrŘ splněny kumulativně dvě podmínky, pokud má dojít k jeho uplatnění. Tyto dvě podmínky týkající se obviněného jsou:⁷⁴

- obviněný je neznámé totožnosti a
- dostupnými prostředky se ji nepodařilo zjistit.

⁷⁰ Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 772

⁷¹ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 433

⁷² viz. Tamtéž

⁷³ Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 772

⁷⁴ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 433

Za situace, kdy se nepodařilo zjistit totožnost pomocí dostupných prostředků je stav, ve kterém nebylo možné zjistit totožnost osoby na základě sdělených údajů ani z dostupných evidencí obyvatel. Za té situace je policista oprávněn informace potřebné k jejímu ztotožnění získat sejmutím daktyloskopických otisků, zjištěním tělesných znaků, měřeními těla, pořizováním obrazových, zvukových a jiných záznamů a odebráním biologických vzorků, které umožňují získat informace o genetickém vybavení. Pokud pro odpor osoby nelze výše zmíněné úkony provést, je policista oprávněn tento odpor překonat, avšak způsob překonání tohoto odporu musí být přímo úměrný odporu vynaloženého danou osobou. Odpor osoby není možné překonat v okamžiku, kdy se jedná o zásah do tělesné integrity této osoby např. odběrem krve nebo jiným tomu podobným zásahem.⁷⁵

Tento důvod se vztahuje i na případy, kdy byly obviněným cíleně sdělovány nepravdivé informace o jeho totožnosti od počátku řízení a to i případně podložené padělanými či pozměněnými doklady.⁷⁶

Pokud nastane situace, že obviněný nemůže prokázat svou totožnost, díky tomu, že nemá příslušný doklad u sebe, ale tvrdí, že jej má v místě bydliště nebo na jiném místě, které je pro orgány činné v trestním řízení dosažitelné, je třeba, aby mu tyto orgány poskytly možnost k získání příslušného dokladu. Za tímto účelem je možné se dovolávat i svědectví důvěryhodné osoby.⁷⁷

U zpřísněného důvodu vazby podle § 68 odst. 3 písm. d) TrŘ se vyžaduje splnění níže uvedených podmínek:

- aby obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné nebo
- jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání.

Na rozdíl od podmínek stanovených u obecných důvodů vazby, respektive tedy u podmínek pro koluzní vazbu podle § 67 písm. b) TrŘ, musí v tomto případě již dojít k tomu, že obviněný v minulosti na svědky či spoluobviněné působil nebo stejně tak v minulosti jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Musí se totiž jednat o takové jednání obviněného, které je dostatečně jasné

⁷⁵ srov. § 63 odst. 4 a 5 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

⁷⁶ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 434

⁷⁷ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 434

prokázané. Naplnění podmínek můžeme spatřovat např. v podplácení svědka nebo v zatajování či ničení důkazů.⁷⁸

Zpřísněný důvod vazby podle § 68 odst. 3 písm. e) TrŘ je stanoven podmínkami, že obviněný:

- již opakoval trestnou činnost, pro niž je stíhán nebo
- v takové trestné činnosti pokračoval nebo
- byl za takovou trestnou činnost v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

Díky tomu, že byla původní formulace tohoto důvodu příliš úzká a nedostatečně reagovala na aplikační problémy v úpravě důvodů vazby, byla tedy novelizována zákonem č. 459/2011 Sb. Novela rozšířila tento zpřísněný důvod vazby i na opakování trestné činnosti spáchané v minulosti, pro kterou je obviněný stíhán. Tento důvod se tak vztahuje na situace, ve kterých obviněný opakoval nebo pokračoval v trestné činnosti i po zahájení trestního stíhání, ale taktéž i na situace, kdy je proti obviněnému, který byl už v minulosti potrestán či odsouzen pro trestnou činnost stejné povahy zahájeno trestní stíhání, přičemž se měl znovu dopustit jednání jenž vykazovalo znaky speciální recidivy již v rámci probíhajícího nového trestního řízení. Podmínkou je zde pouze, aby obviněný byl za trestnou činnost, pro niž je stíhán, odsouzen nebo potrestán v posledních třech letech.⁷⁹

Novelou č. 459/2011 Sb. byl vložen další zpřísněný (kvalifikovaný) důvod vazby a to pod ustanovení § 68 odst. 4, který se týká úmyslných trestných činů na které, zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující dvě léta. Je nutné, aby v tomto případě byly splněny následující podmínky kumulativně:

- je dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. c) TrŘ a
- s přihlédnutím k povaze takového trestného činu vyžaduje vzetí do vazby účinná ochrana poškozeného, zejména ochrana jeho života, zdraví nebo jiného obdobného zájmu.

Musí tedy z jednání obviněného nebo z dalších konkrétních skutečností vyplývat důvodná obava, že obviněný bude jednat ve smyslu § 67 písm. c) TrŘ. O naplnění tohoto důvodu půjde i ve chvíli, kdy se bude jednat o zpřísněný důvod vazby dle §

⁷⁸ Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 773

⁷⁹ Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 773

68 odst. 3 písm. e) TrŘ, i když se v § 68 odst. 4 TrŘ hovoří jen o důvodech vazby podle § 67 písm. c) TrŘ, protože je základní důvod vazby již obsažen v zpřísněném vazebním důvodu dle § 68 odst. 3 písm. e) TrŘ. Trestný čin musí mít povahu, ze které lze dovodit, že vzít obviněného do vazby je prospěšné vůči právem chráněného zájmu a tedy k účinné ochraně poškozeného. Vzhledem k osobě obviněného se musí zkoumat způsob, jakým čin provedl, okolnosti, za nichž byl čin spáchán, zda se již v minulosti proti poškozenému dopouštěl jednání obdobné povahy. Tento odstavec 4 byl vložen do trestního řádu, respektive do § 68 TrŘ z důvodu prevence, protože z případů známých z praxe se stávalo, že obviněný, který spáchal nejdříve méně závažný úmyslný trestný čin proti poškozenému a nebylo jej možné vzít do vazby z důvodů uvedených v § 68 odst. 2 TrŘ posléze spáchal proti poškozenému velmi závažný trestný čin, čemuž se snaží ustanovení § 68 odst. 4 TrŘ zabránit.⁸⁰

3. 4. Rozhodování o vazbě

Rozhodnutí o vazbě, je na základě novely provedené zákonem č. 265/2001 Sb. brán v širším slova smyslu spolu s existující aplikační praxí než jen jako rozhodnutí o vazbě podle § 68 odst. 1 TrŘ. Podle těchto rozhodnutí se obviněný bere do vazby dle § 68 odst. 1 TrŘ a také, kterými se propouští z vazby na svobodu dle § 72, § 192, § 314c odst. 4 TrŘ, rozhodnutí o zamítnutí či vyhovění žádosti obviněného o propuštění z vazby dle § 71a TrŘ, rozhodnutí o přezkoumávání trvání důvodů vazby dle § 71 TrŘ a rozhodnutí o nahrazení vazby zajišťujícími prostředky za vazbu dle § 73 a 73a TrŘ.⁸¹

3. 4. 1. Orgány rozhodující o vazbě

Orgány rozhodující o vazbě jsou uvedeny v § 73b TrŘ, z něhož vyplývá, že o vzetí obviněného do vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Platí, že o vazbě obviněného zatčeného podle § 69 TrŘ rozhoduje v řízení před soudem příslušný soudce ve smyslu § 73b odst. 1., který

⁸⁰ Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 775

⁸¹ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 439-440

má stejná práva a povinnosti jako senát a jeho předseda. Avšak ohledně žádosti obviněného o propuštění z vazby rozhoduje vedle soudu v přípravném řízení i státní zástupce a nevyhoví-li takové žádosti, je povinen ve lhůtě pěti pracovních dnů od doručení, tuto žádost předložit k rozhodnutí soudci a vyrozumět o tom obviněného. Jestliže zde vnímáme zejména úlohu státního zástupce v případě jeho rozhodování o propuštění z vazby obviněného pak je nutno dále uvést, že vedle soudce rozhoduje státní zástupce v přípravném řízení o změně důvodu vazby dle § 73b odst. 4 TrŘ tehdy, když pominul některý z důvodů vazby. Dále státní zástupce rozhoduje o zrušení omezení spočívajícího v zákazu vycestování do zahraničí nebo o zrušení předběžného opatření nahrazujícího vazbu, což je zakotveno v § 73b odst. 5 TrŘ. Z toho vyplývá, že tam, kde se obviněný propouští z vazby, a to v případě náhrady vazby zárukou, slibem, dohledem, předběžným opatřením nebo peněžitou zárukou, rozhoduje vedle soudu nebo soudce také státní zástupce tak, jak je uvedeno v § 73b odst. 6 TrŘ. v první větě. Apeluji tímto na Nález ústavního soudu ČR ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 573/2002, z něhož vyplývá, že státní zástupce není v trestním řízení nestranný a nezávislý vzhledem ke svému postavení a z toho důvodu má právo rozhodovat o vazbě obviněného jen v jeho prospěch. V ostatním je nutné, aby rozhodoval ve věci soudce v přípravném řízení nebo soud v rámci hlavního líčení, po podání obžaloby. Byla-li překročena lhůta pro rozhodnutí o dalším trvání vazby dle § 72 TrŘ nebo byla-li překročena nejvyšší přípustná doba trvání vazby dle § 72a TrŘ vydá soud a v přípravném řízení soudce nebo státní zástupce pouze příkaz k propuštění obviněného z vazby.⁸²

3. 4. 2. Obsah rozhodnutí o rozhodování o vazbě

Podle § 68 TrŘ lze vzít do vazby pouze osobu u níž bylo zahájeno trestní stíhání, přičemž předmětné rozhodnutí o uvalení vazby musí být odůvodněno skutkovými okolnostmi. Vedle obecných náležitostí, které jsou předepsány v § 134 TrŘ jako je označení orgánu, který rozhodnutí vydává, výrok usnesení v návaznosti na použitá zákonná ustanovení, odůvodnění rozhodnutí a poučení o opravném prostředku musí být v rozhodnutí o vazbě naplněna dikce podle § 73c

⁸² Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 293

TrŘ. Zde jsou upraveny obligatorně obsahové náležitosti jako zvláštní náležitosti rozhodnutí o vazbě, jimiž jsou:⁸³

- a) skutečnosti, které odůvodňují podezření ze spáchání trestného činu, pro který je obviněný stíhán,
- b) konkrétní skutečnosti, ze kterých jsou dovozovány důvody vazby, popř. okolnosti uvedené v § 68 odst. 3 a 4 v § 72a odst. 3,
- c) důvody, pro které nebylo možné dosáhnout účelu vazby jiným opatřením.

Těmito zvláštními náležitostmi je nutno svázat obsahově odůvodnění rozhodnutí o vazbě za účelem sjednocení soudní praxe, kdy k těmto přispívá obsáhlá soudní judikatura. Tak např. podle Nálezu Ústavního soudu sp.zn. IV.ÚS 3294/09 k odůvodnění usnesení o ponechání obviněného v tzv. útěkové vazbě Ústavní soud rozhodl „*Jelikož krajský soud, pokud šlo o hrozbu uložení vysokého trestu, toliko odkázal na příslušnou trestní sazbu, aniž by jakkoliv konkretizoval, jaký trest stěžovateli s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu hrozí, nemůže jeho argumentace z ústavněprávního hlediska obstát. Fakt trestního stíhání pro trestný čin ohrožující stěžovatele pětiletým až dvanáctiletým trestem odnětí svobody totiž sám o sobě o uvalení vazby či ponechání ve vazbě rozhodnout nedovoluje. Vzhledem k tomu, že odůvodnění napadeného rozhodnutí krajského soudu nebylo schopno dostát požadavku, dle něhož při vazebním rozhodování musí být přesvědčivě vyloženy důvody opodstatňující omezení osobní svobody, ocitlo se v rozporu s čl. 8 odst. 2 Listiny a čl. 36 odst. 1 Listiny.*“. Z toho vyplývá, že vždy v odůvodnění je nutné, aby soudce nebo soud přesvědčivě a téměř dokonale uvedl skutečnosti, z nichž vyplývá podezření ze spáchání trestného činu, pro který je obviněný stíhán, nelze důvody vazby oddělit od odůvodnění podezření ze spáchání trestného činu. V takovém usnesení musí být rovněž odůvodněn závěr o tom, že nebylo možné dosáhnout účelu vazby jiným opatřením. Vždy je totiž nutné, aby takové rozhodnutí bylo přezkoumatelné ve smyslu zásady subsidiarity a výjimečnosti vazby společně se zásadou zákonnosti a přiměřenosti. Obsah každého takového usnesení musí odpovídat povaze a závažnosti dané trestní věci a konkrétní povaze příslušného rozhodnutí o vazbě.

⁸³ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 294

3. 4. 3. Forma rozhodnutí o vazbě

Pro rozhodnutí o uvalení vazby není stanovena zvláštní forma, platná je tedy ta, která je upravena obecně v § 119 TrŘ, z níž vyplývá, že soud rozhoduje rozsudkem, kde to zákon stanoví, v ostatních případech je rozhodováno usnesením, pokud zákon nestanoví něco jiného. Jelikož příslušná ustanovení o vazbě dle §§ 67 a násl. neobsahují žádnou zvláštní formu rozhodnutí, vyjma příkazu k zatčení dle § 69 TrŘ a příkazu k propuštění obviněného dle § 73b TrŘ je zpravidla vždy rozhodováno usnesením. Na základě takového usnesení rozhoduje v přípravném řízení soudce nebo státní zástupce, po podání obžaloby rozhoduje stejným způsobem soud. Za zvláštní formu usnesení lze označit usnesení, proti nimž podle soudní praxe není přípustná stížnost jako opravný prostředek. Jedná se o rozhodnutí o propuštění zatčené osoby, kdy soudce nevyhoví návrhu státního zástupce o uvalení vazby, a tedy se nejedná o rozhodnutí o vazbě. A také rozhodnutí v případě, že nebyla dodržena zákonná lhůta 48 hodin pro odevzdání zadržené osoby soudu poté, co nebyla tato osoba propuštěna policejním orgánem nebo státním zástupcem a v neposlední řadě, když soudce nerozhodl o vazbě ve lhůtě 24 hodin od doručení návrhu státního zástupce na vzetí obviněného do vazby. V tomto směru je nutno poukázat na stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu, který ujednocoval rozhodovací praxi soudů, neboť se vyskytly rozdílné názory na posuzování otázky, zda proti rozhodnutí (usnesení) soudce dle § 77 odst. 2 TrŘ o propuštění zadržené osoby na svobodu je přípustná stížnost. Po zaujetí stanoviska trestního kolegia Nejvyšší soud judikoval, že: *„Usnesení o propuštění zadržené osoby na svobodu podle § 77 odst. 2 tr. ř. není rozhodnutím o vazbě, takže proti němu není přípustná stížnost (§ 141 odst. 2, § 74 odst. 1 tr. ř. a contr.). Naproti tomu usnesení o nahrazení vazby zárukou nebo slibem podle § 73 tr. ř., resp. peněžitou zárukou podle § 73a tr. ř., jsou rozhodnutími o vazbě, proti kterým je podle § 74 odst. 1 tr. ř. přípustná stížnost.“*⁸⁴.

Zcela se shodují se stanoviskem trestního kolegia Nejvyššího soudu, který uzavřel, že přísl. ustanovení trestního řádu podle IV. hlavy, Zajištění osob a věcí, Oddíl první a Zadržení, Oddíl druhý je nutno posuzovat ve vztahu k ústavním předpisům, a to konkrétně podle Listiny základních práv a svobod dle čl. 8 odst. 3 věta 3, z níž vyplývá, že soudce musí „zadrženou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě nebo ji propustit na svobodu“. Jestliže stále

⁸⁴ stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. 6. 1998, sp. zn. Stn 4/97

sledujeme, že institut vazby je krajním prostředkem pro omezení osobní svobody člověka, pak je nutno zcela jednoznačně přisvědčit názoru kolegia Nejvyššího soudu o tom, že usnesení o propuštění zadržené osoby nelze považovat za rozhodnutí o vazbě, proti němuž by jinak byla přípustná stížnost.

3. 4. 4. Stížnost proti rozhodnutí o vazbě

Stížnost proti rozhodnutí o vazbě je upravena v § 74 TrŘ, z něhož se podává, že proti rozhodnutí o vazbě podle § 68, 69, 71, 71a, 72, § 72a odst. 3, § 73 a 73a je přípustná stížnost. Stížnost je zcela jisté důležitý opravný prostředek a z toho důvodu podat stížnost není právem jen obviněného, ale také právem jeho osob blízkých jako jsou jeho příbuzní v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec manžel a druh. Stížnost je oprávněn podat také státní zástupce. Je-li obviněný zbaven způsobilosti k právním úkonům či jeho způsobilost je omezena, může státní zástupce podat stížnost i proti vůli takového obviněného v jeho prospěch stejně jako obhájce. Zvláštním stížnostním právem je právo osoby, která složila peněžitou záruku se souhlasem obviněného. Taktéž u stížností do rozhodnutí o vazbě rozlišujeme, zda tyto stížnosti mají či nemají odkladný účinek. Obecně je třeba říct, že stížnosti vesměs nemají odkladný účinek, neboť by mohlo docházet ke zmaření účelu vazby. Z tohoto důvodu se právo odkladného účinku přiznává jen v případě stížnosti stran do rozhodnutí o případnutí peněžitě záruky státu a stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby, nejde-li o propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku. Byl-li však státní zástupce přítomen při vyhlášení rozhodnutí, má jeho stížnost odkladný účinek jen tehdy, byla-li podána ihned po vyhlášení rozhodnutí. Zcela zásadním se stal Nález Ústavního soudu sp.zn. Pl.ÚS 6/10, dle kterého byla dovozena neústavnost původní úpravy § 74 odst. 2 TrŘ spočívající v tom, že po vyhlášení zprošťujícího rozsudku nad obžalovaným, obžalovaný nebyl propuštěn z vazby na základě stížnosti státního zástupce. Za současné právní úpravy obviněný bude vždy po vydání zprošťujícího rozsudku neprodleně propuštěn na svobodu, v tomto případě stížnost státního zástupce nemá odkladný účinek.⁸⁵

Stížnost do usnesení se podává u orgánu, který napadené usnesení vydal, a to v zákonné lhůtě tří dnů od oznámení usnesení. V případě, že stran obviněného

⁸⁵ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 296-297

se usnesení oznamuje také jeho obhájci nebo zákonnému zástupci, lhůta běží od oznámení, které bylo učiněno nejpozději. U osob, které by mohly podat stížnost ve prospěch obviněného, taková lhůta končí tímž dnem jako obviněnému. Samostatně běží lhůta k podání stížnosti státnímu zástupci, mladistvému a i orgánu sociálně-právní ochrany dětí.⁸⁶

Pro stížnost nejsou předepsány žádné zvláštní náležitosti ohledně podání, z toho důvodu lze stížnost podat ústně do protokolu, písemně, telegraficky, telefaxem či dálnopisem v elektronické podobě. Také nezáleží na jejím názvu, tedy nutně nemusí být stížnost označena stížností, takové podání se posuzuje vždy podle obsahu. Má se zato, že stížnost by měla být podána ihned po oznámení soudu do protokolu z důvodu rychlého vyřízení věci a tedy ve prospěch obviněného v případě, že by nadřízený orgán, který rozhoduje o stížnosti jí vyhověl. Z toho důvodu je také zcela běžné, že následně až po oznámení usnesení se doplňuje stížnost o patřičné odůvodnění, které se zejména týká toho, že usnesení o vzetí do vazby je nekonkrétní a tedy nepřezkoumatelné a že nejsou splněny zákonné podmínky pro uvalení vazby dle § 67 TrŘ. Avšak meritorně musí být vyřízena také stížnost, která neobsahuje odůvodnění. Stížnostní důvody jsou dány pouze obecně a řídí se úpravou obsaženou v § 145 TrŘ, dle které lze napadnout usnesení pro nesprávnost některého jeho výroku nebo pro porušení ustanovení o řízení, které vydání usnesení předcházelo a takové porušení mohlo způsobit nesprávnost některého výroku usnesení. Důležité však je, že stížnost lze opřít o nové skutečnosti a důkazy, které v rámci předcházejícího řízení nebyly uplatněny.⁸⁷

O stížnosti do usnesení o uvalení vazby, které vydal soud, rozhoduje nadřízený soud, který je při svém rozhodování vázán ustanoveními o vazebním stíhání dle § 73d až 73g TrŘ. O stížnostech, které směřují do usnesení státního zástupce, rozhoduje soud, v jehož obvodu je činný státní zástupce. V případě, že stížnost nebude zamítnuta, zcela zásadně rozhodne nadřízený orgán ve věci sám podle § 149 odst. 1 písm.a) TrŘ. Nejsou-li vůbec dány vazební důvody, bude napadené usnesení pouze zrušeno a nebude vydáváno další rozhodnutí. Nadřízený soud také může změnit vazební důvody oproti těm, které ustanovil soud prvního stupně, tedy soudce, přičemž takové napadené usnesení změní. „*Při každé změně*

⁸⁶ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 297

⁸⁷ viz. Tamtéž

vazebních důvodů, uvedených v jednotlivých literách ustanovení § 67 tr. ř., je nutno vyjádřit tuto změnu rozhodnutím soudu (soudce), vydaným formou usnesení.⁸⁸ Důležitá je právní úprava dle § 74 odst. 3 TrŘ podle které v případě, že soud na základě stížnosti zruší rozhodnutí o vzetí do vazby nebo o dalším trvání vazby obviněného může věc vrátit k novému projednání z důvodu závažných vad rozhodnutí. V takovém případě musí být obviněný neprodleně propuštěn na svobodu. Podle ustálené soudní judikatury (R36/1987) by zcela zásadně měl rozhodovat ve věci samé sám orgán, který rozhoduje o stížnosti a jen výjimečně ve zvlášť odůvodněných případech je oprávněn napadené usnesení zrušit a věc vrátit orgánu prvního stupně, který rozhoduje o vazbě. Za této situace je však povinností takového orgánu, aby vydal příkaz k propuštění obviněného z vazby na svobodu, neboť není rozhodnuto o vzetí do vazby. Lhůta k projednání stížnosti proti rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby není trestním řádem upravena, za této situace však platí obecný příkaz vyřizovat vazební věci přednostně a s největším urychlením.⁸⁹

Zcela na závěr bych chtěl ještě uvést, že při vyřizování stížností musí být dodržena zásada zákazu reformatio in peus, která znamená, že nelze měnit usnesení v neprospěch osoby, která využila svého práva podat stížnost popř. v jejíž prospěch byla stížnost podána.⁹⁰

3. 5. Vazební zasedání

Vazební zasedání je poměrně nový institut, který byl vložen do trestního řádu novelou č. 459/2011 Sb. účinnou od 1. 1. 2012. Institut vazebního zasedání je upraven v ustanovení § 73d až 73g TrŘ a jedná se o reakci na náleží Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 45/04 (N 60/36 SbNU 647; 239/2005 Sb.), kterým došlo ke zrušení ustanovení § 242 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb. a zohlednění čl. 5 odst. 4 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Cílem vazebního zasedání je zajistit právo obviněného být slyšen v kontradiktorním řízení a proto bylo výslovně zakotveno právo obviněného na

⁸⁸ stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 12. 1992 sp. zn. Tpj 46/92

⁸⁹ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 298

⁹⁰ Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 4. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 789

osobní slyšení v určitých druzích vazebního rozhodování. „*Jak dokládá zkušenost dlouholetého vývoje demokratických právních řádů, účast potenciálně dotčené osoby na řízení patří mezi důležité záruky ochrany základních práv, protože právě vytvoření prostoru pro účinné vznesení námitek (v kontradiktorním schématu řízení) nejlépe zajistí ochranu základních práv, jež je z hlediska fair procesu prvotním účelem soudního řízení. Institucionálně garantovaná možnost dotčených osob návrhy a námitkami účinně participovat na soudním procesu patří mezi elementární pravidla soudního řešení sporů. V oblasti anglosaského práva je pak zásada „audi alteram partem“ řazena mezi základní procedurální pravidla přirozené spravedlnosti. Jinými slovy, nelze činit zjištění soudem bez dodržení základních procesních náležitostí, k nimž je třeba řadit zejména bezprostřednost a ústnost. Tyto nároky je třeba vztáhnout na každé rozhodování o nových vazebních důvodech, resp. i na rozhodování dle § 71 odst. 2 věty druhé za středníkem trestního řádu.*“⁹¹

V pojetí Úmluvy není kontradiktornost spojena s určitým procesním systémem. Jasně to bylo vyjádřeno soudem v rozsudku Brandstetter v. Rakousko: „*Právo na kontradiktorní trestní proces implikuje jak pro obžalobu, tak pro obhajobu možnost seznámit se s důkazy a argumenty předloženými druhou stranou a vyjádřit se k nim. Vnitrostátní zákonodárství může vyhovět tomuto požadavku různým způsobem, ale zvolená metoda musí zaručovat, aby strana byla seznámena s tím, že druhá strana předložila vyjádření, a aby měla reálnou možnost komentovat toto vyjádření.*“⁹² Vzhledem k výše uvedenému je dle mého názoru potřeba vzít v úvahu i náleží Ústavního soudu ze dne 11. 12. 2013 sp. zn. I. ÚS 2208/13, ve kterém je obsaženo, že: „*Nevyhnutelnou podmínkou ústavní konformity rozhodování o vazbě je dodržení principu kontradiktornosti řízení. Tento princip se projevuje dvěma způsoby. Povinností orgánů činných ve vazebním řízení je předestřít obviněnému všechna konkrétní skutková zjištění opodstatňující důvodnost vazby. Zároveň musí být obviněnému a jeho obhájci umožněno vyjadřovat se ke všem provedeným šetřením a případným provedeným důkazům, skutková tvrzení a důkazy zpochybňovat a vyvracet je protitvrzeními a případnými protidůkazy obdobně, jako je tomu u hlavního líčení.*“⁹³

⁹¹ náleží sp. zn. IV. ÚS 269/05 ze dne 27. 6. 2005 (N 129/37 SbNU 629)

⁹² REPÍK, B. Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha : Orac, 2002. s. 147-148

⁹³ náleží sp. zn. I. ÚS 2208/13 ze dne 11. 12. 2013

Účelem institutu vazebního zasedání je umožnit obviněnému uvést v kontradiktorním řízení důležité okolnosti svědčící pro jeho ponechání na svobodě, popřípadě propuštění na svobodu a možnost obviněného vyjádřit se k existenci konkrétních skutečností, z nichž je vyvozeno naplnění důvodů vazby, jakož i důvodů podle § 68 odst. 3 a 4 TrŘ. „*Osobní slyšení vychází z principu, že člověk je subjektem s lidskými právy a nikoliv pouze objektem, o jehož svobodě je možné rozhodovat bez jeho přítomnosti.*“⁹⁴ Smyslem tohoto institutu je také umožnit obviněnému vyjádřit se i k dalším otázkám, které jsou významné pro rozhodnutí o vazbě. Jedná se především o odůvodněnost podezření ze spáchání trestného činu, pro který je obviněný stíhán, stejně tak jako vyjádřit se k možnosti nahradit vazbu některým zákonem dovoleným opatřením uvedeným v § 73 a §73a TrŘ. V rámci vazebního zasedání může být předmětem slyšení obviněného i otázky vztahující se k různým případům rozhodování o vazbě, jako je např. rozhodování o přezkoumávání trvání vazby, zda by propuštěním obviněného z vazby bylo zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání apod.⁹⁵

3. 5. 1. Úprava vazebního zasedání v § 73d TrŘ

Podle platné právní úpravy rozhodne soud o vazbě v řízení před soudem v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání, jehož se obviněný účastní, je-li to potřebné vzhledem ke stanoveným lhůtám (§ 73 odst. 1 TrŘ). V tomto případě je zde počítáno s tím, že pokud je obžalovaný přítomen u soudu a je to s ohledem na stanovené vazební lhůty vhodné, je potřeba využít jeho přítomnosti, umožnit mu realizovat jeho právo na slyšení a rozhodnout i o vazbě. Teprve pokud takový postup nepřichází v úvahu, využije se forma vazebního zasedání. Podmínku vyjádřenou ve větě „je-li to potřebné vzhledem ke stanoveným lhůtám“ nelze chápat jako striktní, tudíž, že musí být splněna, pokud se bude vůbec podle § 73d odst. 1 postupovat. Jedná se pouze o vyjádření určitého důrazu na to, aby se postup soudu zaměřoval tímto směrem.⁹⁶

Ve vazebním zasedání se rozhoduje vždy, pokud soud rozhoduje o vzetí obviněného do vazby mimo hlavní líčení nebo veřejné zasedání, nebo rozhoduje-li soudce o vzetí do vazby v přípravném řízení (§ 73d odst. 2 TrŘ) Tímto je

⁹⁴ Čechová Náplavová, J., Jak pečlivě je postupováno ve vazebních řízeních?. Epravo.cz [online] 2014 [cit. 2014-03-14]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky>

⁹⁵ Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 927-928

⁹⁶ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 294; Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 928

vyjádřena obligatornost konání vazebního zasedání v případech, kdy soud či soudce rozhoduje o vzetí obviněného do vazby v přípravném řízení.⁹⁷

Rozhodovat ve vazebním zasedání je možné i v jiných případech, než jsou případy uvedené v § 73d odst. 1 a 2 TrŘ, a to za předpokladu, že obviněný o to výslovně požádá nebo v situaci, kdy soud a v přípravném řízení soudce považuje osobní slyšení obviněného za potřebné pro účely rozhodnutí o vazbě (§ 73d odst. 3 TrŘ). K poučení obviněného o možnosti konat vazební zasedání se vyjádřil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 10. května 2012 sp. zn. 11 Tvo 11/2012 následovně: „Podle § 33 odst. 1, 5 tr. ř. jsou orgány činné v trestním řízení povinny obviněného poučit o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění. Jestliže tedy ustanovení § 73d odst. 3 tr. ř. zakládá právo obviněného domáhat se konání vazebního zasedání, pak je povinností soudu rozhodujícího o dalším trvání vazby umožnit mu, aby mohl toto právo využít, tedy jej poučit o právu požádat o konání vazebního zasedání a stanovit mu lhůtu, aby je mohl uplatnit, s výjimkou případů, kdy je dána některá z okolností uvedených pod písm. a) až d) ustanovení § 73d odst. 3, věta druhá, tr. ř., umožňujících, aby se vazební zasedání nekonalo.“⁹⁸ Obviněný může o konání vazebního zasedání požádat v žádosti o propuštění z vazby na svobodu, ve stížnosti proti rozhodnutí o vazbě, popřípadě i v jiném podnětu adresovaném soudu či v jiných případech rozhodnutí o vazbě ve lhůtě stanovené soudem. Ze žádosti musí vyplývat výslovný požadavek obviněného na osobní slyšení předtím, než bude příslušné rozhodnutí o vazbě učiněno. Žádost nemusí být podrobně odůvodněna, stačí pouze uvedení podstatných skutečností, ze kterých je zcela zřejmé, že obviněný žádá o slyšení.⁹⁹ Žádost o konání vazebního zasedání učiněná obviněným však a priori neznamená, že se vazební zasedání musí konat. Ke konání vazebního zasedání nedojde v případech, jestliže (§ 73d odst. 3 TrŘ):

- a) obviněný se jej následně odmítl zúčastnit,
- b) obviněný byl slyšen k vazbě v posledních šesti týdnech, neuvedl žádné nové okolnosti podstatné pro rozhodnutí o vazbě nebo jím

⁹⁷ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 295

⁹⁸ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. května 2012, sp. zn. 11 Tvo 9/2012, uveřejněné pod číslem 13/2013 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek

⁹⁹ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 295; Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 930

uváděné okolnosti zjevně nemohou vést ke změně rozhodnutí o vazbě,

- c) zdravotní stav obviněného neumožňuje jeho výslech, nebo
- d) obviněný se propouští z vazby.

3. 5. 2. Příprava vazebního zasedání dle § 73e TrŘ

Předseda senátu a v přípravném řízení soudce předvolá nebo nechá předvést k vazebnímu zasedání obviněného a vyrozumí o něm státního zástupce a obhájce. Rozhoduje-li se o vazbě zadrženého nebo zatčeného obviněného, obhájce se vyrozumí, je-li ve lhůtě 24 hodin, v níž nejpozději musí být rozhodnuto o vazbě, dosažitelný (§ 73e odst. 1 TrŘ).

Zákon rozlišuje mezi předvoláním k vazebnímu zasedání a vyrozuměním o jeho konání. Předvolání se týká výlučně jen osoby obviněného, která v rámci vazebního zasedání realizuje právo na osobní slyšení. Obviněného je možné v případě vazebního zasedání i předvést, není však vyžadováno, aby došlo ke splnění podmínek uvedených v § 90 TrŘ. Zda-li bude využito formy předvolání nebo předvedení je zcela ponecháno na úvaze soudu nebo soudce. Státní zástupce a obhájce jsou o vazebním zasedání pouze vyrozumívání, protože jejich účast není považována za nutnou, což výslovně upravuje § 73f odst. 2 věta druhá TrŘ. Za situace, že má obviněný dva nebo více obhájců a doposud neoznámil orgánům činným v trestním řízení, kterého z nich zmocnil k přijímání a k vyrozumívání o úkonech trestního řízení, je na předsedovi senátu, aby určil jednoho z nich a toto své rozhodnutí následně oznámil všem zvoleným obhájcům. Pokud tak předseda neučiní, je nutné vyrozumět o konání vazebního zasedání všechny zvolené obhájce. Předseda senátu a v přípravném řízení soudce by měl stanovit dobu konání vazebního zasedání tak, aby státní zástupce a obhájce, i když jejich přítomnost na vazebním zasedání není nutná, měli reálnou možnost se zúčastnit vazebního zasedání, a to zároveň při dodržení lhůt stanovených pro rozhodnutí o vazbě.¹⁰⁰

3. 5. 3. Přítomnost osob při vazebním zasedání dle § 73f TrŘ

V řízení před soudem se vazební zasedání koná za stálé přítomnosti všech členů senátu. Přítomnost všech členů senátu je vyžadována z důvodu naplnění

¹⁰⁰ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 295; Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 942-943

zásady bezprostřednosti obsažené v § 2 odst. 12 TrŘ a též k tomu, aby vazební zasedání proběhlo soustředěně a bez průtahů. Pokud jedná ve věci samosoudce k uplatnění § 2 odst. 12 TrŘ nedojde. Vždy se vazebního zasedání povinně účastní obviněný, jehož účast je možné zajistit i prostřednictvím videokonferenčního zařízení, a to proto, že bez jeho přítomnosti by konat vazební zasedání pozbývalo smyslu. Přítomnost státního zástupce a obhájce není v rámci konání vazebního zasedání nutná. Vazební zasedání se koná bez účasti veřejnosti, čímž dochází k prolomení zásady veřejnosti uvedené v § 2 odst. 10 TrŘ, což je dáno zvláštní povahou a účelem vazebního zasedání.¹⁰¹

3. 5. 4. Průběh vazebního zasedání dle § 73g TrŘ

Předseda senátu (soudce) zahájí vazební zasedání tak, že sdělí věc, která bude projednávána, analogicky se k tomuto užije při nedostatku výslovné úpravy § 205 odst. 1 věty první TrŘ. Poté je zjištěna přítomnost a totožnost osob, které byly k vazebnímu zasedání předvolány či o něm vyrozuměny. V rámci vazebního zasedání může dojít i k jejímu odročení, například za situace, že posouzení otázek, které se v rámci vazebního zasedání řeší, bude vyžadovat, aby vazební zasedání bylo odročeno. Na odročení vazebního zasedání se užije ustanovení § 205 odst. 2 TrŘ, ale z jiných než uvedených v § 205 odst. 2 TrŘ. Po zjištění přítomnosti a totožnosti osob podá předseda senátu nebo určený člen senátu a v přípravném řízení soudce zprávu o stavu věci. Takovou zprávou se rozumí sdělení důvodů, pro které se vazební zasedání koná, se zaměřením na problematiku, která má být řešena ve vazebním zasedání. Následně buďto státní zástupce podle typu předmětu vazebního zasedání přednese návrh (např. návrh na vzetí obviněného do vazby, návrh na vydání rozhodnutí o dalším trvání vazby atd.) anebo obviněný či jeho obhájce přednesou žádost obviněného o propuštění z vazby na svobodu nebo návrh na přijetí některého z opatření nahrazujících vazbu.¹⁰²

Následují vyjádření a případné návrhy na provedení šetření potřebného pro rozhodnutí o vazbě zúčastněných stran ve smyslu § 73g odst. 2 TrŘ. Vyjádření a návrhy, jsou-li obsaženy ve spise, přednese předseda senátu nebo jím určený člen senátu a v přípravném řízení soudce za nepřítomnosti státního zástupce nebo obhájce, anebo pokud o to státní zástupce nebo obhájce požádá. Následuje

¹⁰¹ Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 295-296; Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 943-946

¹⁰² Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 948-949

výslech obviněného ke všem okolnostem podstatným pro rozhodnutí o vazbě. Státní zástupce a obhájce mohou klást obviněnému otázky, ale teprve tehdy, až jim k tomu udělí slovo předseda senátu a v přípravném řízení soudce (§ 73g odst. 2 TrŘ).

Pokud jsou ve vazebním zasedání prováděny důkazy, užije se přiměřeně ustanovení o dokazování v hlavním líčení. Provádění důkazů ve vazebním zasedání je méně formálním než při hlavním líčení a je primárně zaměřeno na naplnění účelu vazebního zasedání. Omezení v provádění důkazů čtením protokolu o výpovědi svědka nebo znalce se neuplatní.¹⁰³

Na závěr vazebního zasedání předseda senátu a v přípravném řízení soudce udělí slovo k závěrečným návrhům státnímu zástupci, obhájci a obviněnému. Poté se vyhlásí rozhodnutí o vazbě (§ 73g odst. 4 a 5 TrŘ).

¹⁰³ Šámal, P., a kol., Trestní řád, 7. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 950

4. Prostředky nahrazující vazbu

Již v začátcích buržoazního procesu, byla stále častěji prosazována myšlenka, která se začala projevovat i v normotvorbě, a to, že vazbu je možné považovat za opodstatněnou pouze tehdy, pokud se jeví být opatřením z hlediska dosažení účelu trestního řízení nezbytným. Vazba díky tomu postupem času ztrácí na svém dřívějším výsadním postavení a hledají se tak jiné více vyhovující prostředky, jimiž by bylo možné působit na psychiku obviněného.¹⁰⁴

Prostředky, kterými je možné nahradit vazbu, jsou obsaženy v hlavě čtvrté, oddílu prvním v § 73 a § 73a TrŘ. Orgány činné v trestním řízení mohou rozhodnout o jejich užití jak v přípravném řízení, tak i ve stadiu projednání trestní věci před soudem pokud jsou dány důvody pro uvalení vazby podle § 67 písm. a) a c) TrŘ. Vzhledem k tomu, že vazba je opatření subsidiární a fakultativní, je OČTŘ rozhodující o uvalení vazby, povinen najít takové prostředky odlišné od vazby, jež jsou schopny zajistit účel trestního řízení. Vazbu je tedy možné nahradit instituty obsaženými v § 73 a § 73a TrŘ., kterými jsou (§ 73 a § 73a TrŘ):

- záruka zájmového sdružení občanů uvedeného v § 3 odst. 1 TrŘ. anebo záruka důvěryhodné osoby,
- písemný slib obviněného, že povede řádný život,
- dohled probačního úředníka nad obviněným,
- peněžitá záruka.

V několika případech je však využití prostředků nahrazujících vazbu vyloučeno. Jedná se o tyto následující případy:¹⁰⁵

- pokud nejsou důvody vazby vůbec dány i v případě důvodů zpřísněných,
- není-li dostatečně odůvodněno podezření z trestné činnosti vůči obviněnému,
- pokud je obviněný stíhán pro některý z trestných činů uvedených v §68 odst. 2 TrŘ a zpřísněné důvody vazby podle § 68 odst. 3 TrŘ nejsou dány,

¹⁰⁴ Mandák, V., Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení. Praha: Nakladatelství Orbis, 1975, s. 252

¹⁰⁵ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 523

- v případě pokud je zřejmé, že obviněnému není možné za trestný čin, pro který je stíhán a s přihlédnutím ke všem okolnostem uložit nepodmíněný trest odnětí svobody (§ 72 odst. 2 písm. b) TrŘ a pokud nejsou dány zpřísněné důvody vazby (§68 odst. 3 TrŘ),
- pokud již obviněný vykonal v jednotlivé trestní věci příslušnou část vazby připadající na nejvyšší přípustnou dobu vazby v přípravném řízení nebo v řízení před soudem (§71 odst. 8, 9 TrŘ) nebo v případě pokud se jedná o výlučnou koluzní vazbu, kde obviněný již vykonal vazbu v rozsahu maximálního limitu vazby dle § 71 odst. 2 část věty druhé před středníkem TrŘ.

Opatření nahrazující vazbu se mohou uplatnit buďto jednotlivě nebo v kombinaci vedle sebe a to i v případech pokud se jedná o důvody vazby podle § 67 písm. a) a c) současně. Institut nahrazení vazby však není možné použít ve chvíli, kdy se jedná o důvod vazby obsažený v § 67 písm. b) TrŘ koluzní vazby. Jestliže byla na obviněného uvalena vazba z důvodu § 67 písm. b) TrŘ v kombinaci s dalším popřípadě dalšími důvody vazby a později důvod koluzní vazby odpadl, je možné obviněného z vazby propustit a rozhodnout o opatřeních nahrazující vazbu.¹⁰⁶

Záruku, písemný slib obviněného, dohled probačního úředníka i peněžitou záruku můžeme uplatnit na základě § 350c odst. 2 TrŘ také u vyhošťovací vazby a též u vazby obviněného, jehož na základě zatýkacího rozkazu dle § 387 odst. 2 TrŘ vydal cizí stát nebo jehož na základě eurozatykače (§405 odst. 6 TrŘ) předal jiný členský stát Evropské unie do České republiky.¹⁰⁷

V okamžiku kdy soudce rozhoduje o vzetí obviněného do vazby v přípravném řízení, bere v potaz povahu trestné činnosti pro kterou je obviněný stíhán, osobu obviněného i konkrétní obsah nabízené záruky, slibu, dohledu probačního úředníka a peněžité záruky, jakož i možnosti dosažení účelu vazby některým z výše uvedených opatření.¹⁰⁸

Vzhledem k tomu, že v případech nahrazení vazby se jedná o rozhodnutí o vazbě, je možné proti takovému rozhodnutí podat stížnost. Státní zástupce může podat stížnost proti rozhodnutí soudce, pokud soudce tímto rozhodnutím ponechal

¹⁰⁶ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 945 - 946

¹⁰⁷ Šámal, P., a kol., Trestní řád, 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, s. 561

¹⁰⁸ Šámal, P., a kol., Trestní řád, 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, s. 562

obviněného na svobodě. Taková stížnost nebude mít odkladného účinku, kromě případů uvedených v § 74 odst. 2 TrŘ a bude se jí možno domáhat pouze tzv. akademického výroku, který slouží k ustálení či sjednocení aplikační praxe. Po nabytí účinnosti novely č. 265/2001 Sb. je státní zástupce v přípravném řízení oprávněn nahradit vazbu výše uvedenými opatřeními a může tak učinit jak na návrh obhajoby, tak i bez něj. Nadále však platí, že pokud státní zástupce nevyhoví žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu a neakceptuje ani nabídku výše uvedených institutů nahrazujících vazbu, soud může svým vlastním rozhodnutím tuto žádost obviněného přijmout a v důsledku toho obviněného z vazby propustit na svobodu. V řízení před soudem, přísluší jen a pouze soudu rozhodnout o přijetí opatření nahrazující vazbu.

4. 1. Záruka jako nahrazení vazby

Nahrazení vazby zárukou je upraveno v ustanovení § 73 odst. 1 TrŘ. Pokud je dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. a) nebo c) TrŘ, může orgán, který o vazbě rozhoduje ponechat obviněného na svobodě nebo ho na svobodu propustit, jestliže zájmové sdružení občanů uvedené v ustanovení § 3 odst. 1 TrŘ nebo důvěryhodná osoba, která má schopnost příznivě ovlivňovat chování obviněného, nabídne převzetí záruky za další chování obviněného a za to, že se obviněný na vyzvání dostaví k soudu, státnímu zástupci či policejnímu orgánu a vždy oznámí předem vzdání se z místa pobytu, a orgán rozhodující o vazbě považuje záruku vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečnou a přijme ji.¹⁰⁹

Výčet zájmových sdružení, které jsou oprávněny záruku nabídnout, najdeme v ustanovení § 3 odst. 1 TrŘ. Jedná se o odborové organizace, organizace zaměstnavatelů a ostatní občanská sdružení s výjimkou politických stran a politických hnutí, církve, náboženské společnosti a právnické osoby sledující v předmětu své činnosti charitativní účely. Zájmové sdružení občanů, v případě pokud za obviněného záruku převezme, je pak povinno na něj výchovně působit, dohlížet na jeho řádný život a dbát na to, aby nahradil škodu, kterou způsobil trestným činem. Zásada, na jejímž základě OČTŘ spolupracuje se zájmovým sdružením je obsažena v § 2 odst. 7 TrŘ. Jejím smyslem je posílení výchovného

¹⁰⁹ Vantuch, P., Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem, Právní rádce 8/2003 [cit. 2013-9-18]. Dostupné z WWW: <http://pravniradce.ihned.cz>

působení trestního řízení, předcházení a zamezování trestné činnosti. Hlavními formami spolupráce OČTŘ a zájmového sdružení jsou:¹¹⁰

- spolupráce spojená s výběrem věcí vhodných pro projednání před veřejností a zajištění veřejnosti při takovém projednání,
- spolupráce při rozhodování o nejvíce vyhovujícím opatření vůči obviněnému nebo při převýchově obviněného,
- převzetí záruky za dovršení nápravy odsouzeného, který vykonává trest odnětí svobody, trest zákazu činnosti nebo trest zákazu pobytu,
- zájmové sdružení, může navrhnout nahrazení vazby obviněného jejich zárukou, dále může za obviněného podat žádost o udělení milosti, o zahlázení odsouzení či o podmíněné propuštění.

Záruka poskytnutá zájmovým sdružením je limitována co do času. Časový úsek, ve kterém je možné, poskytnutí záruky zájmovým sdružením učinit je nejdéle 24 hodin od doručení návrhu na vazbu, kdy je soud povinen zadržanou osobu vyslechnout a rozhodnout o uvalení vazby. Pakliže se obviněný rozhodne usilovat o nahrazení vazby zárukou po podání návrhu státního zástupce na vzetí do vazby, je potřeba, aby se spojil s obhájcem, protože jeho pomoc je potřebným a často i nezastupitelným předpokladem realizace jeho představy. Ani pomoc obhájce, ale nemusí znamenat úspěch. Může dojít k tomu, že obhájce se sice se zájmovým sdružením spojí, to však, ale neznamená, že zájmové sdružení potřebnou záruku nabídne, protože proces, který musí proběhnout v rámci zájmového sdružení, je často zdlouhavý a povědomí o obviněném je spíše negativní.¹¹¹

Oproti výše uvedenému je záruka důvěryhodné osoby pro obviněného snadněji dosažitelná. Obhájce obviněného může s takovou osobou snáze komunikovat a je jednodušší ji přesvědčit k podání návrhu na náhradu vazby. Jedná se o zpravidla daleko rychlejší cestu k poskytnutí záruky, než-li v případě záruky poskytnuté zájmovým sdružením. Důvěryhodná osoba musí splňovat několik podmínek. Musí se jednat o osobu, která je schopna příznivě ovlivňovat chování obviněného ve smyslu § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ, musí být nadána jistou nezávislostí, autoritou a zároveň také určitým vztahem k obviněnému, a to

¹¹⁰ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 161-162

¹¹¹ Vantuch, P., Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem, Právní rádce 8/2003 [cit. 2013-9-18]. Dostupné z WWW: <http://pravniradce.ihned.cz>

z důvodu, aby byla schopna kontrolovat chování obviněného a pokud je to zapotřebí pozitivně ho ovlivňovat, přičemž by k tomu měla mít potřebné prostředky a vliv. „Podmínky nahrazení vazby zárukou za další chování obviněného podle § 73 odst. 1 písm. a) tr. ř. nebudou zpravidla splněny u nabídky rodičů mladistvého, kteří měli s jeho výchovou závažné problémy, jež mimo jiné vyústily i ve spáchání posuzované trestné činnosti.“¹¹² V postavení důvěryhodné osoby může figurovat učitel, vychovatel, nadřízený, ale i advokát, který je však odlišný od obhájce obviněného k čemuž se Ústavní soud vyjádřil následovně: „mezi advokátem nikoli v postavení obhájce obviněného a obviněným totiž neexistuje specifický vztah daný poskytováním právní pomoci a není zde dána závislost na postavení a pokynech klienta-obviněného, která by v určitých situacích mohla bránit obhájci v tom, aby příznivě ovlivňoval chování obviněného“¹¹³.

Dalo by se předpokládat, že jako důvěryhodná osoba by mohl figurovat i obhájce obviněného. Tento předpoklad by byl ovšem zcela mylný, a to z důvodu možného střetu zájmu mezi obhájcem a obviněným. Obhájce musí vždy zastupovat zájmy zastupované osoby a nemůže tedy uplatňovat žádné okolnosti, které by byly v neprospěch dané osoby. Dalším důvodem je vztah mezi obviněným a obhájcem, který vzniká teprve s podpisem plné moci k obhajobě, kterou obviněný udělí teprve den po svém zadržení a nelze tedy mezi nimi předpokládat nějaký hlubší vztah, jenž by důvěryhodná osoba poskytující záruku měla s obviněným mít.¹¹⁴

Záruka, která má plnit účel opatření nahrazující vazbu, musí splňovat potřebné obsahové náležitosti, mezi které patří:¹¹⁵

- převzetí dohledu nad dalším chováním obviněného,
- dostatečně důsledná opatření, která zajistí, že se obviněný vždy dostaví na vyzvání k orgánu činnému v trestním řízení, který ho předvolá a vždy předem oznámí vzdání se z místa pobytu.

¹¹² Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 1. 9. 1994 sp. zn. 5 To 441/94

¹¹³ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 9. 2. 2006, sp. zn. I. ÚS 263/05

¹¹⁴ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 6. 2003, sp. zn. 4 To 558/2003

¹¹⁵ Vantuch, P., Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem, Právní rádce 8/2003 [cit. 2013-9-18]. Dostupné z WWW: <http://pravniradce.ihned.cz>

4. 2. Nahrazení vazby písemným slibem

Možnost nahradit vazbu písemným slibem zavedl již trestní řád z roku 1956, přesněji tedy zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním. V rámci toho trestního řádu bylo možné, v případech kdy obviněný dal písemné prohlášení, jímž se zaručil soudu, prokurátoru nebo vyšetřovacímu orgánu, že na vyzvání se dostaví k danému orgánu činném v trestním řízení a také, že okamžitě ohlásí jakoukoli změnu svého pobytu. Na tomto základě jej orgán rozhodující o vazbě mohl ponechat na svobodě nebo pokud již byl obviněný ve vazbě ho na svobodu propustit, ale jen v okamžiku, kdy orgán rozhodující o vazbě seznal prohlášení obviněného za dostačující, vzhledem k osobě obviněného a povaze vyšetřovaného případu. Současná právní úprava, to znamená trestní řád č. 141/1961 Sb., přejala tento surogát vazby a pouze poupravila terminologie, kdy pojem „prohlášení“ obviněného zaměnila s pojmem „slib“ obviněného. Ke znatelnější změně došlo novelou č. 178/1990 Sb., která rozšířila možnosti využití písemného slibu ne jen u vazby útěkové, ale i u vazby předstízně. Změnu přinesla i novela zákona č. 558/1991, jenž zrušila dosavadní pravomoc státního zástupce v přípravném řízení, což mělo za výsledek výlučnou pravomoc rozhodnout o vazbě v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudci. Následnou novelou trestního řádu č. 265/2001 byl do obsahu písemného slibu zakotven dostavovací a oznamovací závazek obviněného, což znamená, že písemný slib musí obsahovat vyjádření obviněného, že na vyzvání se dostaví k orgánu činném v trestním řízení a vždy taktéž orgánu činném v trestním řízení předem oznámí vzdálení se z místa pobytu.¹¹⁶

Písemný slib obviněného tedy představuje další možný způsob nahrazení vazby. Trestní řád tento slib upravuje v ustanovení § 73 odst. 1 písm. b). Písemného slibu je možné využít v případě, kdy jsou dány důvody vazby dle ustanovení § 67 písm. a) nebo c) TrŘ.

Písemný slib musí obsahovat náležité vyjádření obviněného, ve kterém se obviněný zavazuje, že:¹¹⁷

- povede řádný život, zejména se nedopustí trestné činnosti,

¹¹⁶ Zeman, P., a kol., Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, str. 19

¹¹⁷ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 1182

- na vyzvání se dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu,
- vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu a splní povinnosti a dodrží omezení, která mu soud uloží.

Nicméně není řečeno, že písemný slib musí být vždy přijat. Již Nejvyšší soud České republiky ve svém usnesení z 30. října 1992 stanovil, že: „*Soud předtím, než přijme podle § 73 písm. b) slib obviněného, že povede řádný život, zejména že se nedopustí trestné činnosti a že splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží, musí pečlivě zvážit všechny okolnosti týkající se případu a osoby obviněného důležité z hlediska, zda je možno považovat slib za dostatečný. Skutečnosti, že škoda, již měl obviněný způsobit trestným činem, je velkého rozsahu, obviněný není výdělečně činný, je bez prostředků a trestné činnosti se měl dopouštět na různých místech republiky, výrazně zpochybňuje takový slib.*“¹¹⁸

Slib musí být dán přímo obviněným, a to písemně. Není rozhodující, zda byl sepsán vlastnoručně, na psacím stroji, na počítači apod., rozhodným okamžikem pro platnost slibu je vlastnoruční podpis obviněného. Na tomto základě není možné, aby byl podepsán obhájcem nebo zákonným zástupcem obviněného, tato podmínka však nevylučuje možnost, aby obviněný sepsal písemný slib za pomoci obhájce či jiné osoby.¹¹⁹ Adresa, uvedená ve slibu obviněného, která má sloužit jako adresa k přebírání zásilek od orgánů činných v trestním řízení, je považována za adresu, kterou označil pro doručování.¹²⁰

Obviněný může podat slib buďto samostatně nebo jako součást žádosti o propuštění z vazby nebo písemné stížnosti proti usnesení, kterým byl vzat do vazby nebo kterým byla zamítnuta jeho žádost o propuštění z vazby na svobodu. V rámci rozhodování o nahrazení vazby slibem má soud pravomoc popřípadě státní zástupce v přípravném řízení tam kde již obviněný byl vzat do vazby uložit obviněnému omezení a povinnosti. Důvodem pro jejich uložení je dosažení účelu, který by jinak plnila vazba. Omezení spočívá v zákazu určitého konání jako např. zákaz nadměrného požívání alkoholických nápojů, zákaz aplikace omamných látek, zákaz návštěv sportovních zápasů apod. Základem omezení je předejít činnosti, jenž byla u obviněného příčinou, podmínkou nebo podnětem ke spáchání

¹¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. října 1992 sp. zn. 6 To 48/92

¹¹⁹ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 1182

¹²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 3. 2007, sp. zn. 11 Tdo 110/2007

trestné činnosti, pro kterou je obviněný stíhán. Na druhou stranu povinnosti mají formu příkazů k určitému jednání, jako je např. povinnost předem oznámit změnu bydliště nebo pobytu, dostavit se k policejnímu orgánu apod.¹²¹ Omezení nebo povinnosti mohou trvat jen po dobu, která je stanovena pro trvání vazby podle § 72a odst. 1 a 2 TrŘ.¹²²

4. 3. Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka

Dohled probačního úředníka je poměrně mladý institut nahrazující vazbu. Byl zaveden novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb. a je upraven v §73 odst. 1 písm. c), §73 odst. 3 a §27b odst. 1 písm. a) TrŘ. Tato úprava navazuje na zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě.

Pod pojem dohled řadíme pravidelný osobní kontakt pachatele s probačním úředníkem, jejich vzájemná spolupráce směřující k vytváření a realizaci daného probačního programu ve zkušební době a také samozřejmě kontrola dodržování podmínek, jenž byly uloženy pachateli soudem či podmíněk vyplývajících ze zákona. Dohled má svůj účel ve sledování a kontrole chování pachatele, a tím zajistit ochranu společnosti spolu se snížením možnosti trestnou činnost dále opakovat a také poskytnout pachateli odborné vedení a pomoc při jeho začlenění se do společnosti a umožnit pachateli vést řádný život.¹²³

§73 odst. 1 písm. c) a §73 odst. 3 TrŘ, upravuje specifický případ dohledu probačního úředníka, kterým se vazba nahrazuje. Tento způsob má pro obviněného ve svém důsledku kladný dopad, a to z důvodu ponechání obviněného na svobodě. Díky čemuž není obviněný nucen podstoupit stresující dobu strávenou v prostředí vazební věznice a neztratí tak kontakt se společností a rodinnými příslušníky. Je však nutné, aby obviněný, nad kterým byl vysloven dohled dodržoval určité povinnosti stanovené v §73 odst. 3 TrŘ, a to:

- ve stanovených lhůtách se dostavit k probačnímu úředníkovi,
- pouze se souhlasem probačního úředníka změnit místo pobytu,

¹²¹ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 528-529

¹²² srov. Rozsudek ze dne 20. května 2003, sp. zn. 4 Tz 24/2003

¹²³ Vantuch, P., Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka, Právní rádce 11/2003 [cit. 2013-10-11]. Dostupné z WWW: <http://pravnicradce.ihned.cz>

- podrobit se dalším omezením stanoveným ve výroku rozhodnutí, která směřují k tomu, aby se nedopustil trestné činnosti a nemařil průběh trestního řízení.

Kromě výše uvedených omezení, která plynou přímo ze zákona, je obviněný nucen strpět či se řídit i omezeními, která jsou uvedena ve výroku příslušného usnesení. Tato omezení, ale musí být v souladu se zákonem a přiměřená trestnému činu, pro který je obviněný stíhán. Mezi nepřiměřená omezení je možné považovat taková omezení, která nemají nic společného s trestným činem obviněného nebo by byla svou závažností neúměrná stupni nebezpečnosti trestného činu. Stejně tak nelze uložit obviněnému zákaz určité činnosti nebo zákaz pobytu na určitém místě, neboť v takové chvíli by se jednalo o nepřímé uložení trestu, což je nepřípustné. Mezi omezení, která soud popřípadě v přípravném řízení státní zástupce může vyslovit, řadíme povinnost podrobit se programům rehabilitační povahy, sociálního výcviku a výchovy, léčebným programům, psychologickému poradenství nebo programům k získání určité pracovní kvalifikace. Omezení je možná uložit pouze na dobu po kterou trvají důvody vazby, což je třeba výslovně vyjádřit v odůvodnění rozhodnutí, jímž jsou tato omezení ukládána.¹²⁴

4. 4. Nahrazení vazby peněžitou zárukou

Institut peněžitě záruky fungoval již od roku 1873, kdy se stal součástí trestněprocesní úpravy v rakouském trestním řádu, v roce 1896 pak součástí uherského trestního řádu a stejně tak byl upraven v trestním řádu soudním vojenském. K jeho zrušení došlo až v roce 1948 a to nabytím účinnosti zákona č. 319/1948 Sb., což bylo odůvodněno tvrzením, že poskytuje neopodstatněné privilegium majetnějším vrstvám společnosti. V roce 1990 došlo k jeho znovuzačlenění do právní úpravy trestního řádu novelou č. 178/1990 Sb., pod označením majetková záruka, avšak novelou č. 558/1991 Sb., došlo k přejmenování na peněžitou záruku z důvodů obsahových změn.¹²⁵

V současnosti je nahrazení vazby peněžitou zárukou upraveno v § 73a TrŘ v návaznosti na čl. 5 odst. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních

¹²⁴ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 530; Vantuch, P., Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka, Právní rádce 11/2003 [cit. 2013-10-11]. Dostupné z WWW: <http://pravniradce.ihned.cz>

¹²⁵ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 531

svobod. Peněžitá záruka může být využita v případech, kdy se jedná o důvody vazby upravené § 67 písm. a) nebo c) TrŘ, to znamená v případech, kdy jde o vazbu útěkovou či předstižnou. Orgán, který o vazbě rozhoduje, může buďto obviněného ponechat na svobodě nebo jej na svobodu propustit ve chvíli, kdy tento orgán přijme složenou peněžitou záruku, jejíž výši sám určil. V trestním řádu a to konkrétně § 73a odst. 1 TrŘ obsahuje výjimku na jejímž základě nelze peněžitou záruku přijmout. A to ve chvíli, kdy je obviněný stíhán pro trestné činy vyjmenované v § 73a TrŘ a současně je také dán důvod vazby předstižné dle § 67 písm. c) TrŘ. Bude se jednat např. o trestný čin vraždy (§ 140 TZ), těžkého ublížení na zdraví (§ 145 TZ), mučení a jiného nelidského a krutého zacházení podle § 149 odst. 3, 4 TZ, obchodování s lidmi (§ 168 TZ), loupeže podle § 173 odst. 4 TZ, brání rukojmí podle § 174 odst. 3, 4 TZ, znásilnění podle § 185 odst. 3, 4 TZ, pohlavního zneužití podle § 187 odst. 3, 4 TZ, obecného ohrožení podle § 272 odst. 2, 3 TZ, atd. Výčet obsažený v § 73a odst. 1 TrŘ byl rozšířen oproti dřívější úpravě tzv. změnovým zákonem č. 41/2009 Sb., který byl přijat spolu a v souvislosti s novým trestním zákoníkem v lednu 2009. Stejně tak je vyloučeno přijetí peněžitě záruky v případech, kdy se jedná o koluzní vazbu dle § 67 písm. b) TrŘ.

4. 4. 1. Podmínky přijetí peněžitě záruky a způsob rozhodování o jejím přijetí nebo nepřijetí

O nahrazení vazby peněžitou zárukou rozhoduje orgán uvedený v § 73a odst. 1 TrŘ a to na návrh obviněného nebo osoby, která nabízí složení peněžitě záruky. Tento orgán rozhodne usnesením na základě § 73a odst. 2, že:

- a) přijetí peněžitě záruky je přípustné, a zároveň s přihlédnutím k osobě a k majetkovým poměrům obviněného nebo toho, kdo za něho složení peněžitě záruky nabízí, k povaze a závažnosti trestného činu, pro který je obviněný stíhán, a závažnosti důvodů vazby určí výši peněžitě záruky v odpovídající hodnotě od 10 000 Kč výše¹²⁶ a způsob jejího složení, nebo
- b) vzhledem k okolnostem případu nebo závažnosti skutečností odůvodňujících vazbu nabídku peněžitě záruky nepřijímá.

¹²⁶ Horní hranice sazby činila dříve 1 000 000 Kč, byla však zrušena novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 292/1993 Sb.

Novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb. se ve smyslu § 73a odst. 1, 2 TrŘ předpokládá tzv. dvoufázové rozhodování, které se ve svém důsledku značně odlišuje postup v přípravném řízení nebo v řízení před soudem od zbývajících institutů nahrazujících vazbu. Dvoufázové rozhodování spočívá:¹²⁷

- a) nejprve orgán rozhodující o vazbě ve smyslu § 73a odst. 2 rozhoduje, zda je možné peněžitou zárukou připustit, včetně určení její výše a způsobu jejího složení a až následně,
- b) podle § 73a odst. 1 TrŘ rozhoduje o ponechání obviněného na svobodě nebo o jeho propuštění na svobodu se současným přijetím složené peněžité záruky, jejíž výše a způsob složení byla určena předchozím rozhodnutím.

Výše zmíněná dvoufázovost rozhodování by mohla působit jako prodlužování v neprospěch obviněného, pokud však obviněný a jeho obhájce vyvine dostatečnou aktivitu, mohou obě rozhodnutí následovat poměrně rychle za sebou. Obhajoba by se měla především soustředit na vytvoření předpokladů, které by vedly k tomu, aby soud mohl obě rozhodnutí učinit krátce po sobě. Cílem této snahy by pak mělo být rozhodnutí soudu ve formě usnesení, kterým by byla peněžitá záruka označena jako přípustná a stanovení její výše spolu se způsobem jejího složení.¹²⁸

„Spojení těchto dvou rozhodnutí v jednom usnesení se dvěma výroky by mohlo přicházet v úvahu jen v tom případě, pokud by obviněný (příp. jiná osoba) učinil návrh podle § 73a odst. 2 TrŘ na přijetí peněžité záruky v určité výši a současně tento peněžní obnos složil na účet orgánu rozhodujícího o vazbě, přičemž tento orgán by návrh v celém rozsahu (včetně výše peněžité záruky i způsobu složení) v rozhodnutí o vazbě akceptoval a mohl by tedy rozhodnout současně jedním výrokem usnesení o přípustnosti peněžité záruky včetně určení její výše a způsobu jejího složení a druhým výrokem o ponechání obviněného na svobodě nebo o jeho propuštění z vazby na svobodu za současného přijetí složené peněžité záruky. Tento případ se však jeví nepříliš praktický.“¹²⁹ Podstatou dvoufázového rozhodování, které je využito pro rozhodnutí o nahrazení vazby peněžitou zárukou je rozdíl, jenž spočívá v tom, že zatímco rozhodnutí o přijetí příslušného opatření

¹²⁷ Vantuch, P., Nahrazení vazby peněžitou zárukou, Právní rádce 9/2003, s. 52

¹²⁸ Vantuch, P., Nahrazení vazby peněžitou zárukou, Právní rádce 9/2003, s. 52

¹²⁹ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná., J. Přípravné řízení trestní. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1186

nahrazujícího vazbu a také propuštění z vazby na svobodu splývá v ostatních institutech nahrazujících vazbu v jedno, tak u peněžité záruky takto rozhodnuto být nemusí, resp. jen ojediněle se může stát, že tomu tak je.¹³⁰

Jakmile soud určí výši a způsob složení peněžité záruky, je povinností obhajoby postarat se o získání určené peněžní částky a o její složení způsobem, který soud určil. To je nezbytným předpokladem, na jehož základě může soud rozhodnout v druhé fázi usnesením o ponechání obviněného na svobodě nebo o jeho propuštění na svobodu, za současného složení peněžité záruky. Peněžítá záruka je složena v okamžiku, kdy je peněžítá částka složena v hotovosti v pokladně soudu či její poukázání na účet soudu. V případě podání peněz na poště, je okamžikem složení až chvíle, kdy peníze dojdou na účet soudu.¹³¹ Před novelou č. 265/2001 Sb. prováděl určení výše peněžité záruky a způsob jejího složení soudce zpravidla na podkladě nabídky ze strany obviněného, jeho obhájce či jiné osoby. Soudce mohl takto rozhodnout buďto usnesením nebo neformálně opatřením. Bylo dostačující pouze neformální stanovení výše peněžité záruky, o kterém soudce po projednání nabídky peněžité záruky učinil pouze záznam do spisu nebo poznámku do protokolu o výsledku obviněného. Novela č. 265/2001 Sb. však zavádí nový kauční systém, díky němuž je obviněný nebo jeho obhájce oprávněn podat návrh na propuštění z vazby na svobodu po přijetí peněžité záruky již v průběhu rozhodování o zadržené osobě vyplývající z § 77 odst. 2 TrŘ. Se souhlasem obviněného je možné, aby tak učinila i jiná osoba. Tento souhlas může být dán obviněným v písemné formě nebo ústně do protokolu a je zcela vázán na osobu obviněného, nemůže být tedy dán ani obhájcem obviněného, i kdyby byla z jeho projevu jednoznačná vůle obviněného takto učinit. V této době by již měla být stanovena výše peněžité záruky odvislá od osoby obviněného a jeho majetkových poměrů nebo toho, kdo nabízí peněžitou záruku, dále pak od povahy a závažnosti trestného činu, pro který je obviněný stíhán a také závažnosti důvodů vazby. Jako součást rozhodovacího procesu o vazbě obviněného by pak byla i úvaha o možnosti přijetí peněžité záruky a předběžné stanovení její výše. Zřejmě je možné i to, aby již v době následující bezprostředně poté, co bylo rozhodnuto o vzetí obviněného do vazby bylo vydáno rozhodnutí obsahující údaje uvedené v § 73a odst. 2 písm. a) TrŘ. Ve smyslu § 73a odst. 1 TrŘ by bylo možné postupovat

¹³⁰ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 535

¹³¹ Vantuch, P., Nahrazení vazby peněžitou zárukou, Právní rádce 9/2003, s. 52

až ve chvíli, kdy obviněný nebo jiná osoba¹³² složí peněžitou záruku způsobem určeným soudem.¹³³

V případě, kdy došlo ke změně majetkových poměrů obviněného, zjištění další trestné činnosti obviněného nebo i ke skutečnosti, že byl soudním rozhodnutím u obviněného zjištěn koluzní důvod vazby dle § 67 písm. b) TrŘ, je možné, aby orgán rozhodující o vazbě změnil své rozhodnutí o přípustnosti přijetí peněžitě záruky a o její výši a způsobu složení. Musí se však vždy jednat o takové případy, které vedly k podstatné změně okolností rozhodných pro takové rozhodnutí. Pokud dojde k takové situaci, i kdyby již peněžitá záruka byla složena ve výši a způsobem určeným v usnesení podle § 73a odst. 2 TrŘ, tak soudce rozhodující v přípravném řízení o vazbě obviněného jej do vazby vezme nebo jeho žádost o propuštění z vazby zamítne a peněžitou záruku nepřijme.¹³⁴ Orgán rozhodující o vazbě rozhoduje nejen o přijetí peněžitě záruky, její výši a způsobu složení, ale také o tom, že nabídku peněžitě záruky nepřijímá. Rozhoduje tak usnesením, jenž je svou povahou rozhodnutím o vazbě podle § 74 TrŘ. Pokud soud rozhoduje o zadržené osobě podle § 77 odst. 2 TrŘ a peněžitou záruku v rámci tohoto procesu přijal, poukáže na to v usnesení, které je stejně tak v daném případě rozhodnutím o vazbě.¹³⁵

Proti usnesení o přípustnosti přijetí záruky je možné podat stížnost a to jak proti kladnému tak i zápornému usnesení. Taková stížnost má odkladný účinek pouze v případě, že se jedná o stížnost stran proti rozhodnutí o připadnutí peněžitě záruky státu a stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby, pokud však nejde o propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku. V situaci, kdy je státní zástupce přítomen při vyhlášení rozhodnutí, bude mít stížnost státního zástupce odkladný účinek jen v případě, pokud byla jeho stížnost podána ihned po vyhlášení rozhodnutí (§74 odst. 1 a 2 TrŘ).

¹³² Jedná se o osobu, která byla soudem a v přípravném řízení státním zástupcem nebo soudcem seznámena s podstatou obvinění a důvody vazby, aby mohla náležitě využít těchto poznatků k rozhodnutí, zda za obviněného peněžitou záruku složí či nikoliv.

¹³³ Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 533-534

¹³⁴ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná., J. Přípravné řízení trestní. Praha: C. H. Beck, 2003, s 1189

¹³⁵ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná., J. Přípravné řízení trestní. Praha: C. H. Beck, 2003, s 1189

4. 4. 2. Případnutí peněžitě záruky státu a zrušení nebo změna výše peněžitě záruky

Soud a na návrh státního zástupce soudce v přípravném řízení rozhodne, že peněžitá záruka připadne státu, pokud obviněný:¹³⁶

- a) uprchne, skrývá se nebo neoznámí změnu svého pobytu, a znemožní tak doručení předvolání nebo jiné písemnosti soudu, státního zástupce nebo policejního orgánu,
- b) zaviněně se nedostaví na předvolání k úkonu trestního řízení, jehož provedení je bez jeho přítomnosti vyloučeno,
- c) opakuje trestnou činnost nebo se pokusí dokonat trestný čin, který dříve nedokonal nebo který připravoval nebo kterým hrozil, nebo
- d) se vyhýbá výkonu uloženého trestu odnětí svobody nebo peněžitého trestu nebo výkonu náhradního trestu odnětí svobody za peněžitý trest.

Pod pojem vyhýbání se výkonu uloženého trestu odnětí svobody ve smyslu § 73a odst. 4 písm. d) TrŘ, je možné si představit takové formy aktivit obviněného, které jsou svou závažností odůvodňující závěr, že se jedná o aktivity směřující ke zmaření výkonu trestu. Za takové aktivity, však není možné považovat podání žádosti o odklad výkonu trestu, a to ani za situace, že žádosti zcela jednoznačně nelze ze zákonných důvodů vyhovět.¹³⁷

Obviněný a osoba, která peněžitou záruku složila, musí být předem upozorněna na důvody, které pokud nastanou, mají za následek případnutí peněžitě záruky státu, být použita na zaplacení peněžitého trestu nebo k úhradě trestního řízení či k uhrazení pohledávky poškozeného. Takto upozorněn musí být obviněný a osoba, která peněžitou záruku složila již předtím, než peněžitá záruka připadne státu, i předtím než došlo k některému z důsledků obsažených v § 73a odst. 4 písm. a) až d) TrŘ. „*Byl-li složitel peněžitě záruky seznámen s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je shledáván důvod vazby (§73a odst. 1, posl. věta, tr. ř.), jakož i upozorněn na možnost propadnutí záruky státu a její případné použití na zaplacení peněžitého trestu a nákladů trestního řízení (§ 73a odst. 6 tr. ř.), nelze na jeho návrh podle § 73a odst. 4 tr. ř. peněžitou záruku zrušit nebo změnit její výši jen proto, že složitel změnil názor na otázku nahrazení vazby*

¹³⁶ Vantuch, P., Nahrazení vazby peněžitou zárukou, Právní rádce 9/2003, s. 53

¹³⁷ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 4. 2007 sp. zn. 2 To 41/2007

obviněného, např. proto, že potřebuje použít peníze ke své podnikatelské činnosti.¹³⁸ Obvykle je takové upozornění v praxi součástí usnesení o přijetí peněžité záruky a ponechání obviněného na svobodě nebo jeho propuštění na svobodu, děje se tak formou poučení, které je v usnesení obsaženo. Takové upozornění může být obsaženo i v rozhodnutí o přípustnosti přijetí peněžité záruky podle § 73a odst. 2 písm. a) TrŘ. Pokud má být peněžitá záruka složena jinou osobou, podepisuje tato osoba poučení o důvodech připadnutí záruky státu uvedených v § 73a odst. 4 písm. a) až d) TrŘ předem a to z toho důvodu, že zákon neumožňuje později od záruky odstoupit.¹³⁹

Zrušit nebo změnit výši peněžité záruky je možné na návrh obviněného nebo osoby, která ji složila. Bez návrhu ji může zrušit nebo změnit soud nebo státní zástupce, který v té době řízení vede. Stejně jako důvody vazby je nutné přezkoumávat v průběhu trestního řízení i důvody pro trvání peněžité záruky. V okamžiku, kdy pominuly důvody, na jejichž základě došlo k přijetí peněžité záruky nebo vznikly důvody pro koluzní vazbu po složení a přijetí peněžité záruky, musí dojít ke zrušení nebo změně výše peněžité záruky. Peněžitou zárukou je možné z úřední povinnosti zrušit pokud:¹⁴⁰

- a) *Pominuly důvody, které vedly k přijetí peněžité záruky*, jako např. nově vyvstal důvod vazby dle § 67 písm. b) TrŘ, proti obviněnému bylo zahájeno trestní stíhání pro některý z trestných činů uvedených v § 73a odst. 1 věta druhá TrŘ, pro který nelze peněžitou zárukou přijmout, nebo naopak trestní stíhání bylo zastaveno, věc byla postoupena jinému orgánu, došlo k zásadní změně právní kvalifikace tak, že peněžitá záruka již není na místě.
- b) *Změnily se okolnosti rozhodné pro určení výše peněžité záruky* (proti obviněnému bylo zahájeno trestní stíhání pro další trestné činy nebo byl upozorněn na změnu právní kvalifikace nebo trestní stíhání pro některé trestné činy bylo zastaveno nebo došlo k vypuštění některé kvalifikace, přičemž v důsledku změny okolností věci a závažnosti důvodů vazby anebo s přihlédnutím

¹³⁸ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 8. 2002 sp. zn. 4 To 561/2002

¹³⁹ Vantuch, P. Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 325-326

¹⁴⁰ Vantuch, P. Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 326; Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1191

k osobě obviněného a jeho majetkovým poměrům, popř. osoby, která peněžitou záruku složila, je na místě snížení výše peněžité záruky, nebo naopak její zvýšení).

Rozhodnutím kterým se peněžitá záruka zruší nebo změní se její výše, je rozhodnutím o vazbě vydaným ve formě usnesení a je proti takovému usnesení možné podat stížnost. Tato stížnost však nebude mít odkladný účinek. Jakmile dojde ke zrušení záruky je složená částka vrácena obviněnému nebo osobě, která ji složila.¹⁴¹ Pokud byla peněžní částka fungující jako peněžitá záruka uložena na bankovní účet, musí být spolu s vrácením peněžní částky vyplacen i úrok, který daná částka vynesla.¹⁴²

Trvání peněžité záruky je upraveno v § 73a odst. 6 TrŘ. U obviněného, který byl pravomocně odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nebo peněžitému trestu trvá až do dne, kdy nastoupí výkon trestu odnětí svobody, zaplatí peněžitý trest a náklady trestního řízení. Smyslem této úpravy je dosáhnout zaplacení peněžitého trestu nebo nákladů trestního řízení, protože v případě pokud by takto obviněný neučinil ve stanovené lhůtě, je možné využít prostředků z peněžité záruky k jejich zaplacení. Ve smyslu § 73a odst. 7 TrŘ je možné použít peněžitou záruku i k uspokojení pohledávky poškozeného.¹⁴³

4. 5. Vyhodnocení prostředků nahrazujících vazbu

Na závěr této kapitoly bych si dovolil v rámci svých úvah a také dosažených zkušeností stran odborné veřejnosti¹⁴⁴ vyjádřit svůj názor ohledně aplikace jednotlivých prostředků nahrazujících vazbu v rozhodovací činnosti soudců, soudů a státních zástupců.

Myslím si, že nejméně jsou používány prostředky nahrazující vazbu, které jsou uvedeny v bodě 4. 1. této kapitoly, a to záruka zájmového sdružení nebo záruka důvěryhodnou osobou. Je to zvláštní, ale právě v demokratické společnosti zájmová sdružení a také důvěryhodné osoby ztratily svůj význam v pravém slova smyslu, což si vysvětluji tak, že úroveň lidského poznání a tedy i spravedlivého rozhodnutí soudce nebo soudů ohledně aplikace toho, kterého výše uvedeného

¹⁴¹ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1191

¹⁴² srov. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 3. 1996 sp. zn. 2 Tzn 44/95

¹⁴³ Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1191

¹⁴⁴ Zeman, P., a kol., Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010

prostředku je obtížná vzhledem k množství informací, které nám v současné době umožňuje internet. Totiž, i kdyby se zájmové sdružení občanů a také důvěryhodná osoba prezentovala v rámci řízení o uvalení vazby jako subjekt, který je existentní, schopný příznivě ovlivnit chování obviněného tak soudce nebo soud, který je oprávněn zjistit si informace o důvěryhodnosti takového subjektu z dostupných informačních serverů, mohl by dojít k opačným zjištěním, a přitom tyto nové informace ať již objektivní či nikoliv by mohly mít za následek vadné rozhodnutí soudce nebo soudu. Je obtížné správně posoudit důvěryhodnost takového subjektu za situace, kdy zejména soudce má na takové kvalifikované rozhodnutí poměrně krátkou dobu, rozhoduje-li o uvalení vazby v přípravném řízení po sdělení obvinění na návrh státního zástupce. Taktéž je problematické pro obviněného, aby si on sám v tomto stádiu trestního stíhání byl schopen zajistit takové zájmové sdružení nebo důvěryhodnou osobu, které by se patřilo zcela dozajista vysvětlit, z jaké trestné činnosti je obviněn, zda se cítí být vinen a jakým způsobem se bude chovat a jednat tak, aby případným závazkům ze záruky mohlo dostat jak zájmové sdružení, tak i důvěryhodná osoba. Snad právě z těchto důvodů se tento institut poměrně velmi málo vyskytuje v soudní praxi. Soudci zastávají názor, že tento prostředek nahrazující vazbu je formální, u důvěryhodné osoby se vesměs jedná o záruku blízkých osob, které nemají kritický náhled na chování obviněného a mnohdy nemají představu o tom, jak by měly působit na jeho chování. Zastávám názor, že je vyloučeno, aby za obviněného převzal záruku jeho obhájce v postavení důvěryhodné osoby a souhlasím s rozhodnutím Ústavního soudu sp. zn. I ÚS 263/05, které poukazuje na skutečnost, že obhájce obviněného v konkrétní věci by se mohl vystavit nebezpečí střetu zájmů mezi výkonem své právní služby a přitom by měl zároveň plnit úkoly související s poskytnutím záruky za obviněného. Není ovšem vyloučeno, aby za obviněného převzal záruku advokát, který není obhájcem obviněného. Vždy je nutné mít na paměti, že důvěryhodná osoba jakož i zájmové sdružení občanů co by subjekt, který převzal záruku, není postižitelný v případě, že podmínky záruky nedodrží. Z toho důvodu si myslím, že tento institut nebude často využíván a zcela po právu je hodnocen jako formální pro nedostatek důvěryhodných subjektů, které by mohly odpovědně záruku za obviněného převzít tak, aby tato splnila svůj daný účel.

Oproti výše uvedenému se poměrně často vyskytuje jako přijatelný prostředek nahrazující vazbu písemný slib, který jsem popsal v bodě 4. 2. této práce. Mám zato, že pokud soudce nebo soud přesvědčí o obsahu vlastnoručně

podepsaného prohlášení v podobě písemného slibu, v němž budou zcela jednoznačně naplněny dostavovací a oznamovací podmínky a navíc minimálně z výsledku obviněného vyplyne objektivnost takového slibu, může být tento prostředek uplatňován v praxi s přijetím úměrného rizika. Zajisté se nesmí jednat pouze, o formální akt, k tomu je možno dodat, že všechny uváděné údaje jsou reálně ověřitelné a zejména je zde kladen důraz na vlastnoruční podpis obviněného, který je seznámen s tím, že v případě, že by podmínky slibu nedodržel, bude na jeho osobu uvalena vazba.

Poměrně účinným se jeví jako institut nahrazující vazbu dohled probačního úředníka, který je popsán v bodě 4. 3. této práce. Dle mého názoru se jedná o institut, který by mohl mít v budoucnu čím dál větší význam. Jeho výhodou je, že ve skutečnosti nad osobou obviněného vykonává dozor stát prostřednictvím svého úřednického aparátu Probační a mediační služby¹⁴⁵, propojeného s orgány činnými v trestním řízení a státním zastupitelstvím. Nevýhodou mohou být materiální těžkosti probačních úředníků, jako je nedostatek vozového parku, a pak případně nízký počet těchto úředníků vykonávajících dohled nad osobou obviněného. Obviněný má vždy nepřeborné množství, jak se svému dohledu vyhnout, pak stojí za úvahu také ekonomická stránka věci, jednoduše pojato co je levnější pro stát, který je povinen chránit oprávněné zájmy občanů ve smyslu trestního zákona? Dočasně zbavit osobu obviněného svobody nebo vybudovat finančně nákladný úřednický aparát, který za cenu svobody obviněného bude sanován z nemalých nákladů rozpočtových prostředků státu. Jedná se tedy o institut, který může být účinný hlavně tehdy, když obviněný bude spolupracovat s probačním úředníkem s vědomím, že pokud poruší jemu nařízené podmínky dohledu, bude na jeho osobu bezpodmínečně uvalena vazba, což by mělo zajistit aktivní přístup obviněného ke svému dohledu bez nepřiměřených finančních nákladů.

Ze všech výše uvedených prostředků nahrazujících vazbu se jeví a taktéž dle rozhodovací činnosti z řad soudců je nejpřínosnějším opatřením jako institut nahrazující vazbu peněžitá záruka, o které jsem pojednal v bodě 4. 4. této práce. Peněžitá záruka zakládá osobní odpovědnost obviněného za své chování a jednání, obviněný si musí být vědom, že pokud by porušil jakýmkoliv způsobem své povinnosti v tom, že by uprchnul nebo se skrýval a tak mařil trestní stíhání či

¹⁴⁵ Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

by opakoval trestnou činnost, dokonal trestný čin nebo se následně vyhýbal výkonu uloženého trestu je oprávněn soud a v přípravném řízení soudce ve smyslu § 73 odst. 4 TrŘ vydat usnesení v němž rozhodne o tom, že peněžítá záruka případně státu. Z této právní úpravy plyne výhoda, že peněžítá záruka je institutem, který zajišťuje povinnosti obviněného až do stádia výkonu jemu uloženého trestu a navíc takovou peněžitou záruku lze použít také na úhradu uloženého peněžitého trestu a nákladů trestního řízení, což přesahuje rámec vazebního stíhání. Jistou nevýhodou však zůstává zjištění skutečnosti, jaké jsou finanční poměry obviněného tak, aby obviněný složil do peněžité záruky zejména své peníze a nikoliv finanční prostředky svých blízkých, aby na prvním místě sám obviněný nesl odpovědnost za jejich „ztrátu“, případnutím peněžité záruky státu, v případě, že nebude plnit své povinnosti. Domnívám se, že pokud by finanční prostředky složili za obviněného osoby blízké, vytrácí se tím vlastní odpovědnost obviněného. Je tedy především na rozhodnutí soudce nebo soudu, aby byly objektivně zjištěny finanční poměry obviněného a jemu byla uložena peněžítá záruka v odpovídající výši ve vztahu k vlastním penězům obviněného. Zajisté není vyloučeno, aby za obviněného i přes výše uvedené, složili peněžitou záruku osoby blízké, jednalo by se tedy o osoby, jejichž případnou majetkovou újmu by obviněný pocíťoval jako vlastní újmu, která se ho osobně dotýká. Z toho vyplývá, že na prvním místě je, aby soudce nebo soud rozhodl o takové výši peněžité záruky, která by odpovídala finančním možnostem obviněného a přitom nebyla diskriminační v případě, že se jedná o obviněného, který nemá dostatek finančních prostředků a ani z řad osob blízkých není schopen nikdo z nich unést stanovenou povinnost v nesplnitelné výši peněžité záruky. Ani tak se nic nemění na tom, že se jedná o velmi používaný prostředek nahrazující vazbu obviněného, který může nabývat i do budoucna na svém významu.

Na závěr bych chtěl uvést, že pro aplikaci jednotlivých prostředků nahrazujících vazbu je zejména osobní přístup obviněného, domnívám se, že v těchto případech musí být obviněný vždy osobně slyšen soudcem nebo soudem. Velkou úlohu v těchto případech má také obhájce obviněného, který by měl v obhajobě svého klienta a v součinnosti s jeho osobou předložit soudci nebo soudu takové objektivní důkazy, které by vytvořily pevný základ pro rozhodnutí soudce nebo soudu o nahrazení vazby některým z prostředků nahrazujících vazební stíhání.

5. Srovnání se zahraniční právní úpravou vazby

Cílem této kapitoly je srovnat zákonnou úpravu vazby v českém trestním řádu spolu se zákonnou úpravou vazby ve slovenském trestním řádu neboli v Trestném poriadku, který je na Slovensku účinný od 1. 1. 2006. Důvodem, pro výběr Slovenské úpravy není jen jazyková podobnost a zeměpisná poloha obou zemí, ale i jejich společný právně-historický vývoj. V této kapitole bych rád poukázal na odlišnosti těchto dvou trestněprocesních úprav spolu s jejich zhodnocením.

5. 1. Právní úprava vazby ve Slovenské republice

Ve Slovenské republice je institut vazby upraven zákonem č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok, a to konkrétně ve čtvrté hlavě, dílu prvním. Jedná se o poměrně novou úpravu, neboť účinnost zákona č. 301/2005 Z. z. se datuje od 1. 1. 2006. Právě Trestný poriadok nahradil do té doby platný zákon č. 141/1961 Zb., o trestnom konaní súdnom, který byl účinný do konce roku 2005.

Obdobně jako český trestní řád se i Trestný poriadok při uplatňování vazby řídí zásadami přiměřenosti a zdrženlivosti, které jsou vyjádřeny v § 2 odst. 2 TP následovně: „*Do základních práv a svobod osob v případech dovolených zákonem lze zasahovat pouze v míře nezbytné k dosažení účelu trestního řízení, přičemž je nutné respektovat důstojnost osob a jejich soukromí.*“¹⁴⁶. Mělo by tedy být využito vždy takové opatření, které bude nejefektivnějším k dosažení účelu trestního řízení, ale nebude nepřiměřeně zasahovat do základních práv a svobod osob. Vzhledem k tomu, že se Trestný poriadok řídí i zásadou presumpce nevinny obsaženou v § 2 odst. 4 TP „*každý, proti komu se vede trestní řízení, se považuje za nevinného, dokud soud nevysloví pravomocným odsuzujícím rozsudkem jeho vinu*“¹⁴⁷, je nutné na obviněného nahlížet pouze jako na osobu, která je zajištěna pro účely trestního řízení a nikoliv jako na osobu odsouzenou k trestu. Vazba je tedy trestněprocesním institutem, kterým je osoba obviněného na základě

¹⁴⁶ Slovenský trestní řád. Překlad: Artlingua. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 19.

¹⁴⁷ Slovenský trestní řád. Překlad: Artlingua. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 19.

rozhodnutí soudu (soudce v přípravném řízení) dočasně zbavena osobní svobody za účelem zabránit obviněnému, aby mařil, případně jinak stěžoval vykonávání důkazů, a také mu případně zabránit v dokonání trestného činu nebo v pokračování v páchání trestné činnosti.¹⁴⁸ Uvalením vazby nesmí dojít k porušení základních práv obsažených v Ústavě Slovenskej republiky a mezinárodních smluv, kterými je Slovenská republika vázána, a to především k porušení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Ve spojitosti s institutem vazby je nejdůležitějším článkem Ústavy Slovenské republiky čl. 17 odst. 2 ve kterém je obsaženo, že osoba nesmí být stíhána nebo zbavena svobody jinak, než-li z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Určujícím pro institut vazby je též odst. 5 ústavy, v jehož smyslu, je možné vzít osobu obviněného do vazby jen z důvodů a na čas stanovený zákonem a na základě rozhodnutí soudu. Vzhledem k tomu, že samotná ústava nestanoví důvody vazby ani čas, na který je obviněného možné vzít do vazby, odkazuje v tomto směru pouze na zákonnou úpravu, kterou je především Trestný poriadok. Z výše uvedeného je tedy nutné předpokládat, že nerespektování zákonné úpravy ze strany orgánů činných v trestním řízení je nutné brát jako nerespektování ústavy a tím i porušení práva na osobní svobodu zaručených ústavou. Základním mezinárodním dokumentem ve vztahu k institutu vazby je zvláště čl. 5 EÚLP, kterým se upravuje právo na svobodu a osobní bezpečnost.¹⁴⁹

5. 1. 1. Důvody vazby

Důvody vazby, pro které je obviněného možné vzít do vazby jsou vyjádřeny v § 71 odst. 1 TP. Až na pár výjimek je možné důvody vazby upravené v Trestném poriadku považovat za shodné s úpravou důvodů vazby v českém trestním řádu. Stejně jako v českém trestním řádu i v Trestném poriadku, je možné vzít obviněného do vazby, jen pokud dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro nějž bylo trestní stíhání zahájeno, byl spáchán, má znaky trestného činu, jsou dány důvody k podezření, že daný skutek spáchal obviněný a

¹⁴⁸ KORGÓ, Dušan et al. Trestné právo procesné. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 158; HUSÁR, Eugen. A KOLEKTIV. Trestné právo procesné. 2., prepracované vydanie. Bratislava: IURA EDITION, spol. s. r. o., 2001 str. 90

¹⁴⁹ ČENTĚŠ, Jozef. Vázba jako najzávažnejší zásah do základných práv a slobod. Trestněprávní revue. 2008, č. 5, s. 133

z jednání obviněného či dalších konkrétních skutečností plyne důvodná obava, že:¹⁵⁰

- a) *uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest, tzv. vazba útěková*
- b) *bude působit na svědky, znalce, spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, tzv. vazba koluzní*
- c) *bude pokračovat v trestné činnosti, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil, tzv. vazba předstižná.*

Rozdíl od českého trestního řádu je patrný v písmenu b) a c) § 71 TP. Dle mého názoru je úprava důvodu koluzní a předstižné vazby vyjádřena v českém trestním řádu pregnantněji a to s poukazem na § 67 písm. b) TŘ, ve kterém je specifikováno na *...dosud nevyslechnuté svědky...* a písm. c) TŘ *...bude opakovat trestnou činnost....* Výklad konkrétních skutečností stejně jako vyplývá z judikatury¹⁵¹ České republiky je ponechán především na všeobecných soudech Slovenské republiky, což plyne například z nálezu ústavného soudu Slovenskej republiky I. ÚS 157/07 ve kterém je obsaženo, že: *„Výklad zákonných znakov konkrétnych skutočností je predovšetkým vecou všeobecných súdov, ktoré pri dôkladnej znalosti skutkových okolností a dôkaznej situácie tej ktorej věci musia (mali by) svedomito posúdiť (v ktoromkoľvek štádiu konania), či vzatie do väzby alebo jej predĺženie je opatrením nevyhnutným pre dosiahnutie účelu trestného konania a či tento účel ani při vynaložení všetkého úsilia nemožno dosiahnuť inak.“*¹⁵² Konkrétní skutečnosti musí být vyvozeny z povahy konkrétní věci, včetně osoby pachatele, jeho osobních poměrů apod. Konkrétní skutečnosti musí být též vždy prokázány nejen při vzetí obviněného do vazby, ale musí přetrvávat i v průběhu celého trvání vazby.¹⁵³

Trestný poriadok na rozdíl od českého trestního řádu upravuje ve svém § 71 odst. 2 institut opětovné vazby, která spočívá v možnosti vzít obviněného do

¹⁵⁰ Slovenský trestní řád. Překlad: Artlingua. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 60.

¹⁵¹ viz. III. ÚS 18/96; I. ÚS 585/02; II. ÚS 1025/09

¹⁵² I. ÚS 157/07

¹⁵³ IVOR, Jaroslav. Trestné právo procesné. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, spol. s. r. o., 2006, s. 321.

vazby v té samé věci, ve které byl již propuštěný na svobodu. Soud může vzít obviněného do opětovné vazby pod podmínkou, že reálně nastala některá ze skutečností, které jsou důvodem opětovné vazby. Důvody pro něž je tak možno učinit jsou v ustanovení § 71 odst. 2 vyjádřeny alternativně a taxativně¹⁵⁴. Soud může rozhodnout o opětovné vazbě v případě, že obviněný:¹⁵⁵

- a) *je na útěku nebo se skrývá, aby se tak vyhnul trestnímu stíhání nebo trestu, nezdržuje se na adrese, kterou uvedl orgánům činným v trestním řízení nebo soudu, nepřebírá zásilky nebo nerespektuje příkazy orgánů činných v trestním řízení nebo soudu, nebo jinak vědomě maří provádění nařízených úkonů,*
- b) *působí na svědky, znalce, spoluobviněné nebo jinak maří objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání,*
- c) *pokračuje v trestné činnosti, dokoná trestný čin, o němž se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil,*
- d) *byl propuštěn z vazby proto, že nastoupil do výkonu trestu odnětí svobody a jsou konkrétní skutečnosti, které odůvodňují některý z důvodů vazby podle odstavce 1, nebo*
- e) *je obviněn pro další úmyslný trestný čin spáchaný po propuštění z vazby.*

Oproti důvodům vazby obsažených v § 71 odst. 1 TP je předpokladem pro rozhodnutí o vzetí obviněného do opětovné vazby existence konkrétních skutečností, na jejichž základě je možné prokázat, že obviněný naplnil předpoklady pro opětovnou vazbu stanovené v § 71 odst. 2 písm. a) až e) TP.¹⁵⁶

5. 1. 2 Rozhodování o vazbě

Do vazby je možné vzít pouze takovou osobu, která splňuje některý z důvodů vazby popřípadě všechny a to pouze na čas stanovený zákonem a na základě rozhodnutí soudu. Na rozdíl od české úpravy Trestný poriadok v § 72

¹⁵⁴ IVOR, Jaroslav. Trestné právo procesné. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, spol. s. r. o., 2006, s. 326

¹⁵⁵ Slovenský trestní řád. Překlad: Artlingua. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 60

¹⁵⁶ IVOR, Jaroslav. Trestné právo procesné. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, spol. s. r. o., 2006, s. 326; KORGO, Dušan et al. Trestné právo procesné. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 160

odst. 1 uvádí taxativní výčet rozhodnutí, která jsou rozhodnutím o vazbě. Jedná se o rozhodnutí:¹⁵⁷

- a) vzetí nebo nevzetí obviněného do vazby,
- b) žádosti o propuštění z vazby,
- c) dalším trvání vazby,
- d) změně důvodů vazby,
- e) návrhu na prodloužení vazby,
- f) propuštění obviněného z vazby prokurátorem.

V přípravném řízení je oprávněn vydat rozhodnutí o vazbě soudce pro přípravné řízení a v řízení před soudem soud. Prokurátor je oprávněn vydat rozhodnutí o vazbě, ale jen takové, kterým se obviněný propouští z vazby na svobodu. Pokud rozhoduje soudce v přípravném řízení o vzetí či nevzetí obviněného do vazby, činí tak na návrh prokurátora. Spolu s návrhem musí prokurátor předložit i originál nebo orgánem činným v trestním řízení ověřený stejnopis celého doposud získaného spisového materiálu. Vzhledem k tomu, že je vazba nejzávažnějším zásahem do osobní svobody obviněného, musí být při rozhodování o vazbě vždy uplatněna zásada přiměřenosti a zdrženlivosti.¹⁵⁸

Dřívější právní úprava účinná do konce roku 2005 tzn. zákon č. 141/1961 Zb., o trestnom konaní súdnom obsahovala pouze formální podmínky rozhodování o vazbě, jako např., že vazba je pouze fakultativní institut, do vazby je možné vzít pouze obviněnou fyzickou osobu atd. Současná právní úprava tzn. zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok vedle formálních podmínek upravuje nově i materiální podmínky rozhodování o vazbě, čímž došlo k souladu s čl. 5 odst. 1 písm. c) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Základní materiální podmínky pro vzetí obviněného do vazby tvoří:¹⁵⁹

- a) skutkové okolnosti vzetí do vazby nebo doposud zjištěné skutečnosti nasvědčující tomu, že skutek pro který bylo trestní stíhání zahájeno, byl spáchán, má znaky trestného činu a jsou zřejmé důvody pro podezření, že tento skutek spáchal obviněný,

¹⁵⁷ IVOR, Jaroslav. Trestné právo procesné. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, spol. s. r. o., 2006, s. 327

¹⁵⁸ ČENTÉŠ, Jozef. Vázba jako najzávažnejší zásah do základných práv a slobod. Trestněprávní revue. 2008, č. 5, s. 134-135; IVOR, Jaroslav. Trestné právo procesné. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, spol. s. r. o., 2006, s. 327

¹⁵⁹ ČENTÉŠ, Jozef. Vázba jako najzávažnejší zásah do základných práv a slobod. Trestněprávní revue. 2008, č. 5, s. 135

- b) existence některého z důvodů vazby, pokud z jednání obviněného nebo dalších konkrétních skutečností plyne důvodná obava odůvodňující tzv. útečkovou vazbu, koluzní vazbu nebo vazbu preventivní.

Na základě § 72 odst. 2 věty čtvrté TP musí soudce v přípravném řízení popřípadě soud v řízení před soudem před vydáním rozhodnutí týkajícího se vzetí či nevzetí obviněného do vazby vyslechnout. Oproti tomu v případě, že je rozhodováno o dalším trvání vazby, změně důvodů vazby, návrhu na prodloužení lhůty vazby nebo žádosti obviněného o propuštění z vazby lze rozhodnout i v neveřejném zasedání. Dojde-li však k situaci, že z žádosti vyplývají takové skutečnosti, ke kterým je potřeba vyslechnout obviněného na veřejném zasedání nebo požádá-li obviněný o výslech v žádosti o propuštění z vazby a zároveň uvede nové skutečnosti soudu dříve neznámé, které jsou pro rozhodnutí významné.¹⁶⁰ K tomu ústavní soud ve svém nálezu IV. ÚS 290/07¹⁶¹ vyslovil názor, že soud ve veřejném zasedání rozhoduje v případě, že jsou tyto výše zmíněné podmínky splněny alternativně a nikoliv kumulativně.

Rozhodnutí o vzetí do vazby má vždy formu usnesení. Za situace, že soudce v přípravném řízení nevyhoví žádosti prokurátora o vzetí obviněného do vazby, rozhoduje taktéž usnesením. Proti takovému usnesení, má prokurátor možnost podat stížnost, ale jen pokud je přítomný vyhlášení takového usnesení. O stížnosti podané prokurátorem či stížnosti obviněného proti vzetí do vazby rozhoduje nadřízený soud, který musí o stížnosti rozhodnout do pěti pracovních dnů od předložení věci k rozhodnutí.¹⁶² Pokud zákon nestanoví jinak, stížnost již není přípustná, jestliže o vazbě rozhoduje odvolací nebo dovolací soud. Stížnost prokurátora proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby nebo proti rozhodnutí, kterým nebyla prodloužena lhůta vazby, má odkladný účinek, pakliže však byl prokurátor přítomen při vyhlášení takového rozhodnutí; jde-li o propuštění z vazby po vyhlášení osvobozujícího rozsudku, stížnost není přípustná.¹⁶³

¹⁶⁰ Slovenský trestní řád. Překlad: Artlingua. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 61

¹⁶¹ převzato z ČENTÉŠ, Jozef. Rozhodovanie o vazbě v prípravnom konaní a v konaní před súdom. Trestněprávní revue. 2008, č. 9, str. 261

¹⁶² KORGO, Dušan et al. Trestné právo procesné. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 161; IVOR, Jaroslav. Trestné právo procesné. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, spol. s. r. o., 2006, s. 328

¹⁶³ Slovenský trestní řád. Překlad: Artlingua. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 69

Stejně jako v českém trestním řádu je i v § 73 odst. 4 TP vyjádřena povinnost orgánu, který obviněného zatkl na základě příkazu ho neodkladně, popřípadě nejpozději do 24 hodin, dodat soudu, jehož soudce příkaz vydal. Dle mého by se Trestný poriadok měl inspirovat českým trestním řádem, protože ten v této situaci dovoluje využití videokonferenčního zařízení k výslechu obviněného, což je dle mého názoru určité zefektivnění a ekonomicky přijatelnější řešení výslechu obviněného v případech, kdy převoz obviněného k soudu může být velmi obtížným.

Lhůta, ve které musí soudce vyslechnout, rozhodnout o vazbě a rozhodnutí oznámit obviněnému jsou na rozdíl od českého trestního řádu delší. V § 73 odst. 5 TP je stanoveno, že soudce pro výslech, rozhodnutí a oznámení rozhodnutí má lhůtu do 48 hodin a při zvláště závažných zločinech do 72 hodin od doby, kdy mu byl obviněný dodán. Pokud se tak nestane a není obviněnému oznámeno rozhodnutí o vazbě, musí být obviněný po uplynutí těchto lhůt propuštěn na svobodu. I vzhledem k úpravě obsažené v českém trestním řádu, se můžou tyto lhůty pro rozhodnutí o vazbě zdát až přehnaně dlouhé vzhledem k dodržení zásady rychlosti trestního řízení. Podle mého názoru je však mnohem větším zásahem do svobody občana vzetí obviněného do vazby na základě unáhleného rozhodnutí, než-li jej zadržet po delší časový úsek. I tak si myslím, že délka lhůt pro rozhodnutí v rámci Trestného poriadku by již neměla být prodlužována a to s ohledem právě na zásadu rychlosti trestního řízení a také na následnou svévůli soudců popřípadě soudu.

5. 1. 3. Trvání vazby

Platná právní úprava trvání vazby je obsažena v § 76 až § 79 hlavě čtvrté, dílu prvním zákona č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok. Orgány činné v trestním řízení jsou zde povinny řídit se zásadou rychlosti trestního řízení obsaženou v § 2 odst. 6 TP, tzn., že vazební věci se mají rozhodovat přednostně a urychleně. S touto zásadou souvisí i právní úprava § 76 odst. 1 TP, na jejímž základě může vazba v přípravném řízení a v řízení před soudem trvat pouze nezbytnou dobu. Smyslem této úpravy je, aby maximální zákonné lhůty trvání vazby nebyly

vyčerpány v plném rozsahu. Základním požadavkem vzhledem k trvání vazby je, že vazba smí trvat jen nevyhnutelný čas a nesmí být nepřiměřená.¹⁶⁴

V přípravném řízení je základní lhůtu trvání vazby sedm měsíců. Pokud prokurátor nepodá alespoň dvacet dní před jejím uplynutím obžalobu, návrh na schválení dohody o vině a trestu nebo nepředloží návrh na prodloužení lhůty vazby soudci pro přípravné řízení, je povinen obviněného propustit na svobodu nanejvýš poslední den této lhůty. Prokurátor podává návrh na prodloužení lhůty vazby soudci pro přípravné řízení a to ve lhůtě dvaceti dní před uplynutím lhůty pro trvání vazby.¹⁶⁵

Stejně jako český trestní řád tak i Trestný poriadok rozlišuje celkovou dobu trvání vazby podle závažnosti trestného činu, pro který je obviněný stíhán. Podle § 76 odst. 6 TP nesmí celková lhůta vazby v přípravném řízení spolu s vazbou v řízení před soudem přesáhnout

- a) *dvanáct měsíců, pokud je vedeno trestní stíhání pro přečin,*
- b) *třicet šest měsíců, pokud je vedeno trestní stíhání pro zločin,*
- c) *čtyřicet osm měsíců, pokud je vedeno trestní stíhání pro obzvlášť závažný zločin.*

Z výše uvedených lhůt připadá na přípravné řízení nejvíc (§ 76 odst. 7 TP)

- a) *sedm měsíců, pokud se vede trestní stíhání pro přečin,*
- b) *devatenáct měsíců, pokud se vede trestní stíhání pro zločin,*
- c) *dvacet pět, pokud se vede trestní stíhání pro obzvlášť závažný zločin.*

V trestním řízení může být celková doba trvání vazby prodloužena v případě, že je vedeno trestní stíhání pro obzvlášť závažný zločin, za který může být uložen trest odnětí svobody na 25 let či trest odnětí svobody na doživotí a trestní stíhání nebylo možné skončit pro obtížnost věci do uplynutí celkové lhůty vazby. Nesmí, ale přesáhnout dobu šedesáti měsíců.¹⁶⁶

Na základě úvah ústavného soudu Slovenskej republiky musí být splněny čtyři podmínky pro déletrvající vazbu. Po formální stránce musí existovat usnesení o vznesení obvinění. Po stránce materiální je vyžadována existence

¹⁶⁴ KORGÓ, Dušan et al. Trestné právo procesné. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 162; IVOR, Jaroslav. Trestné právo procesné. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, spol. s. r. o., 2006, s. 329

¹⁶⁵ KORGÓ, Dušan et al. Trestné právo procesné. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 162

¹⁶⁶ KORGÓ, Dušan et al. Trestné právo procesné. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 162

kvalifikovaného podezření ze spáchání činu, pro který je vzneseno obvinění. Musí existovat některý z důvodů vazby obsažených v § 71 odst. 1 TP. V neposlední řadě musí být též splněna podmínka, aby orgány činné v trestním řízení ve věci samé pokračovaly se zvláštní péčí a rychlostí.¹⁶⁷

Vzhledem k obsahu § 77 odst. 1 TP se do plynutí lhůt upravené v § 76 odst. 6 a 7 TP nezapočítává doba, pro kterou se obviněný nemohl zúčastnit úkonů trestního řízení v důsledku toho, že (§ 77 odst. 1 TP)

- a) *byl ve vazbě v cizím státě nebo tam byl zadržen,*
- b) *úmyslně si poškodil nebo nechal poškodit zdraví, nebo*
- c) *úmyslně vyvolal jinou překážku, která mu v této účasti bránila nebo bránila řádnému provedení úkonu trestního řízení.*

Obligatorním důvodem pro propuštění obviněného z vazby je pominutí důvodů vazby, pominutí důvodů pro další trvání vazby, uplynutí celkové doby trvání vazby. Právním obviněného je kdykoliv v průběhu trvání vazby žádat o propuštění na svobodu. Žádost je doručována prokurátorovi, který pokud nerozhodne o propuštění obviněného na svobodu, musí žádost bezodkladně předložit spolu se svým stanoviskem a s návrhem na rozhodnutí soudci pro přípravné řízení. V případě, že se žádosti nevyhoví, může obviněný podat žádost až po třiceti dnech (pokud neuvede jiné důvody) ode dne, kdy rozhodnutí o předcházející žádosti nabylo právní moci.

Dle mého názoru český trestní řád klade větší důraz na dodržení zásady rychlosti trestního řízení a zásady přiměřenosti, než-li Trestný poriadok. S ohledem na ustanovení § 72a odst. 1 TR poskytuje Trestný poriadok orgánům činným v trestním řízení delší časový úsek na držení obviněného ve vazbě a tím dochází podle mého názoru k porušení či alespoň nedodržení výše zmíněných zásad trestního řízení i s ohledem na zásadu presumpce nevinny.

5. 1. 4. Nahrazení vazby

Nahrazení vazby je upraveno v § 80 až § 82 TP. Obdobně jako český trestní řád tak i Trestný poriadok umožňuje nahrazení vazby zárukou zájmového sdružení občanů či důvěryhodné osoby, písemným slibem obviněného, dohledem

¹⁶⁷ ČENTÉŠ, Jozef. Rozhodovanie o väzbe v prípravnom konaní a v konaní pred súdom. Trestněprávní revue. 2008, č. 9, str. 268

probačního a mediačního úředníka nebo peněžitou zárukou. Podle § 82 TP je též orgán rozhodující o vazbě oprávněn zároveň spolu s některým institutem nahrazujícím vazbu i uložit jedno nebo více přiměřených omezení nebo povinností mezi které spadá např. zákaz vycestování do zahraničí, povinnost odevzdat legálně drženou zbraň či zákaz řízení motorového vozidla a odevzdání řidičského průkazu.¹⁶⁸

Slovenský Trestný poriadok stejně jako český trestní řád umožňuje využití některého z opatření nahrazujících vazbu, pouze pokud se jedná o důvody vazby podle § 71 odst. 1 písm. a) a c) tedy pokud je dán důvod útěkové či předstížené vazby. Naproti tomu však platí, že se ústavný soud ve svých nálezech (např. I. ÚS 100/04, I. ÚS 239/04 a II. ÚS 240/06) a obdobně i nejvyšší soud (R 57/2005) ve vztahu ke koluznímu důvodu vazby připustili možnost propuštění obviněného z vazby na svobodu během trestního řízení podmíněného zárukou, a to s odkazem na čl. 5 odst. 3 věty druhé EÚLP a čl. 17 odst. 1, 2, 5 Ústavy Slovenskej republiky¹⁶⁹. „*V rozpore s Dohovorom by bolo, ak by vnútroštátne právo úplne vylučovalo v prípade niektorých trestných činov možnosť záruky.*“¹⁷⁰. „*Znění článku 5 odst. 3 i. f. nasvědčuje tomu, že propuštění na svobodu může být podmíněno zárukou jen v případě nebezpečí útěku. Takový výklad by byl v neprospěch obviněného. Nic nebrání tomu, aby vnitrostátní zákon připouštěl záruku též v případech, kdy je vazba opřena o jiné důvody než nebezpečí útěku (článek 53 Úmluvy). Soud dokonce konstatoval porušení článku 5 odst. 3 v případě, kdy byla kauce vyloučena zákonem a vazba byla založena nikoli na nebezpečí útěku, ale na nebezpečí recidivy a ovlivňování svědků.*“¹⁷¹

¹⁶⁸ Slovenský trestní řád. Překlad: Artlingua. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006, s. 66 - 68

¹⁶⁹ ČENTÉŠ, Jozef. Rozhodovanie o vazbě v prípravnom konaní a v konaní pred súdom. Trestněprávní revue. 2008, č. 9, str. 264

¹⁷⁰ ČENTÉŠ, Jozef. Rozhodovanie o vazbě v prípravnom konaní a v konaní pred súdom. Trestněprávní revue. 2008, č. 9, str. 264

¹⁷¹ REPIK, B. Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha : Orac, 2002. str. 231

6. Úvahy de lege ferenda

Úvodem do této problematiky z hlediska námětu nebo přípravy nové právní úpravy musím sdělit prostřednictvím své diplomové práce svůj názor o tom, že institut vazby považuji za enormní zásah do osobní svobody jednotlivce. I po svém hlubokém studiu trestního řádu v návaznosti na Hlavu čtvrtou o zajištění osob, věcí a jiných majetkových hodnot v rámci sepisu své diplomové práce si myslím, že při zajištění osob musí být kladen základní a zásadní důraz na zásadu presumpce nevinoty. Současnou právní úpravu včetně změn provedených od roku 2001, počínaje tedy tzv. Velkou novelou trestního řádu, považuji za velký přínos, dle kterého ze strany soudce nebo soudu lze objektivně rozhodnout o uvalení vazby ve smyslu Oddílu prvního dle ustanovení § 67 a násl. TrŘ. Pokud však jde o konkrétní důvody vazby tak, jak jsou popsány v § 67 TrŘ, myslím si, že již nelze nic změnit na vazebním důvodu, který je popsán v § 67 písm. b) TrŘ, v němž je právní normou jasně a konkrétně definován důvod vazby koluzní. I přes výše uvedené se však domnívám, že nadále problematickou a nejednotnou pro rozhodovací pravomoc soudů je vazební důvod uvedený v § 67 písm. a) TrŘ, a to v obsahu podmínek vazby útěkové ve vztahu k pobytu obviněného a dále v souvislosti s hrozbou vysokého trestu. Taktéž, mám za to, že je sice přesně popsán dle § 67 písm. c) TrŘ důvod vazby předstižné, nic méně je tento popis natolik hypotetický, že jej lze aplikovat téměř na jakoukoliv situaci obviněného. Ani po studiu práva na právnické fakultě se necítím být dostatečně fundovaný, abych se přesně a konkrétně mohl vyjádřit k obsahu změn výše uvedených právních norem a z toho důvodu jsem schopen popsat jen obecně, co by mohlo být přijatelnou změnou této právní normy:

1/ u vazby útěkové současná praxe naznačila jeden zásadní problém, který souvisí se zařazením našeho státu do Schengenského prostoru¹⁷². Schengenský prostor je území většiny evropských států, na kterémkoliv místě, aniž by musely projít hraniční kontrolou. Vývoj naší společnosti od roku 1999 způsobil, že občané našeho státu jsou čím dál víc interesováni svými zájmy mimo území našeho státu, a to minimálně ze tří důvodů, jako je zaměstnání, rodina a majetek mimo území ČR. Za této situace se nabízí upřesnit předmětný vazební důvod o možnost obviněného zdržovat se na území cizího státu, nikoliv za situace, že svým vycestováním by se chtěl vyhnout trestnímu stíhání, ale zachovat právo

¹⁷² Česká republika je v schengenském prostoru od 21. prosince 2007

obviněného v rámci trestního stíhání pobývat v cizí zemi, ve které upřesní svůj pobyt a konkrétně určí jakým způsobem je dosažitelný. Naopak v současné době dochází k uvalení vazby na obviněné, u nichž je zjištěno, že v zahraničí mají svou rodinu nebo svůj majetek, neboť zde existuje důvodná obava, že by takoví obvinění využili svých možností a stali by se pro orgány činné v trestním řízení nedosažitelnými. Dále u tohoto vazebního důvodu spatřuji jistou nedokonalost, a to v obecném pojetí, vyjádřeném ve slovním spojení „hrozbou vysokého trestu“ pro obviněného. Mám za to, že by bylo správné definovat „hrozbu vysokého trestu“ ve smyslu ustanovení § 14 odst. 3 TZ jako zvláště závažné trestné činy ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

2/ u vazby předstížné jsem se již vyjádřil výše tak, že pod pojmem opakovat trestnou činnost, dokonat trestný čin nebo vykonat trestný čin, který byl obviněným připravován nebo kterým obviněný hrozil, hraničí s hypotézou v rozhodovací pravomoci soudce, který rozhoduje o uvalení vazby nad obviněným. V tomto směru apeluji na obsah mnoha judikátů v naší ustálené soudní praxi, kdy pro odůvodnění svého níže uvedeného návrhu jsem si vybral Ústavní nálezy ČR, a to I. ÚS 305/06 z něhož vyplývá: *„Ve vazebních rozhodnutích je potřeba zhodnotit všechny okolnosti svědčící pro i proti omezení osobní svobody jednotlivce, což musí být náležitě a pečlivě odůvodněno. Právě požadavek řádného a vyčerpávajícího odůvodnění rozhodnutí, jako jedné ze základních podmínek spravedlivého, resp. ústavně souladného rozhodnutí vyplývá i z ústavního zákazu výkonu libovůle soudy (čl. 2, odst. 2 Listiny v návaznosti na § 125 trestního řádu). Ústavní soud již v minulosti uvedl, že povšechné a obecné odůvodnění rozhodnutí, jímž je omezena osobní svoboda, není v souladu s ústavním pořádkem České republiky“*¹⁷³ V těchto souvislostech činím závěr ohledně své úvahy de lege ferenda ve smyslu § 67 písm. c) TrŘ, který je poplatný celé této právní normě tak, že by předmětné ustanovení mělo být rozšířeno o povinnost na straně soudce nebo soudu důsledně se zabývat všemi skutečnostmi a zejména výrok o uvalení vazby nad obviněným vždy odůvodnit v intencích výše citovaného Ústavního nálezu ČR.

Ve smyslu výše uvedeném chci ještě poukázat na stav našich vazebních věznic, protože si myslím, že mnozí obvinění se brání vazebnímu stíhání také

¹⁷³ Ústavní soud, I ÚS 305/06

z toho důvodu, že výkon vazby je horší než výkon uloženého trestu v případě pravomocně odsouzených osob. Vycházím ze zprávy Českého helsinského výboru, který provedl monitoring vazebních věznic a své výsledky popsal ve Zprávě o stavu lidských práv v ČR v roce 2012¹⁷⁴. Navíc o stavu výkonu vazby se velmi hovořilo také v našich médiích v souvislosti s mediálně sledovanou kauzou MUDr. Davida Ratha, který se doslova vyjádřil tak, že „vazba je novodobá tortura“¹⁷⁵. S tímto jeho názorem nesouhlasím, nemyslím si, že by v našich vazebních věznicích docházelo k mučení či týrání vazebně stíhaných osob. Ověřeným faktem Českého helsinského výboru však zůstává, že kvalita a kvantita poskytovaných služeb má velmi negativní dopad na vazebně stíhaného obviněného, nejvíce problematické jsou nevyhovující materiální a hygienické podmínky, s tím související téměř celodenní uzavření osob na cele bez možnosti smysluplného trávení času a porušování soukromí při poskytování zdravotní péče, takové nepříznivé podmínky se často kumulují, což má za následek velmi škodlivý účinek na obviněné. A v tomto směru Český helsinský výbor doporučil nápravu, kdy konstatoval, že nepříznivá situace v našich vazebních věznicích souvisí ponejvíce s nedostatkem finančních prostředků, který by měl do těchto zařízení investovat stát. Z výše uvedeného vyvozují závěr, že o to více by měl být kladen důraz na rozhodnutí soudce nebo soudu v odůvodnění vazby obviněného, zda dozajista nutně musí být konkrétní osoba obviněného vazebně stíhána, když stát za současné situace, není zcela schopen poskytnout vazebně stíhanému obviněnému důstojné podmínky, i nadále je nutno pohlížet na obviněného jako na osobu, která není pravomocně odsouzená.

Ve smyslu svých dalších úvah *de lege ferenda* bych mohl navrhnout úpravu v § 73 odst. 3 TrŘ, v němž je zakotven postup probačního úředníka v případě nahrazení vazby dohledem obviněného. Domnívám se, že u vazby útěkové a vazby předstížené by bylo možné posílit tento institut dohledu probačního úředníka elektronickým sledováním. V takové situaci by byl obviněný monitorován prostřednictvím elektronického náramku a bylo by možné kdykoliv zjistit jeho lokaci. Dokonce v případě vazby předstížené by bylo možné usvědčit obviněného z trestné činnosti, pokud by se nacházel na místě, kde by mohl opakovat svoji trestnou činnost nebo dokonat trestný čin, což si lze v praxi jen

¹⁷⁴ Český helsinský výbor, Zpráva o stavu lidských práv v ČR v roce 2012 [online]. [cit. 2014-03-15]. Dostupné z WWW: http://helcom.cz/wp-content/uploads/2013/09/ZLP_2012.pdf

¹⁷⁵ Jemelík, Z., JUSTICE: Vazba je novodobá tortura. Neviditelnypes.cz [online] 2012 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z WWW: <http://neviditelnypes.lidovky.cz>

těžko představit, pro nedostatek technických informací, které zabezpečují provoz takového zařízení. Také mi není zcela známo, jak je obtížné sejmout elektronický náramek a pokud by to bylo pro obviněného jednoduché, pak by se tento způsob nahrazení vazby v institutu dohledu probačním úředníkem zcela minul účinkem. Z toho důvodu uzavírám, že tato úvaha je jen můj námět pro posílení činnosti probačního úředníka, jeho vážnosti a důležitosti v tomto institutu nahrazujícím vazbu také pro svůj psychologický vliv na obviněného.

7. Závěr

V rámci své diplomové práce jsem se zaměřil na její historický vývoj v jednotlivých etapách společnosti až do současnosti v návaznosti na jednotlivé pro danou dobu platné trestní řády. Při sepsu své diplomové práce jsem se snažil sledovat platnou právní úpravu vazby s akcentem na práva obviněného využít prostředků nahrazujících vazbu. Po hlubším studiu institutu vazby v komplexním měřítku, také podle Zprávy Českého helsinského výboru, mám zato, že je důležité hledat způsob jak nahradit vazbu a její výkon nějakým vhodným prostředkem. Dle mého názoru je to také důležité z toho důvodu, že tímto způsobem je zachována zcela základní zásada trestního řízení a to mnou sledovaná zásada presumpce nevinu u obviněného.

Doufám, že cíle, které jsem si stanovil v úvodu své práce se mi podařily zpracovat vhodným a dostatečným způsobem pro požadavky diplomové práce obecně. Díky hlubšímu studiu institutu vazby jsem došel k názoru, že je vždy potřeba na prvním místě dbát na práva občana v pozici obviněného v souladu s Listinou základních práv a svobod.

8. Seznam použité literatury a pramenů

8. 1. Komentáře, učebnice, monografie

- Bajcura, Lubomír. Práva vězně. Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody. 1. vydání. Praha: GRADA Publishing, spol. s r. o., 1999. 160 s.
- CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, 824 s.
- Hendrych, D., Právnícký slovník. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1488 s.
- Husár, Eugen a kolektiv. Trestné právo procesné. 2. prepracované vydanie. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r. o., 2001. 279 s. ISBN 80-89047-04-1
- Ivor, Jaroslav a kolektiv. Trestné právo procesné. 1. vydanie. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r. o., 2006. ISBN 80-8078-0101-X
- Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, 816 s. ISBN 978-80-87212-92-9
- Jelínek, J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 4. vydání. Praha: Leges, 2013, 1216 s. ISBN 978-80-87576-69-4
- Kamlach, Milan. Repík, Bohumil. Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení. Praha: PANORAMA, 1990. ISBN 80-7038-145-0
- KORGÓ, Dušan et al. Trestné právo procesné. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 439 s. ISBN 978-80-7380-432-9
- Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 834 s. ISBN 978-80-7400-042-3
- Malý, Karel a kolektiv. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 3. přepracované vydání. Praha: LINDE PRAHA, a. s., 2003. ISBN 80-7201-433-1
- Mandák, Václav. Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení. 1. vydání. Praha: Orbis. 1975.

- Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 1211 s. ISBN 978-80-7179-572-8
- Repík, Bohumil. Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. 1. vydání. Praha: NAKLADATELSTVÍ ORAC, s. r. o., 2002. ISBN 80-86199-57-6
- Růžička, M., Zezulová, J. Zadržení a vazba v českém trestním procesu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 832 s. ISBN 80-7179-817-7
- Schelle, Karel a kolektiv. Vývoj trestního řízení. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2012. ISBN 978-80-7418-139-9
- Slovenský trestní řád. Překlad: Artlingua. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2006.
- Šámal, P., Musil, J., Kuchta, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1053 s. ISBN 978-80-7400-496-4
- Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. Praha: C. H. Beck, 2003, 1471 s. ISBN 80-7179-741-3
- Šámal, P., a kolektiv. Trestní řád. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-043-0
- Šámal, P., a kolektiv. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 4720 s. ISBN 978-80-7400-465-0
- Vantuch, P. Obhajoba obviněného. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 666 s. ISBN 978-80-7400-321-9
- Zeman, Petr a kol. Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-100-4

8. 2. Odborné články:

- Růžička, M., Vazba po novele trestního řádu, Právní rádce 10/2002

- Vicherek, R., Co je nového v trestním řádu od 1. 1. 2012- II. část. Epravo.cz. 2012. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-je-noveho-v-trestnim-radu-od-112012-ii-cast-80505.html>
- Hanuš, L., Hrozba vysokého trestu v kontextu útěkové vazby. Právní rozhledy 11/2004. Dostupné z WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nrptembqgrpxa4s7geyv643uojptimzt&groupIndex=7&rowIndex=0&conversationId=1689053>
- Vicherek, R., Důvody vazby. Trestní právo, 9/2012
- Vicherek, R., Koluzní důvod vazby. Epravo.cz 2012. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/koluzni-duvod-vazby-85623.html>
- Kouřil, I., Vyhošťovací vazba, zákonná úprava jejího trvání a praxe soudů. Právní rozhledy 6/2012. Dostupné z WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?type=html&documentId=nrptembqgfpxa4s7gzpxg5dsl4zdmmq&groupIndex=2&rowIndex=0&conversationId=1656284>
- Čechová Náplavová, J., Jak pečlivě je postupováno ve vazebních řízeních?. Epravo.cz. 2014. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/jak-peclive-je-postupovano-ve-vazebnich-rizenich-93752.html>
- Vantuch, P., Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem, Právní rádce 8/2003. Dostupné z WWW: [http://pravniradce.ihned.cz/index.php?p=F00000_d&&article\[id\]=13249850](http://pravniradce.ihned.cz/index.php?p=F00000_d&&article[id]=13249850)
- Vantuch, P., Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka, Právní rádce 11/2003. Dostupné z WWW: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-13669130-nahrazeni-vazby-dohledem-probacniho-urednika>
- Vantuch, P., Nahrazení vazby peněžitou zárukou, Právní rádce 9/2003
- Čentěš, Jozef. Vězba jako najzávažnější zásah do základných práv a slobod. Trestněprávní revue. 5/2008
- Čentěš, Jozef. Rozdovanie o väzbe v prípravnom konaní a v konaní před súdom. Trestněprávní revue. 9/2008

- Český helsinský výbor. Zpráva o stavu lidských práv v ČR v roce 2012. Dostupné z WWW: http://helcom.cz/w/wp-content/uploads/2013/09/ZLP_2012.pdf
- Jemelík, Z., JUSTICE: Vazba je novodobá tortura. Neviditelnypes.cz. Dostupné z WWW: http://neviditelnypes.lidovky.cz/justice-vazba-je-novodoba-tortura-dra-/p_politika.aspx?c=A120606_234444_p_politika_wag

8. 3. Judikatura

- Usnesení sp. zn. II. ÚS 1025/09 ze dne 5. 5. 2009
- Usnesení sp. zn. III. ÚS 605/04 ze dne 18. 11. 2004 (U 55/35 SbNU 633)
- Nález sp. zn. III. ÚS 566/03 ze dne 1. 4. 2004 (N 48/33 SbNU 3)
- Usnesení sp. zn. II. ÚS 185/02 ze dne 14. 5. 2002 (U 13/26 SbNU 351)
- Nález sp. zn. I. ÚS 470/05 ze dne 23. 5. 2006 (N 104/41 SbNU 315)
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2000 sp. zn. 8 Tz 163/2000
- Nález Ústavního soudu ze dne 2. října 2003 sp. zn. II. ÚS 142/03
- Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 7. srpna 2002, sp. zn. Tpjn 308/2001
- Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 5. listopadu 2003, sp. zn. Tpjn 303/2003
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 15. 7. 2003, sp. zn. 61 To 311/2003
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. října 2001, sp. zn. 4 Tvo 137/2001
- Nález sp. zn. IV. ÚS 3294/09 ze dne 17. 5. 2011 (N 93/61 SbNU 447)
- Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. 6. 1998, sp. zn. Stn 4/97
- Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 12. 1992 sp. zn. Tpj 46/92
- Nález sp. zn. IV. ÚS 269/05 ze dne 27. 6. 2005 (N 129/37 SbNU 629)
- Nález sp. zn. I. ÚS 2208/13 ze dne 11. 12. 2013
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. května 2012, sp. zn. 11 Tvo 9/2012

- Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 1. 9. 1994 sp. zn. 5 To 441/94
- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 9. 2. 2006, sp. zn. I. ÚS 263/05
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 6. 2003, sp. zn. 4 To 558/2003
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. října 1992 sp. zn. 6 To 48/92
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 3. 2007, sp. zn. 11 Tdo 110/2007
- Rozsudek ze dne 20. května 2003, sp. zn. 4 Tz 24/2003
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 4. 2007 sp. zn. 2 To 41/2007
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 8. 2002 sp. zn. 4 To 561/2002
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 3. 1996 sp. zn. 2 Tzn 44/95
- Nález Ústavního soudu Slovenské republiky sp. zn. I. ÚS 157/07 ze dne 23. října 2007

8. 4. Právní předpisy

- Zákon č. 141/1961 Sb., O trestním řízení soudním (Trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/2005 Z.z., Trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 460/1992, Ústava Slovenskej republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Evropská úmluva o lidských právech a základních svobodách
- Zákon č. 119/1873 ř. z., Řád soudu trestního

- Ústavní zákon č. 150/1948 Sb.
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky ve znění pozdějších předpisů

8. 5. Internetové zdroje

- <http://beck-online.cz/>
- <http://www.epravo.cz/>
- <http://neviditelnypes.lidovky.cz/>
- Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001. Dostupné z WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgeyf6ok7onuxgljq>
- <http://helcom.cz/>
- <http://pravniradce.ihned.cz>

Resumé

The aim of my dissertation „Custody in criminal proceedings“ is to process valid legal regulation of custody in the Czech Republic in relation to its historical development since 1850. Institute of custody is regulated by Act No. 141/1961 Coll. of Criminal Procedure (Criminal Procedure Code), specifically § 67 to § 74a. Custody is custodial Institute which is used to secure a person for purposes of criminal proceedings. Custody is the most serious interference with the personal liberty of a man and it must be applied only for legal reasons arising from § 67 of the Criminal Procedure Code. The custody applies to the principle of adequacy, subsidiarity, proporcionality and the presumption of Innocence.

In the second charter of my thesis I dealt with the historical development of custody in criminal proceedings from 1850 to the present legislativ. In this charter I described the gradual tightening of the conditions for the use of the Institute of custody. The third charter avers the legislativ „de lege lata“. In this chapter I focused mainly on the reasons for which an accused person can be taken into custody. Further I mentioned the procedure of the authorities active in criminal proceedings in deciding about the custody and a very important amendment to the Criminal Code No. 459/2011 Sb., which has been effective since 1. 1. 2012 and amended the conditions of „custodial session“. The fourth charter describes the means replacing the custody along with all their forms and their use in specific cases. The fifth charter is motivated by my reflections of the possible regulation „de lege ferenda“.

I have choesen the topic of custody because in my oppinion custody is a serious intervention in human rights and freedoms. The aim of the disertation is to point out the conditions under which it is possible to limit these liberal rights of the citizen.